

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

**ГАЛУЗЕВИЙ ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ СБУ:
ПУТІВНИК**

ХАРКІВ
«ПРАВА ЛЮДИНИ»
2009

ББК 67.9
Г 16

Рецензенти:

Ярослав Калакура, Олександр Рубльов

Автори-упорядники:

*Василь Даниленко (відп. упоряд.), Олександр Іщук, Сергій Кокін,
Олександр Лошицький, Владислав Сут*

Затверджено до друку

Науково-методичною радою Галузевого державного архіву СБУ,
протокол № 2 від «26» травня 2009 р.

Галузевий державний архів СБУ: Путівник / ГДА СБУ. Ав-
Г 16 тори-упоряд.: В.М. Даниленко (відп. упоряд.) та ін. — Харків:
Права людини, 2009. — 136 с.

ISBN 978-966-8919-82-4.

Уперше за роки незалежності України розкрито структуру та зміст архівних фондів радянських спецслужб, а також історію й основні напрямки діяльності ГДА СБУ.

Науково-довідкове видання розраховане на всіх, хто цікавиться новітньою історією України.

ББК 67.9

ISBN 978-966-8919-82-4

© ГДА СБ України, 2009
© В. Даниленко, О. Іщук, С. Кокін,
О. Лошицький, В. Сут, 2009
© О. Сало, художнє оформлення, 2009

SECURITY SERVICE OF UKRAINE

**SSU BRANCH-WISE STATE ARCHIVE:
GUIDE-BOOK**

KHARKIV
«PRAVA LUDYNY»
2009

ББК 67.9
Г 16

Reviewers:

Jaroslav Kalakura, Oleksandr Rublov

Authors and compilers:

*Vasyl Danylenko (chief compiler), Oleksandr Ishchuk, Sergiy Kokin,
Oleksandr Loshitskyi, Vladyslav Sut*

SSU Branch-Wise State Archive: Guide-book / SSU Branch-
Г 16 Wise State Archive. Authors (composers) and compilers: V. Danylenko (editor-in-chief) and others. — Kharkiv: Prava ludyny, 2009. — 136 pages.

ISBN 978-966-8919-82-4.

For the first time in independent Ukraine the structure and content of soviet special services archives as well as main directions of activity of Security Service of Ukraine Branch-Wise State Archive.

The scientific and information publication is meant for those who are interested in latest history of Ukraine.

ББК 67.9

ISBN 978-966-8919-82-4

© SSU Branch-Wise State Archive, 2009
© V. Danylenko, O. Ishchuk, S. Kokin,
O. Loshitskyi, V. Sut, 2009
© O. Salo, cover, 2009

ЗМІСТ

ІСТОРИЯ, СТРУКТУРА ТА ДІЯЛЬНІСТЬ АРХІВУ	9
ФОНДИ АРХІВУ	33
1. Нормативно-розпорядчі документи ЧК–КГБ	34
2. Документи секретного та несекретного діловодства	38
2.1. Секретаріат ГПУ–КГБ УРСР	38
2.2. Інспекція при Голові МГБ–КГБ УРСР	44
2.3. 2-ге Управління МГБ–КГБ УРСР	47
2.4. 3-тє Управління КГБ УРСР	48
2.5. 4-тє Управління КГБ УРСР	50
2.6. 5-тє Управління МГБ–КГБ УРСР	51
2.7. Управління «З» КГБ УРСР	53
2.8. 6-тє Управління КГБ УРСР	53
2.9. 7-ме Управління МГБ–КГБ УРСР	55
2.10. 9-та служба КГБ УРСР	55
2.11. Інформаційно-аналітична служба КГБ УРСР	57
2.12. 4-й та 6-й відділи КГБ УРСР	58
2.13. 10-й відділ КГБ УРСР	58
2.14. Розвідвідділи КГБ СРСР Західного прикордонного округу	60
2.15. Особливий відділ КГБ СРСР по Західному прикордонному округу	62
2.16. Особливий відділ КГБ УРСР Управління внутрішніх військ в Українській та Молдавській РСР	62
2.17. Особливі відділи КГБ СРСР за родами військ Київського військового округу	63
2.18. Управління КГБ СРСР на Південно-Західній залізниці	67
2.19. Відділ КГБ СРСР у Дніпровському річковому басейні	68

2.20. Слідча частина МГБ і Слідчий відділ КГБ УРСР.....	70
2.21. Слідчий ізолятор КГБ УРСР.....	72
2.22. Відділ кадрів та Управління кадрів КГБ УРСР	74
2.23. Вищі курси удосконалення керівного й оперативного складу КГБ СРСР у м. Києві	77
3. Управління боротьби з бандитизмом МВД, Управління 2-Н та 4-те Управління МГБ–КГБ УРСР.....	79
4. Фонди кримінальних справ	83
4.1. Кримінальні справи на реабілітованих осіб.....	84
4.2. Кримінальні справи на нереабілітованих осіб.....	91
5. справи оперативного обліку КГБ УРСР.....	93
6. Оперативно-статистична звітність КГБ УРСР.....	98
7. Особові та робочі справи агентів КГБ УРСР	101
8. Особові справи колишніх співробітників органів держбезпеки.....	103
9. Військово-медичні підрозділи	104
10. Колекція друкованих видань КГБ УРСР	105
11. Колекція друкованих видань СБ України.....	110
12. Колекція кінофотодокументів КГБ УРСР.....	111
ПЕРЕЛІК ІЛЮСТРАЦІЙ.....	116
НАУКОВО-ДОКУМЕНТАЛЬНІ ВИДАННЯ ГДА СБУ	118
ПЕРЕЛІК ФОНДІВ ГДА СБУ	123
ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ.....	125
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК.....	127
ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК.....	131
КОНТАКТИ	133

CONTENTS

HISTORY, STRUCTURE AND ACTIVITY OF ARCHIVE.....	9
ARCHIVE FUNDS	33
1. CHEKA – KGB legal acts and administrative documents	34
2. Documents of secret and not secret clerk work.....	38
2.1. GPU-KGB USSR Secretariat.....	44
2.2. Inspectorate of Chairman of MGB-KGB USSR	47
2.3. 2-nd Directorate of MGB-KGB USSR	48
2.4. 3-d Directorate of KGB USSR.....	50
2.5. 4-th Directorate of KGB USSR.....	51
2.6. 5-th Directorate of MGB-KGB USSR.....	53
2.7. Directorate «Z» of KGB USSR.....	53
2.8. 6-th Directorate of KGB USSR.....	55
2.9. 7-th Directorate of MGB-KGB USSR.....	55
2.10. 9-th Service of KGB USSR.....	55
2.11. Information and analytical service of KGB USSR	57
2.12. 4-th and 6-th Sections of KGB USSR.....	58
2.13. 10-th Section of KGB USSR.....	58
2.14. Intelligence sections of KGB USSR over Western Border Region	60
2.15. Special Section of KGB USSR over Western Border Region	62
2.16. Special Section of KGB USSR over Internal Forces Directorate in Ukrainian and Moldavian SSR.....	62
2.17. Special Sections of KGB USSR over arms of Kiev Military Region.....	63
2.18. Directorate of KGB USSR over South-Western Railway	67
2.19. Section of KGB USSR over Dnipro river basin	68
2.20. MGB Investigative Unit and KGB Investigative Section	70
2.21. Investigative Isolator of KGB USSR	72

2.22. Personnel Section and Personnel Directorate of KGB USSR.....	74
2.23. Higher School of advanced training of top executives and operatives of KGB USSR in Kyiv	77
3. MVD Directorate for fighting against bandits, Directorate 2-N and 4-th Directorate of MGB-KGB USSR.....	79
4. Criminal cases funds.....	83
4.1. Criminal cases of rehabilitated persons.....	84
4.2. Criminal cases of non-rehabilitated persons.....	91
5. KGB USSR Operative registration cases.....	93
6. Operative and Statistic accounts of KGB USSR.....	98
7. Personal and Working Files of agents of KGB USSR.....	101
8. Personal Files of former employees of national security bodies.....	103
9. Military and Medical units.....	104
10. KGB USSR Publishing Collection	105
11. SBU Publishing Collection	110
12. KGB USSR Collection of film and photo documents.....	111
ILLUSTRATIONS	116
SCIENTIFIC-DOCUMENTAL PUBLICATIONS OF SSU BWSA.....	118
LIST OF SSU BWSA FUNDS	123
ABBREVIATIONS	125
NAME REFERENCES	127
GEOGRAPHIC REFERENCES.....	131
CONTACTS.....	133

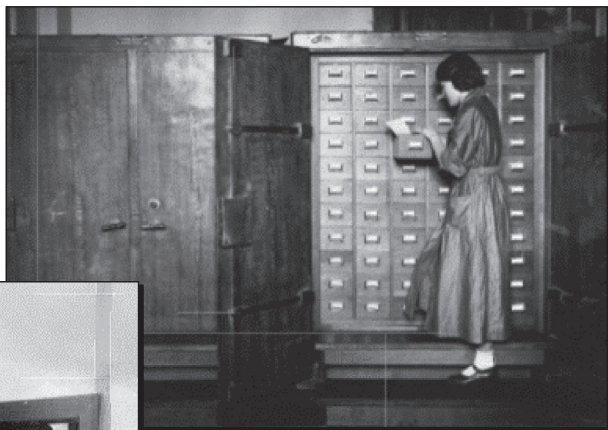
*ІСТОРИЯ, СТРУКТУРА
ТА ДІЯЛЬНІСТЬ АРХІВУ*

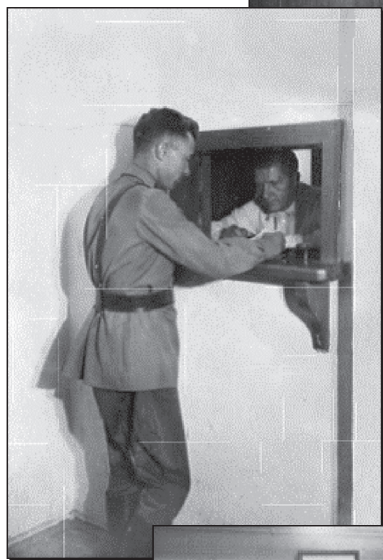
Архіви — скарбниця пам'яті народної, невичерпне джерело з історії держав і народів, конкретних осіб і подій. Незважаючи на розмаїття архівних документів за змістом, видами і походженням, часом створення, станом збереження, авторством і актуальністю, їх єднає одна спільна риса — історико-культурна й наукова цінність. Дослідників приваблює незвіданість архівного матеріала, який завжди залишає таємниці, відкриває нові наукові обрії, вагомі факти суспільного і людського буття.

Більше таємниць, ніж зберігають архіви спецслужб, які діяли на теренах радянських республік у 1918—1991 рр., важко й уявити. Накопичені в результаті діяльності радянських органів державної безпеки документи день за днем відкладалися у закритих від стороннього ока архівосховищах. Починаючи з 1920-х років, облік та збереження чекістських документів було покладено на Відділ центральної реєстратури Секретно-оперативного управління Об'єднаного державного політичного управління при РНК СРСР у Москві. Аналогічний підрозділ функціонував у складі Секретно-оперативної частини (з 1925 р. — управління) ГПУ УСРР у тодішній столиці радянської України Харкові. У 1930 р. зазначений відділ СОУ ДПУ УСРР було реорганізовано в Обліково-статистичний відділ, наступниками якого стали 1-й спецвідділ НКВД—НКГБ УРСР, відділ «А» МГБ УРСР, 10-й відділ КГБ УРСР.

Архів створювався винятково для забезпечення оперативних потреб чекістів та продовжувачів їхньої справи. Як складова карально-репресивної системи, він був суворо режимним, засекреченим і недоступним об'єктом, а абсолютна більшість документів мали грифи «Секретно», «Совершенно секретно», «Лично» і т. д. У радянські часи з окремими документами за спеціальним дозволом керівників могли ознайомитись лише уповноважені на те особи. Ніхто тоді й гадки не мав, що в майбутньому ці архіви використовуватимуть з іншою метою — для відновлення історичної пам'яті, справедливості та правопорядку, розвитку демократії, встановлення історичної правди.

*Картотека обліку агентури спецвідділу
НКВД СРСР, 1939 р.*

*Одержання справ із архіву НКВД СРСР,
1939 р.*

Читальний зал спецвідділу НКВД СРСР, 1939 р.

Упродовж свого існування архівний підрозділ радянських спецслужб в Україні неодноразово змінював місце розташування. Після звільнення від німецької окупації Києва архівні фонди розміщувалися в адміністративному будинку Центрального управління НКВД–КГБ по вулиці Володимирській, 33, а 1980 р. їх перемістили в будинок по вул. Богомольця, 10. З 1998 р. архів працює у спеціалізованій споруді на вул. Золотоворітській, 7.

Документи радянських спецслужб, які здійснювали тотальний контроль над українським суспільством, після здобуття Україною незалежності успадкувала Служба безпеки України. Введення відомчого архівного фонду в систему Національного архівного фонду України і поступове оприлюднення документів стали прямим наслідком демократизації суспільства, напрацювання відповідного законодавства, тісної співпраці архівних установ, наукових інститутів, громадськості.

Постановою Кабінету Міністрів України від 1 квітня 1994 р. № 206 було створено Державний архів СБУ, на який покладено функції централізованого обліку, зберігання і використання документів, що мають оперативну, наукову та історико-культурну цінність, містять інформацію на паперовій основі, а також на інших носіях. Положенням, затвердженим Службою безпеки України і Головним архівним управлінням при Кабінеті Міністрів України у травні 1994 р., встановлено, що Державний архів належить до системи СБУ як структурний підрозділ її Центрального управління. Спільним наказом Голови СБУ і Голови Державного комітету архівів України від 5 грудня 2002 р. словосполучення «Державний архів СБУ» замінено на «Галузевий державний архів СБУ».

Указом Президента України В. Ющенка від 23 січня 2009 р. № 37 «Про розсекречення, оприлюднення та вивчення архівних документів, пов'язаних з українським визвольним рухом, політичними репресіями та голодоморами в Україні» в Службі безпеки України створено Департамент архівного забезпечення, основу якого становить Галузевий державний архів СБУ.

Документи, що зберігаються в ГДА СБУ, є складовою Національного архівного фонду України. Установа належить до системи державних архівів України. Фінансування, матеріальне, кадрове й організаційне забезпечення архіву здійснює Служба безпеки України. У той же час у своїй роботі співробітники архіву, крім на-

казів і розпоряджень керівництва СБУ, керуються також рішеннями Державного комітету архівів України, його методичними рекомендаціями та встановленими для всіх державних архівів правилами роботи. Нормативно-правову базу ГДА СБУ становлять закони України «Про Національний архівний фонд та архівні установи», «Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні», «Про інформацію», «Про звернення громадян», «Про Службу безпеки України» та ін.

Територіально документи ГДА СБУ зберігаються в Києві та у регіональних органах Служби. На виконання Указу Президії Верховної Ради України від 9 вересня 1991 р. органами СБУ до центральних та обласних державних архівів протягом 1990-х років передано понад 1,5 млн справ, у тому числі 1 млн 373 тис. так званих фільтраційних та 169 тис. архівних кримінальних справ. У Києві нині нараховується понад 109 тис. одиниць зберігання документів ЧК–КГБ, у регіонах – понад 735 тис. Найбільш ранні з них датуються 1918–1919 рр., тобто часом створення Всеукраїнської надзвичайної комісії. Однак у архівних справах зустрічаються окремі документи і дореволюційної доби: фотографії, листи, записники тощо.

У путівнику йдеться про документи, які зберігаються в приміщенні Галузевого державного архіву Служби безпеки України в м. Києві, де загалом нараховується 85 фондів. Документи архівів тимчасового зберігання регіональних органів СБ України потребують значного тематичного опрацювання. Водночас архівосховища інших державних архівів, у тому числі ГДА СБУ, теж затісні для зберігання, що породжує проблеми опису, систематизації і використання документів. Створення єдиної, чітко структурованої і достатньо автоматизованої мережі нині фактично розпорощених фондів, утворювачами яких були радянські органи державної безпеки, – справа майбутнього.

До основних документальних масивів ГДА СБУ належать:

- нормативно-правові та розпорядчі документи органів державної безпеки СРСР та УРСР;
- інформаційно-аналітичні документи, створені для вищих органів влади та управління, в яких містяться узагальнені відомості про державно-політичне, соціально-економічне, культурне й духовне життя України, громадсько-політичну діяльність закордонних українців;

- статистичні зведення про результати оперативно-розшукової та слідчої діяльності радянських органів держбезпеки;
- документи політичних організацій та збройних формувань українського визвольного руху;
- архівні кримінальні справи на репресованих у 1920-ті – 1950-ті роки відомих діячів української державності, науки, освіти, культури, мистецтва, церкви, а також представників радянського партійно-державного керівництва республіки;
- документи про діяльність органів держбезпеки під час Другої світової війни (1939–1945 рр.);
- документи, що характеризують організаційну побудову, напрями діяльності та конкретні акції спецслужб іноземних держав проти СРСР;
- оперативно-розшукові й особові справи колишніх співробітників органів безпеки, військовослужбовців понадстрокової служби та вільнонайманих працівників;
- агентурні справи.

У радянську добу, хоча й існували поняття наукової та історичної цінності архівних документів спецслужб, проте на практиці їх трактування залежало від настанов комуністичних вождів та ідеології, яку вони сповідували. В результаті спотвореного розуміння суспільно-політичного значення засекреченої інформації, якою володіли й одноосібно розпоряджались радянські партійні й державні керівники, побоювань у викритті злочинних дій проти народу в архівних підрозділах за окремими наказами періодично знишувались важливі документи. Слідами понівечених архівних справ, подібно до зруйнованих архітектурних пам'яток чи втрачених художніх полотен, годилося б укласти окремий путівник, своєрідний мартиролог. Природні втрати архівних документів у роки Другої світової війни сумірні з їх цілеспрямованим нищенням за мирних часів.

Так, за наказом голови КГБ при Раді Міністрів СРСР № 00511 (1954 р.) перед радянськими органами державної безпеки ставилось завдання протягом 1954–1955 років переглянути всі оперативні архіви і «окончательно освободиться от «компрометирующих» материалов на честных советских граждан, добытых путем фальсификации и применения незаконных методов ведения следствия». На практиці це означало зворотну дію – приховування численних злочинів ГПУ–НКВД–МГБ.

На виконання наказів, які регулювали порядок прийому, систематизації, зберігання і ревізії оперативних архівів, було спалено значну кількість документів 1940-х – 1980-х років, зокрема 5-го Управління КГБ УРСР, агентурні та оперативно-розшукові справи на керівників українського визвольного руху тощо. Безумовну цінність становили знищені в роки хрущовської «відлиги» справи-формуляри (рос.: дело-формуляр, на сленгу емгебістів – «дядя Федор»), заведені на кожне західноукраїнське село, в яких поіменно перераховувались місцеві мешканці – репресовані, виселені, підозрювані у сприянні боротьбі УПА, їхній соціальний стан, політичні погляди, рід занять. Дослідники української літератури і мистецтва даремне шукають у архівах матеріалів рецензування художніх творів: за наказом КГБ СРСР № 00150 (1990 р.) термін їх зберігання встановлювався 10 років. Таким чином, сліди стороннього втручання у авторські оригінали, механіку спотворення цінних першоджерел архівні фонди вже не допоможуть встановити. Прикладом невігластва може служити дивом збережена, насичена унікальною інформацією справа-формуляр видатного митця О.П. Довженка, на якій у серпні 1989 р. новітні чекісти написали: «...материалы архивного дела-формуляра № 836 на Довженко А.П. уничтожить, как не представляющие оперативной и исторической ценности».

Таке ставлення радянських спецслужб до власної документальної спадщини було закономірним явищем. У цьому виявилось фактичне визнання банкрутства політики насильства та бажання замести сліди злочинів. Занадто багато неправедних дій учинили адепти комуністичного режиму: голодомори, політичні репресії, жахливі фальсифікації й брехня про національно-визвольний рух в Україні, про діяльність ОУН і УПА, документовані розправи з українською інтелігенцією, духовенством, селянством, національними меншинами, масові депортації. Було що приховувати від народу як радянському партійно-державному керівництву, так і його могутньому знаряддю упокорення не одного покоління українців.

Проте документи зафіксували не тільки таємні дії влади. Ще більш вагомою є картина опору тоталітарному режиму, постійного відродження в Україні національних ідей, які живили одвічні прагнення до свободи і незалежності. Накази і розпорядження, протоколи допитів і стенограми політичних процесів, статистика арештів і розстрілів, таємне діловодство, конфісковані щоденники і фотогра-

фії, інші особисті речі – це розсекречене минуле Українського народу й доля мільйонів його представників. Для нащадків це безцінні реліквії, для дослідників – потужні джерела, для суспільства – шанс очиститись від неправди, оцінити велич своїх національних героїв, консолідуватись, усвідомити трагедію ХХ століття і не допустити її повторення у майбутньому.

Викривальний, обвинувальний ухил документів радянських спецслужб, межуючи, а то й перемішуючись із фальсифікацією, спрямовувався на попередження, локалізацію й усунення загроз панівним у СРСР ідеології й практиці комуністичного будівництва. Документальні джерела ГДА СБУ, які широко відкриваються для дослідників та усіх небайдужих до сучасної історії, дають можливість з'ясувати раніш незнані, ретельно приховані сторінки нашого минулого.

Унікальними є документи про повстанський рух в Україні на початку 1920-х років за відновлення УНР, про діяльність Амери-

Стелажі ГДА СБУ

канської Адміністрації Допомоги в Україні в 1922 р., документи, що свідчать про організований характер Голодомору-геноциду 1932–1933 рр., про Великий терор 1937–1938 рр. Сотні видатних представників української інтелігенції, духовенства, військових проходили за багатотомними справами Уряду УНР, Київського обласного центру дії, Спілки Визволення України, Українського Національного Центру, Всесоюзної військово-офіцерської організації «Весна», Української Військової Організації. Виняткової сили документи збереглися в справах-формулярах на Михайла Грушевського, Миколу Бажана, Остапа Вишню, Андрія Малишка, Григорія Косинку, Івана Сен-

ченка, Миколу Хвильового, Олександра Шумського, в агентурних та оперативно-розшукових справах, що висвітлювали діяльність командирів УПА та провідників ОУН Василя Галаси, Дмитра Клячківського, Василя Кука, Василя Охримовича, Петра Федуна, Романа Шухевича, окремі документи, в тому числі особистого походження, Степана Бандери, Симона Петлюри. Національне значення має комплекс документів Організації Українських Націоналістів та Української Повстанської Армії – фундаторів безперервного державотворчого процесу, жертвна боротьба яких проклала шлях від українських національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. до Руху опору 1960-х – 1980-х років і завершилась здобуттям Україною незалежності в серпні 1991 р.

Інформаційні можливості фондів архіву широко використовуються для виконання запитів органів державної влади й управління, наукових установ, закладів освіти, засобів масової інформації, громадян України та іноземних держав, для реалізації довгострокових державних програм і науково-видавничих проєктів, у тому числі міжнародних, співвиконавцем яких виступає Служба безпеки, а також для службових потреб підрозділів і органів СБУ, розвитку відомчої науки в системі СБУ. Попит на інформацію, яка зберігається в архіві, постійно зростає: збільшується кількість дослідників у читальному залі, число запитів державних установ, наукових і навчальних закладів, громадських організацій та громадян. Необхідність забезпечення їх потреб та оперативного ініціативного інформування, насамперед про розсекречені й оприлюднені документи, науково-дослідна, видавнича та популяризаторська діяльність, реставраційні роботи, створення страхового фонду визначають сучасні пріоритети діяльності співробітників Галузевого державного архіву Служби безпеки України.

Виконанню цих завдань підпорядкована структура ГДА СБУ. З 2008 р. архів складається з таких підрозділів:

- центр вивчення документів з історії визвольного руху;
- центр вивчення документів з історії політичних репресій і голодоморів;
- відділ комплектування, обліку та зберігання документів;
- відділ автоматизації використання архівної інформації;
- відділ надання інформації та співпраці з громадськістю.

В обласних центрах, містах Києві, Сімферополі та Севастополі в автономному режимі функціонують архіви тимчасового зберігання

регіональних органів Служби безпеки України. Дбаючи про безперервний розвиток, архів тісно співпрацює з відповідними підрозділами регіональних органів СБУ, надає їм методичну допомогу та контролює стан архівної справи. Як колегіальні органи в ГДА СБУ діють Науково-методична рада, до складу якої входять Олег Бажан, Геннадій Боряк, Володимир В'ятрович (голова), Василь Даниленко, Олександр Ішук, Сергій Кокін, Сергій Литвин, Олександр Лошицький, Костянтин Новохатський, Іван Патриляк, Олександр Потильчак, Олександр Рубльов, Володимир Сергійчук, Юрій Шаповал, Експертно-перевірна комісія та Експертна комісія з питань державної таємниці (голова – Аліна Шпак). Протягом 1990-х років у ГДА СБУ працював також відділ, який готував документи для реабілітації громадян. Зважаючи на велику кількість осіб, які протистояли комуністичному теророві, боролись проти організаторів і виконавців Голодомору, брали участь у визвольному русі, але внаслідок недосконалого законодавства досі не реабілітовані, процес реабілітації не можна вважати завершеним.

У системі ГДА СБ України працюють читальні зали, які на загальних підставах відвідують громадяни України й іноземних держав. Допуск для роботи в читальному залі надається згідно з пода-

Співробітники ГДА СБУ працюють із картотекою

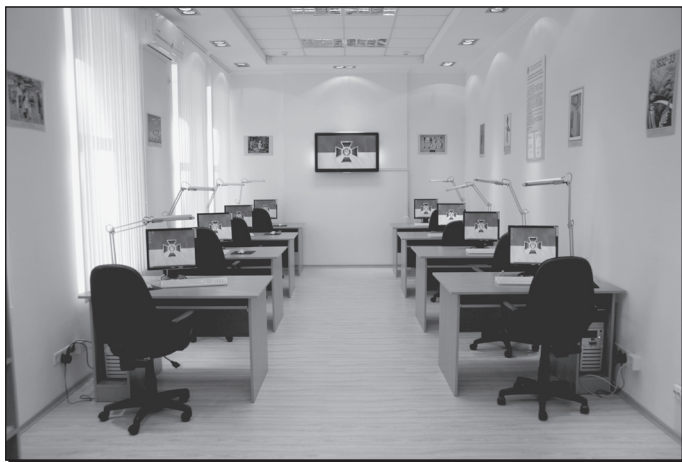
ними особистими заявами громадян або звернень установ і організацій на ім'я керівництва архіву або СБ України. В читальних залах працюють вітчизняні й іноземні вчені, краєзнавці, здобувачі та аспіранти, вчителі, студенти, учні шкіл. Окрему категорію відвідувачів становлять репресовані в радянську добу громадяни та їхні нащадки.

Служба безпеки України інтенсивно розсекречує й оприлюднює архівні документи, що накопичилися внаслідок діяльності радянських органів державної безпеки. Спільно з Українським інститутом національної пам'яті створюється Електронний архів національної пам'яті як єдина документальна база з історії українського визвольного руху, політичних репресій та голодоморів.

У адміністративних приміщеннях СБ України відкрито інформаційно-довідкові зали (ІДЗ), документальна база яких формується на основі електронних копій документів ГДА СБУ. Такі зали, крім Києва, працюють в усіх регіонах України. Електронний архів працює на основі спеціальної програми, що дає можливість швидко віднайти потрібні документи за різними категоріями пошуку. Надалі цей архів буде розміщено в мережі Інтернет на офіційних сайтах Українського інституту національної пам'яті та СБУ.

Читальний зал ГДА СБУ

Загальний вигляд Інформаційно-довідкового залу ГДА СБУ в м. Києві

Документальна база ІДЗ побудована за багаторівневим принципом: документи українського визвольного руху (українська державність 1917–1921 рр., антибільшовицька боротьба 1917–1930-х років, визвольна боротьба ОУН і УПА в 1920-ті – 1950-ті роки, анти тоталі-

тарний рух опору в 1950-ті – 1980-ті роки), документи радянської карально-репресивної системи (комуністичний терор, голодомори, депортації й переселення, нищення української духовності й культури, розправи з національними меншинами), документи громадсько-політичних і релігійних об'єднань (програмні документи, особисті твори та листування, самвидав), фотоархів, матеріали тематичних виставок, громадських слухань, презентацій, збірники документів.

У тематичних межах електронні копії розташовуються за видами документів: накази, інструкції, розпорядження, звіти, довідки, доповідні записки, спецповідомлення, листівки, епістолярії, матеріали перлюстрації, особисті документи. Визвольну боротьбу ОУН і УПА висвітлюють директивно-розпорядчі, звітні, облікові, слідчі та процесуальні, господарські, пропагандистські, вишкільні документи, епістолярії, щоденники.

Частину бази ІДЗ становлять тематичні добірки, що розкривають голодомори і комуністичний терор в Україні, подають списки постраждалих від політичних репресій, ув'язнених у таборах на території Казахстану українців, радянських та німецьких військово-полонених. Фотоархів увібрав виявлені в ГДА СБУ фотографії з усіх розділів документальної бази Інформаційно-довідкового залу.

*Круглий стіл «Політичні репресії в Україні і роль СБУ в утвердженні історичної правди про Голодомор і політичні репресії».
2 листопада 2007 р. Фото В. Бородіна*

Складовою діяльності ГДА СБУ стало інформування громадськості про документи радянських спецслужб з найбільш актуальних для сучасного розвитку українського суспільства проблем. У 2006–2009 рр. СБ України ініційовано і проведено презентацію розсекречених документів про Голодомор, круглі столи про політичні репресії в радянській Україні, громадські слухання про діяльність ОУН на території Південної, Центральної та Східної України, боротьбу УПА з нацистською та більшовицькою окупацією України в роки Другої світової війни, про діяльність агентурно-бойових груп радянських органів державної безпеки, про зовнішньополітичні акції ОУН і УПА та ін.

Громадські слухання «Міжнародна діяльність ОУН і УПА».

Прес-центр СБУ, 8 квітня 2009 р. Зліва направо:

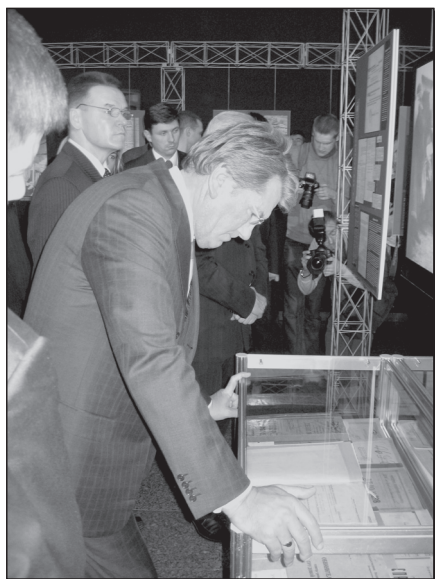
Володимир Ковальчук, Олександр Іщук, Олександр Пагіря

Співробітники ГДА СБУ неодноразово надавали інтерв'ю та консультативну допомогу багатьом журналістам українських та зарубіжних періодичних видань, телевізійних і радіоканалів. Архівні фонди широко використовували Національна телекомпанія України для спільного телевізійного проекту – циклу документальних фільмів «Гриф секретності знято» про репресованих діячів визвольного руху, представників української інтелігенції, зокрема, про життя і боротьбу генерал-хорунжого Армії УНР Юрка Тютюнника, про

діяльність українського письменника Бориса Антоненка-Давидовича, знімальні групи кіностудій із США та Литви для фільмів про Голодомор, автори і ведучі різноманітних телевізійних програм.

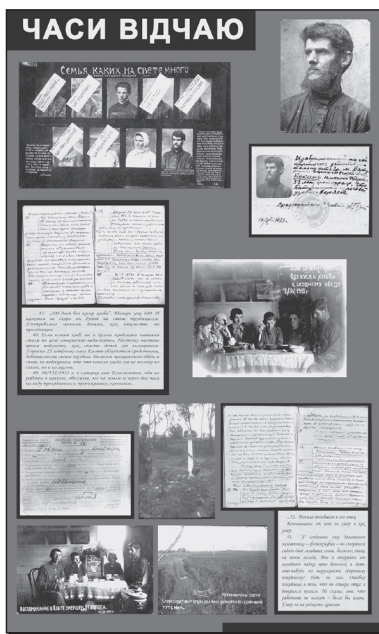
*Перегляд фільму про Б. Антоненка-Давидовича,
знятого за документами ГДА СБУ*

У 2006–2007 рр. в усіх регіонах України було проведено документальну виставку про Голодомор «Розсекречена пам'ять», яку відвідали понад 90 тисяч осіб. Вони залишили у Книзі відгуків майже 1400 записів, які увібрали спогади, свідчення про Голодомор, а також враження та роздуми, викликані переглядом екс-

*Президент України В.А. Ющенко
оглядає оригінали документів
під час першої виставки
«Розсекречена пам'ять»
в Українському домі.
Київ, 24 листопада 2006 р.*

позиції. Виставка та її окремі стенди демонструвалися також у містах Польщі, в Європарламенті (Брюссель, Бельгія), в Києві для учасників Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Культурному центрі України в Москві, Національному музеї історії та культури Республіки Білорусь у Мінську. До 75-ї річниці Голодомору 1932–1933 рр. в Україні ГДА СБУ представив в Українському домі окрему експозицію документів у рамках комплексної виставки «Україна пам'ятає – світ визнає».

Стенди виставки про Голодомор «Розсекречена пам'ять»

Протягом 2008–2009 рр. співробітники ГДА СБУ спільно із Центром досліджень визвольного руху взяли участь в організації виставки «Українська Повстанська Армія: історія нескорених», підготували фотовиставку «Роман Шухевич: життя і доля», а також супроводжували їх проведення в Україні. Виставки мали широкий резонанс в Україні та за кордоном. Для відвідувачів, яких нараховувалось понад 60 тисяч, проведено майже 1100 лекцій та екскурсій. Сотні записів у

Книзі відгуків, крім віддзеркалення ставлення громадськості України до діяльності ОУН і УПА, істотно доповнюють інформацію про учасників визвольної боротьби Українського народу в ХХ столітті.

фотовиставка

Українська Повстанська Армія: історія нескорених

*Фотовиставка – спільний проект ГДА СБУ
та Центру досліджень визвольного руху. Екскурсію проводить В. В'ятрович*

У кожному місті, де проходили виставки, відбувались заходи за участю місцевих науковців і представників громадськості – круглі столи, прес-конференції, засідання прес-клубів, виступи та інтерв'ю

для засобів масової інформації. Електронні версії експозицій та електронні копії документів із фондів ГДА СБУ надавались усім бажаючим. 103 оригінальні гравюри та кліше для їх виготовлення повстанського художника Ніла Хасевича, які досі зберігались у ГДА СБУ, передано для експонування до Національного музею Великої Вітчизняної війни в м. Києві.

*Оригінали гравюр Ніла Хасевича та дерев'яне кліше
для їх виготовлення*

*Церемонія передачі копій архівних документів
про репресованих священнослужителів. На передньому плані –
патріарх Української православної церкви Київського патріархату
Філарет і Голова СБУ В. Наливайченко*

Спільними зусиллями фахівців Міжнародного благодійного фонду «Україна 3000», ГДА СБУ та Київської міської організації «Меморіал» імені Василя Стуса в День пам'яті жертв політичних репресій у травні 2009 р. на суд громадськості вперше представлено історико-документальну виставку «Зламані долі: комуністичний терор в Україні 1920–1950-х років».

Президент України В. Ющенко та Голова СБУ В. Наливайченко біля друкованих видань документів з фондів ГДА СБУ.

Биківня, 17 травня 2009 р.

Мовою архівних документів та численних світлин вона розкрила для світової спільноти систему репресій проти всіх верств українського суспільства – селянства, інтелігенції, військових, політичної еліти, духовенства. Виставка відбулася у Національному історико-меморіальному заповіднику «Биківнянські могили».

СБУ продовжує цілеспрямовану роботу щодо з'ясування загальної кількості репресованих жителів радянської України. У зв'язку із цим спільно з Державним комітетом архівів України, Українським інститутом національної пам'яті, МВС України та іншими установами ГДА СБУ

бере участь у розробці архівно-пошукового проекту «Український мартиролог ХХ століття». Він передбачає створення зведеної автоматизованої бази даних на репресованих в Україні та за її межами осіб.

На виконання указів і доручень Президента України та відповідних актів Кабінету Міністрів України щодо додаткового вивчення питання політичних репресій проти жителів України та українців за її межами, увічнення пам'яті жертв голодоморів і політичних репресій в Україні за комуністично-тоталітарних часів та

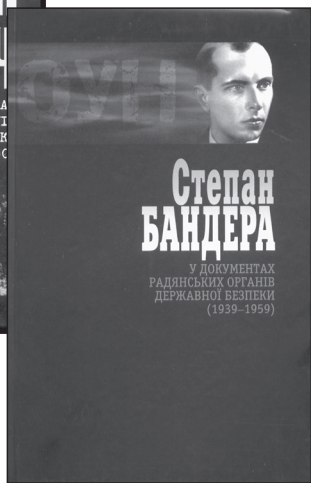
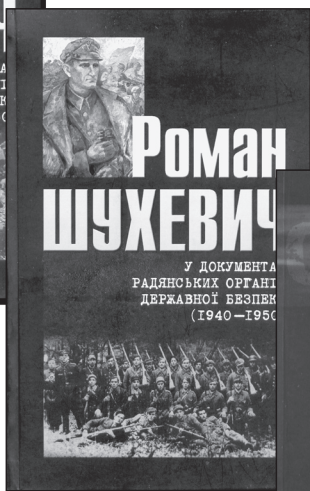
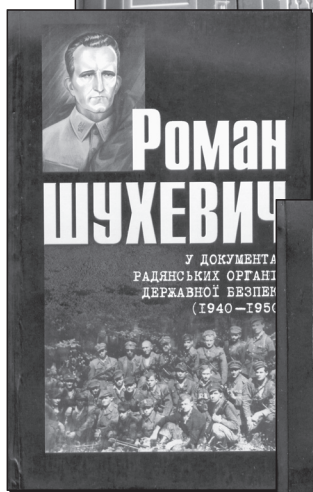
всєбічного вивчення й об'єктивного висвітлення історії українського визвольного руху Галузєвим державним архівом СБ України протягом 2006–2008 років завершено формування цілісного масиву документів, пов'язаних із Голодомором.

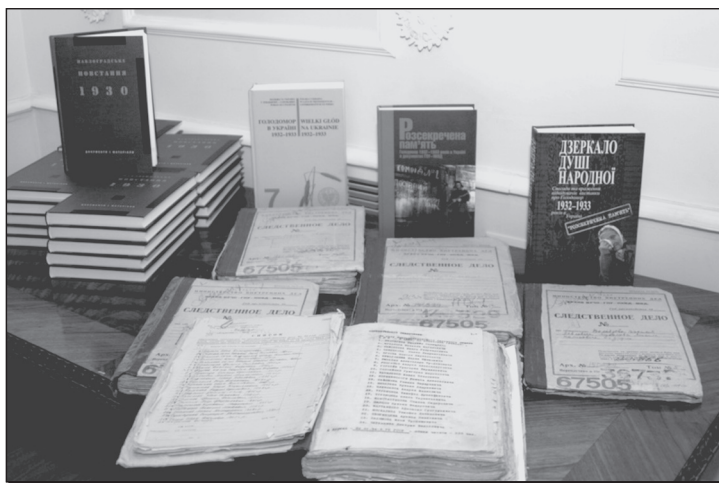
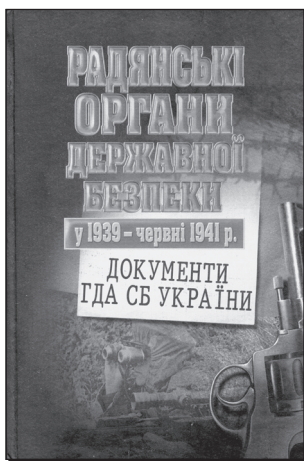
Установлено особи партійних і радянських керівників, співробітників органів держбезпеки, причетних до організації Голодомору і репресій. Ідеться, передусім, про партійно-державне керівництво СРСР та УСРР – Сталіна, Молотова, Кагановича, Косіора, Постишева, а також керівників ОГПУ–НКВД – Ягоду, Реденса, Балицького та ін. Керівників обласних органів ГПУ та районних уповноважених, які приймали рішення про репресії в роки Голодомору, встановлено за обвинувальними висновками. Списки осіб, дії яких призвели до знищення голодом мільйонів людей, оприлюднено на офіційному сайті СБ України в мережі Інтернет.

Архівні документи є цінною джерельною базою для дослідження багатьох аспектів історії українського суспільства ХХ століття – від подій періоду революції і визвольних змагань до актуальних проблем державотворення новітнього часу. Вони містять відомості, які мають важливе значення для вивчення умов і чинників формування та функціонування комуністичного тоталітарного режиму в Україні, посттоталітарного розвитку нашої країни. Документи ГДА СБУ становлять значний інтерес також для вивчення історії радянських органів державної безпеки, динаміки їх правового статусу, функцій і завдань, організаційно-штатної структури, нормативно-розпорядчої бази, напрямів та результатів діяльності, кадрового потенціалу.

Загалом протягом 1994–2009 рр. за участю фахівців ГДА СБУ підготовлено понад 60 книжкових та журнальних видань, десятки статей для книг із серії «Реабілітовані історією», науково-документальних збірників, часописів і колективних монографій. Наукові праці розкривають природу радянського тоталітаризму та служать увічненню пам'яті безвинних жертв політичних репресій та голодоморів.

Провідними науковими партнерами архіву є Український інститут національної пам'яті, Міжнародний благодійний фонд «Україна 3000», Інститут історії України, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України, Національна академія СБ України, Київський національний університет ім. Т. Шевченка, архівні установи і громадські організації в Україні та за кордоном.

Книжкові видання ГДА СБУ

На офіційному сайті СБ України в мережі Інтернет розміщено окремі номери журналу «З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ» і в повному обсязі – тритомну збірку копій архівних документів ГДА СБУ про Голодомор 1932–1933 рр. в Україні, а також добірку документів КГБ УРСР стосовно аварії на ЧАЕС, матеріали громадських слухань і презентацій книжкових видань та документів.

Традиційною є презентація наукових видань, під час яких громадськість інформують про важливі результати наукового пошуку співробітників ГДА СБУ. Книги безкоштовно передаються до бібліотек, вищих навчальних закладів, заінтересованим особам і організаціям.

Презентація книги «Голодомор в Україні 1932–1933» – 7 тому українсько-польського видання «Польща та Україна у тридцятих – сорокових роках ХХ століття. Невідомі документи з архівів спеціальних служб» (Варшава – Київ, 2008). Київ, 18 листопада 2008 р. Зліва направо: заступник директора ГДА СБУ А. Шпак, д.і.н. Ю. Шаповал, директор департаменту міграційної політики Міністерства внутрішніх справ і адміністрації Республіки Польща П. Мерецький, Голова Інституту національної пам'яті РП Я. Куртика, в.о. Першого заступника Міністра закордонних справ України Ю. Костенко директор ГДА СБУ В. В'ятрович

Окрім видавничих проєктів, над якими працюють фахівці ГДА СБУ спільно з польськими колегами, плідними є зв'язки в галузі архівної справи з представниками наукових організацій з інших країн. ГДА СБУ – активний учасник реалізації Договору про співробітництво між СБ України та Об'єднанням «Саксонські меморіали в пам'ять жертвам політичного терору» (Німеччина), Договору про співробітництво між СБ України та Генеральним секретаріатом Ні-

мецького Червоного Хреста, Угоди про співробітництво між СБ України та Інститутом пам'яті Жертв Катастрофи і Героїзму «Яд-Вашем» (Ізраїль), Договору про співробітництво між СБ України та Радою Американського Меморіалу Голокосту та її Музеєм (США). Договору між СБ України та Інститутом національної пам'яті – Комісією з розслідування злочинів проти польського народу

Прес-конференція представників ГДА СБУ та Інституту національної пам'яті Республіки Польща після презентації 7 тому

Співробітники ГДА СБУ вважають своїм професійним, громадянським і моральним обов'язком зробити все від них залежне для відновлення правової та історичної справедливості стосовно жертв політичних репресій, голодоморів, депортацій. Національна спецслужба розкриває для української громадськості та світової спільноти всі наявні в неї архівні матеріали із цієї тематики. Видання путівника по Галузевому державному архіву Служби безпеки України переконливо свідчить: для України немає вороття до тоталітарного минулого. У цьому полягає тверда позиція СБУ, яка послідовно розсекречує й оприлюднює документальні архівні джерела і тим самим цілком підтримує Український народ у його прагненні поз-

бутись рудиментів комуністичного режиму та зробити вибір на користь цивілізованого європейського демократичного розвитку.

Путівник є першим довідковим виданням про структуру та зміст документів, фондоутворювачами яких були радянські органи державної безпеки і які зберігаються в Галузевому державному архіві СБУ. Документи, створені Службою безпеки України, становлять окремий масив і в путівнику не розглядаються. До характеристики кожного фонду додано коротку історичну довідку, інформацію про наявність довідкового апарату, зазначено граничні дати та кількість одиниць зберігання. Завдяки цьому виданню, аналогів якому на пострадянському просторі немає, відкривається якісно новий етап у використанні архівних документів радянських спецслужб, задоволенні нагальних суспільних потреб в ретроспективній, донедавна засекреченій, інформації, поглибленні наукових досліджень з історії України ХХ століття.

ФОНДИ АРХІВУ

1. | НОРМАТИВНО-РОЗПОРЯДЧІ ДОКУМЕНТИ ЧК-КГБ

Фонд 9; 971 одиниця постійного зберігання; 1921–1991 рр. Довідковий апарат: журнал обліку, тематична картотека, історична довідка.

Фонд містить накази, вказівки, розпорядження та матеріали колегій і нарад республіканських органів державної безпеки.

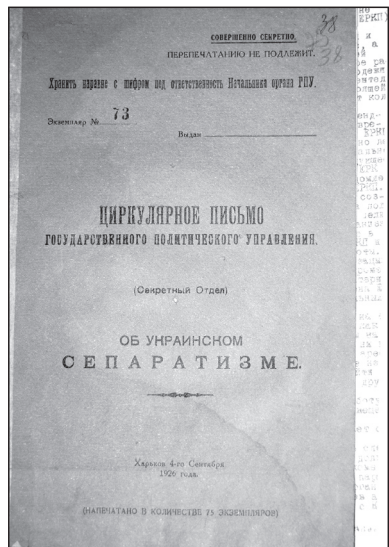
Практично не збереглися розпорядчі документи органів держбезпеки в Україні 1919 – першої половини 1930-х рр.

Здебільшого відсутні розпорядчі документи ВУЧК 1919–1921 рр. та ГПУ–НКВД УСРР 1922–1933 рр.

Найвні всі види нормативно-правових і розпорядчих документів органів безпеки України, починаючи з 1937 р.

У фонді зберігаються:

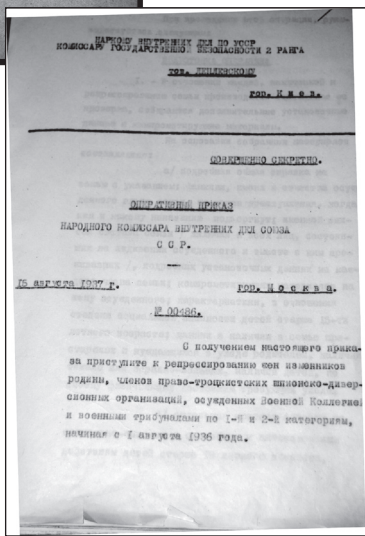
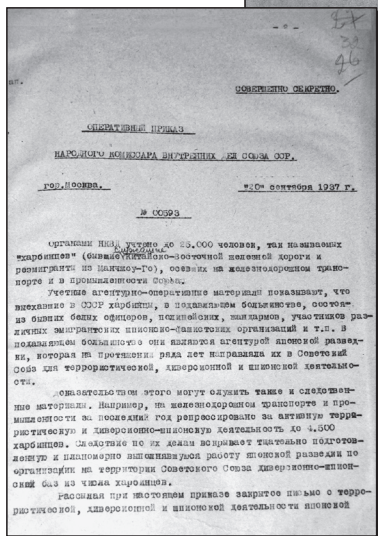
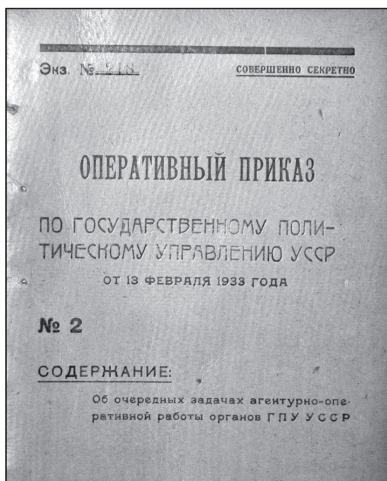
- ◆ накази і вказівки керівництва органів держбезпеки УРСР (з 1921 р.);
- ◆ накази і вказівки керівництва органів держбезпеки СРСР (з 1934 р.);
- ◆ протоколи засідань, доповіді та рішення колегії КГБ при РМ УРСР, КГБ УРСР (з 1961 р.);
- ◆ доповідні, вказівки, огляди, орієнтування по лініях і на-

Циркулярний лист ГПУ
«Об украинском сепаратизме»,
1926 р.

прямах оперативної діяльності, стосовно особового складу, по всьому комплексу забезпечення діяльності органів держбезпеки СРСР (з 1946 р.);

- ♦ доповідні, вказівки, огляди, орієнтування по лініях і напрямках оперативної діяльності, стосовно особового складу, по всьому комплексу забезпечення діяльності органів держбезпеки УРСР (з 1945 р.).

381
СОВ. СЕКРЕТНО

ЦИРКУЛЯР
Народного Комиссара Внутренних Дел Союза ССР
за 1938 год

СОДЕРЖАНИЕ:

№ 106. О порядке устройства детей репрессированных родителей в возрасте свыше 15 лет.

№ 106. 20-го мая 1938 г., гор. Москва.

НАРОДНЫМ КОМИССАРАМ СООБЯЗНЫХ И АВТОНОМНЫХ РЕСПУБЛИК, НАЧАЛЬНИКАМ УНВВ И ОБЛАСТЕЙ

В дополнение к приказу НКВД СССР № 0046 от 15 августа 1937 г. в части размещения детей старше 15 лет, родители которых осуждены Военной коллегией и Военным трибуналом по первой и второй категориям — предлагается руководствоваться следующим:

1. Дети репрессированных родителей от 15 до 17 лет включительно, но не имеющие своих родителей социальной опасности, не проявляющие антисоветских, реакнистских настроений и действий, при наличии родственников (не репрессированных) могут быть выданы родителям на полное их содержание. В этих случаях оформление опеки производится в соответствии с циркуляром НКВД № 4 от 7 января 1938 года.

2. При отсутствии родственников, из которых можно взять детей репрессированных родителей на опеку, детей в возрасте от 15 до 17 лет — учащихся следует помещать в детские дома в пределах области, края, республики (на исключение мест, где были репрессированы их родители), дав им возможность окончить среднее учебное заведение. Направление таких детей в детдома Управления НКВД производится совместно по согласованию с местными органами Наркомпроса. На детдома Управления НКВД возлагается ответственность за создание необходимых условий для окончания учебного заведения указанной категории детей.

3. Дети репрессированных родителей старше 15 лет — не учащиеся, подлежат трудоустройству на предприятиях и учреждениях в пределах области (кроме городов, в которых репрессированы их родители) и за исключением предприятий и учреждений оборонного значения.

174

№ 49990 от 30 ноября 1937 года (записка)
отправлено № 50215 от 11 декабря 1937 года
(копировка отпущена) так же как и выше
исполнительный отдел НКВД

278
19 22 355

ПРИКАЗ

Народного Комиссара Государственной
Безопасности Союза ССР
за 1943 год

№ 26. Содержание: Об учете ущерба, причиненного немецко-фашистскими захватчиками и их союзниками предприятиям, хозяйствам и учреждениям НКВД СССР.

26 27 июля 1943 года гор. Москва

В соответствии с постановлением СНК СССР от 7 мая 1943 года за № 493.

П Р И К А З Ы В А Ю:

1. Принять к исполнению и руководству с 1/VI 1943 г., обязательную при этом инструкцию по учету ущерба, причиненного немецко-фашистскими захватчиками и их союзниками предприятиям, хозяйствам и учреждениям НКВД СССР.

2. Народным комиссарам государственной безопасности союзных и автономных республик и начальникам Управлений НКВД краев и областей обеспечить своевременно необходимым указаниями подведомственные им органы НКВД.

3. Возложить на АХФУ НКВД СССР руководство по учету причиненного ущерба и составление списков данных для представления их в Чрезвычайную Государственную Комиссию.

Приложение. Инструкция.

Зам. Народного Комиссара Государственной Безопасности СССР
комиссар государственности 2 ранга **КОБУЛОВ**

1

381
СОВ. СЕКРЕТНО

ЦИРКУЛЯР
Народного Комиссара Внутренних Дел Союза ССР
за 1938 год

СОДЕРЖАНИЕ:

№ 106. О порядке устройства детей репрессированных родителей в возрасте свыше 15 лет.

№ 106. 20-го мая 1938 г., гор. Москва.

НАРОДНЫМ КОМИССАРАМ СООБЯЗНЫХ И АВТОНОМНЫХ РЕСПУБЛИК, НАЧАЛЬНИКАМ УНВВ И ОБЛАСТЕЙ.

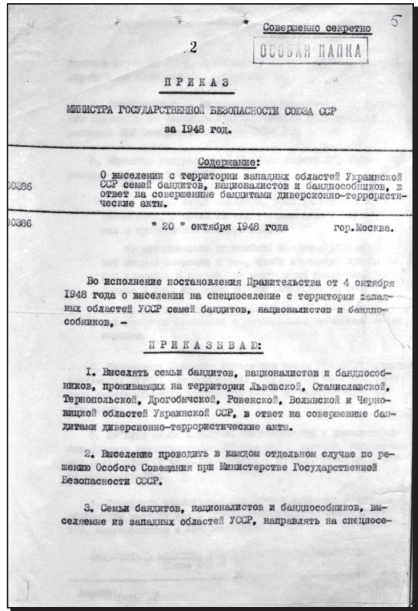
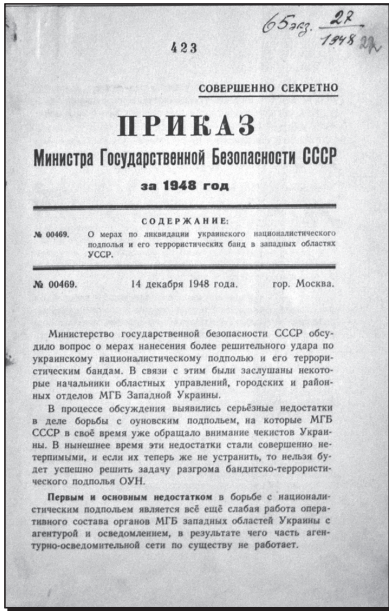
В дополнение к приказу НКВД СССР № 0046 от 15 августа 1937 г. в части размещения детей старше 15 лет, родители которых осуждены Военной коллегией и Военным трибуналом по первой и второй категориям — предлагается руководствоваться следующим:

1. Дети репрессированных родителей от 15 до 17 лет включительно, но не имеющие своих родителей социальной опасности, не проявляющие антисоветских, реакнистских настроений и действий, при наличии родственников (не репрессированных) могут быть выданы родителям на полное их содержание. В этих случаях оформление опеки производится в соответствии с циркуляром НКВД № 4 от 7 января 1938 года.

2. При отсутствии родственников, из которых можно взять детей репрессированных родителей на опеку, детей в возрасте от 15 до 17 лет — учащихся следует помещать в детские дома в пределах области, края, республики (на исключение мест, где были репрессированы их родители), дав им возможность окончить среднее учебное заведение. Направление таких детей в детдома Управления НКВД производится совместно по согласованию с местными органами Наркомпроса. На начальников Управлений НКВД возлагается ответственность за создание необходимых условий для окончания учебного заведения указанной категории детей.

3. Дети репрессированных родителей старше 15 лет — не учащиеся, подлежат трудоустройству на предприятиях и учреждениях в пределах области (кроме городов, в которых репрессированы их родители) и за исключением предприятий и учреждений оборонного значения.

174

Оригінали та копії наказів радянських органів державної безпеки

2. | ДОКУМЕНТИ СЕКРЕТНОГО ТА НЕСЕКРЕТНОГО ДІЛОВОДСТВА

2.1. СЕКРЕТАРІАТ ГПУ–КГБ УРСР

Фонд 16; 2293 одиниці постійного зберігання; 1930–1991 рр. Довідковий апарат: здавальний опис, тематична картотека, історична довідка.

Становлення секретаріату ГПУ–КГБ УРСР можна прослідкувати фрагментарно з 1930 р.

Детальна структура і функції секретаріату були встановлені наказом міністра державної безпеки УРСР від 26 серпня 1952 р. № 00271 «Про оголошення штату МГБ». У подальшому структурна побудова і функції підрозділу не зазнали кардинальних змін до 1991 р.

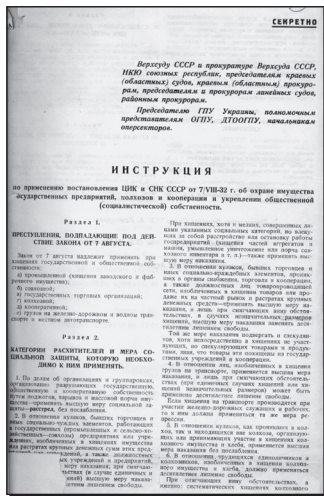
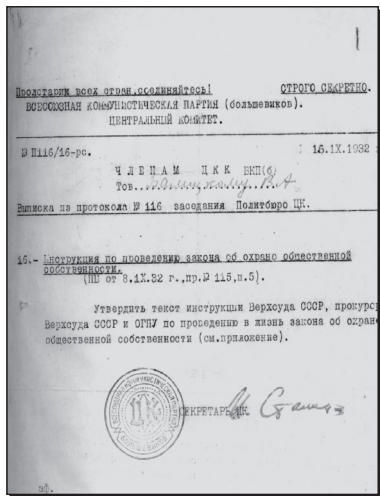
Документи фонду за створенням належать переважно до чотирьох періодів: 1930–1941 рр.; 1941–1945 рр.; 1945–1954 рр.; 1964–1991 рр.

У фонді зберігаються:

1. Документи довоєнного періоду (1930–1941 рр.):

- ◆ протоколи нарад при наркомі внутрішніх справ УРСР з питань оперативно-агентурної діяльності, роботи управлінь і відділів НКВД УРСР;
- ◆ вказівки та орієнтування НКВД СРСР та УРСР з оперативних питань;
- ◆ листування з питань оперативно-слідчої роботи між підрозділами Центрального управління та обласних управлінь НКВД УРСР з органами влади та управління УРСР;
- ◆ листування Наркома внутрішніх справ УРСР з ЦК КП(б)У та Хрущовим М.С. з питань оборонного будівництва в УРСР;

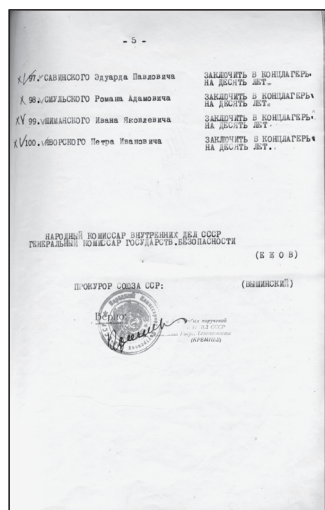
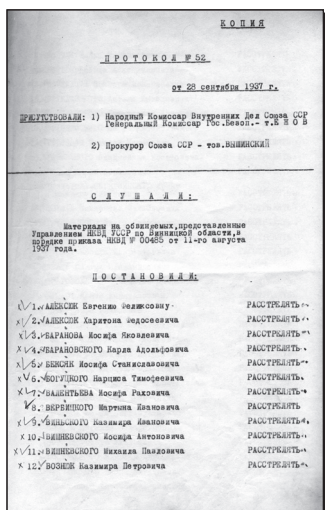
- ◆ доповідні, спецповідомлення, довідки, оперативні зведення про боротьбу з контрреволюційними організаціями, українськими націоналістичними організаціями, шпигунською діяльністю іноземних розвідок проти СРСР;
- ◆ про оперативний стан на території УРСР, подекадні зведення про надзвичайні події в УРСР, про стан сільського господарства, промисловості, транспорту, про стан військового будівництва в Київському і Харківському військових округах, про стан боротьби з кримінальною злочинністю, про соціально-політичні настрої у селах та в містах, у середовищі військово-службовців;
- ◆ документи про організаційний стан колгоспів по УРСР;
- ◆ спецповідомлення про антипартійні прояви членів КП(б)У в сільській місцевості;
- ◆ зведення про боротьбу ГПУ УСРР із саботажем хлібозаготівель у 1932 р.

Витяг з протоколу засідання політбюро ЦК ВКП(б) про затвердження Інструкції про охорону соціалістичної власності, 1932 р.

- ◆ зведення про результати оперативно-слідчої роботи підрозділів Центрального управління та обласних управлінь НКВД;

- ◆ статистичні зведення про перебіг репресивних операцій проти «антирадянських елементів»;
- ◆ розвідувальні зведення про оперативне становище у прилеглих прикордонних районах Польщі та Румунії;
- ◆ зведення про стан охорони державного кордону СРСР та оперативного обслуговування прикордонної смуги;
- ◆ зведення про перебіг виселення «антирадянських елементів» з районів прикордонної смуги;
- ◆ зведення зовнішнього нагляду за іноземними консульствами;
- ◆ спеціальні зведення про стан військових частин і з'єднань, оборонного будівництва та навчання Київського особливого військового округу;
- ◆ спецповідомлення та зведення про авткатастрофи та зведення про стан безпеки дорожнього руху;
- ◆ документи про діяльність позасудових репресивних органів, військових трибуналів, виїзної сесії Військової колегії Верховного суду СРСР;

*Завірені протоколи засідань «двійки»
у складі наркома внутрішніх справ СРСР
М. Ежова та прокурора Союзу РСР А. Вишинського (1937 р.)*

- ◆ протоколи допитів членів антирадянських організацій, осіб, яких звинувачували у шпигунській, шкідницькій, націоналістичній діяльності;
- ◆ обвинувальні висновки за справами, які були в провадженні органів і підрозділів НКВД УРСР та управлінь НКВД в областях;
- ◆ листування НКВД УРСР та управлінь НКВД в областях з питань виселення сімей репресованих за межі УРСР;
- ◆ документи з питань чистки особового складу органів НКВД УРСР під час кампанії з чистки лав ВКП(б);
- ◆ протоколи та стенограми зборів парторганізацій органів і підрозділів НКВД УРСР та управлінь НКВД в областях;
- ◆ документи та листування з приводу розшуку колишнього народного комісара внутрішніх справ УРСР М. Успенського;
- ◆ спецповідомлення про перебіг операції із зайняття передовими групами НКВД території Західної України;
- ◆ доповідні, спецповідомлення, довідки про оперативно-слідчу роботу НКВД на території Західної України, про боротьбу з підпіллям ОУН та польськими антирадянськими організаціями, розгортання боротьби з «антирадянськими елементами», про хід вислання осадників та лісників з території Західної України;
- ◆ доповідні, спецповідомлення про оперативно-агентурну діяльність НКВД у Бессарабії та Північній Буковині;
- ◆ відомості про політичні партії, громадські організації на території Західної України, Бессарабії та Північної Буковини;
- ◆ довідки про збройні сили Німеччини, Румунії та Угорщини;
- ◆ дані радіоперехоплень про військові приготування Німеччини, Угорщини, Румунії у прикордонній смузі;
- ◆ дані радіоперехоплень про військову активність на території Болгарії, Румунії та Угорщини;
- ◆ справи з добовими розвіданими служб радіоконтролю Київського особливого військового округу.

2. Документи періоду Другої світової війни (1941–1945 рр.):

- ◆ постанови та розпорядження Ради народних комісарів УРСР;
- ◆ директиви та вказівки НКВД СРСР по лініях роботи;

- ◆ директиви та вказівки НКВД УРСР по лініях роботи;
- ◆ листування НКВД УРСР з інстанціями, органами влади та управління УРСР про діяльність органів держбезпеки;
- ◆ доповідні, спецповідомлення, надіслані НКВД УРСР та управліннями НКВД областей командуючим, членам військових рад фронтів та з'єднань;
- ◆ доповідні, спецповідомлення, довідки, надіслані НКВД УРСР в інстанції та до органів влади й управління УРСР;
- ◆ спецповідомлення про настрої населення у зв'язку з початком війни;
- ◆ оперативні зведення НКВД УРСР за червень – грудень 1942 р.
- ◆ зведення НКВД УРСР про очистку звільненої від німецьких окупантів території УРСР;
- ◆ щоденні повідомлення в інстанції, до органів влади та управління УРСР про оперативний стан на звільнених територіях УРСР;
- ◆ доповідні, спецповідомлення, оперативні зведення про дії загонів УПА на території звільнених областей УРСР;
- ◆ справи з документами про виселення людей із західноукраїнських земель;
- ◆ документи про роботу опергруп НКВД УРСР у звільнених областях УРСР;
- ◆ акти роботи контрольно-інспекторських груп НКВД із перевірки оперативно-слідчої роботи районних відділів НКВД УРСР.

3. Документи післявоєнного періоду (1945–1955 рр.):

- ◆ постанови та розпорядження РНК–РМ УРСР;
- ◆ вказівки та директиви НКГБ–МГБ–МВД–КГБ при РМ СРСР щодо оперативної діяльності;
- ◆ вказівки та директиви НКГБ–МГБ–МВД–КГБ при РМ УРСР по лініях роботи та щодо оперативної діяльності;
- ◆ протоколи та стенограми нарад керівного складу МГБ–МВД–КГБ при РМ УРСР про оперативну діяльність та напрями роботи;

- ◆ спецповідомлення, доповідні, довідки в інстанції, органи влади та управління УРСР про оперативну діяльність, стан промисловості, сільського господарства, транспорту; заходи щодо боротьби з «антирадянськими елементами», шпигунами розвідок іноземних держав, розшуку державних злочинців;
- ◆ зведення про очистку території УРСР від «ворожого елементу»;
- ◆ особисте листування керівництва МВД–КГБ УРСР з інстанціями, партійним керівництвом КП(б)У–КПУ;
- ◆ директиви, вказівки НКГБ–МГБ–МВД–КГБ при РМ СРСР щодо боротьби з підпіллям ОУН і УПА;
- ◆ директиви, вказівки НКГБ–МГБ–МВД–КГБ при РМ УРСР щодо боротьби з підпіллям ОУН і УПА;
- ◆ протоколи та стенограми оперативних нарад керівного складу МГБ УРСР про боротьбу з підпіллям ОУН і УПА;
- ◆ доповідні, спецповідомлення, довідки в інстанції та до органів влади і управління УРСР про боротьбу МГБ–МВД УРСР з підпіллям ОУН і УПА;
- ◆ оперативні щомісячні та декадні зведення про боротьбу управлінь МГБ–МВД УРСР у західних областях з підпіллям ОУН і УПА;
- ◆ оригінали листівок, відозв, документів ОУН, здобутих у ході чекістсько-військових та агентурно-бойових операцій у західних областях УРСР;
- ◆ документи про підготовку, проведення та реалізацію рішень Об'єднаного собору РПЦ–УГКЦ 1946 р.;
- ◆ документи про розслідування діяльності керівництва МВД УРСР у березні – липні 1953 р.

4. Документи періоду 1960-х – 1991 рр.

- ◆ плани роботи КГБ при РМ УРСР на рік (з 1954 р.);
- ◆ протоколи засідань колегії КГБ при РМ УРСР – КГБ УРСР;
- ◆ справа з матеріалами загальної наради керівного складу органів КГБ при РМ СРСР та союзних республік (Київ, 5–6 серпня 1971 р.);

- ◆ справа з матеріалами наради керівників органів КГБ при РМ УРСР та управлінь КГБ в областях (Київ, 24–26 лютого 1971 р.);
- ◆ справи з доповідними та листуванням управлінь КГБ областей про збитки та людські втрати в УРСР внаслідок німецької окупації 1941–1944 рр.;
- ◆ доповідні, інформаційні та спецповідомлення в ЦК Компартії України, до органів влади й управління УРСР про оперативно-слідчу роботу органів і підрозділів КГБ при РМ УРСР, КГБ УРСР щодо перебування іноземців в Україні, про боротьбу з дисидентами, угрупованнями українських націоналістів в Україні, закордонними центрами українських націоналістів, про боротьбу з сіоністськими елементами та кримськотатарськими автономістами; про надзвичайні події у промисловості, сільському господарстві, транспорті; про ліквідацію аварії на Чорнобильській АЕС;
- ◆ матеріали про підготовку органами КГБ компрометуючих заходів проти представників антирадянських організацій;
- ◆ вилучені антирадянські матеріали;
- ◆ інформація про події в Чехословаччині 1968 р., в Угорщині 1956 р., в Польщі на початку 1980-х рр.;
- ◆ оригінали і копії документів, виготовлених зарубіжними антирадянськими центрами та членами антирадянських організацій і угруповань в УРСР;
- ◆ документи про узагальнення досвіду агентурно-оперативної роботи КГБ при РМ УРСР.

2.2. ІНСПЕКЦІЯ ПРИ ГОЛОВІ МГБ–КГБ УРСР

Фонд 17; 260 одиниць постійного зберігання; 1947–1991 рр. Довідковий апарат: здавальний опис, історична довідка.

Інспекційні підрозділи у складі органів держбезпеки УСРР були створені на початку 1920-х років.

Під час повоєнної перебудови роботи органів держбезпеки виникла потреба вдосконалити керівництво територіальними органа-

ми, посилити контроль за їх діяльністю. З цією метою 3 січня 1947 р. у складі Центрального управління МГБ СРСР та МГБ союзних республік почали діяти інспекції при керівниках цих відомств.

У процесі тимчасового злиття МВД та МГБ СРСР 1953 р. було створено Інспекцію з перевірки виконання наказів МВД УРСР.

За наказом Голови КГБ при РМ СРСР від 17 квітня 1959 р. № 00109 Інспекцію перетворено на апарат помічника Голови. Відповідно створювалися апарати помічників голів комітетів союзних республік.

Перегляд службових завдань інспекторського підрозділу завершився наказом голови КГБ при РМ СРСР від 30 жовтня 1967 р. № 00143 «Про введення в дію Положення про Інспекцію при Голові КГБ при РМ СРСР».

Надалі для вдосконалення керівництва діяльністю органів та військ КГБ наказом Голови КГБ при РМ СРСР від 27 листопада 1970 р. № 0569 Інспекцію при голові Комітету було перетворено на Інспекторське управління КГБ при РМ СРСР і за аналогією в союзних республіках.

У фонді зберігаються:

- ◆ документи оперативної звітності про роботу Інспекції МГБ УРСР перед Інспекцією МГБ СРСР;
- ◆ документи про підсумки агентурно-оперативної та слідчої роботи КГБ при РМ УРСР;
- ◆ плани роботи Інспекторського управління при Голові КГБ УРСР;
- ◆ документи Всесоюдної травневої (1981 р.) наради керівного складу органів та військ КГБ СРСР;
- ◆ документи кушових нарад керівного складу КГБ УРСР у Києві та Львові з питань агентурно-оперативної діяльності;
- ◆ пропозиції про розширення прав керівного складу КГБ при РМ УРСР та про скорочення обсягу листування між підрозділами;
- ◆ документи перевірки оперативної діяльності органів і підрозділів КГБ при РМ УРСР;
- ◆ документи про контроль за діяльністю міських і районних відділів КГБ при РМ УРСР;

- ◆ листування про діяльність органів держбезпеки СРСР та УРСР;
- ◆ документи про контроль за станом попереджувально-профілактичної роботи в органах і підрозділах КГБ УРСР;
- ◆ документи про роботу органів і підрозділів КГБ при РМ УРСР та обласних управлінь з розробки закордонних українських націоналістичних центрів;
- ◆ справи з листуванням про узагальнення досвіду боротьби органів держбезпеки з підпіллям ОУН та УПА в Україні;
- ◆ документи з окремих питань агентурно-оперативної роботи органів і підрозділів КГБ при РМ УРСР;
- ◆ довідки з прикладами провалів агентурних комбінацій, розшифровки агентури та явочних квартир у органах і підрозділах МГБ–МВД УРСР;
- ◆ збірники матеріалів оперативної інформації;
- ◆ узагальнені матеріали з агентурно-оперативної діяльності КГБ УРСР;
- ◆ документи з узагальнення досвіду роботи з агентурою органів і підрозділів КГБ УРСР;
- ◆ документи розслідування порушень наказів КГБ СРСР та КГБ УРСР з питань агентурно-оперативної діяльності.
- ◆ документи з узагальнення позитивної практики керівництва, стилю роботи та планування в органах і підрозділах КГБ при РМ УРСР;
- ◆ документи про досвід організації роботи органів і підрозділів КГБ при РМ УРСР із викриття розвідувально-підривної діяльності спецслужб противника;
- ◆ документи з узагальнення позитивної практики профілактичної роботи органів і підрозділів КГБ при РМ УРСР;
- ◆ документи з узагальнення досвіду роботи органів і підрозділів КГБ УРСР по зв'язках з громадськістю;
- ◆ документи розслідувань порушень законності офіцерами МГБ–МВД УРСР, скарг засуджених на незаконні методи ведення слідства в органах і підрозділах МГБ–МВД УРСР;
- ◆ документи розслідування діяльності колишнього міністра внутрішніх справ УРСР П.Я. Мешика.

2.3. 2-ГЕ УПРАВЛІННЯ МГБ–КГБ УРСР

Фонд 1; 2 126 одиниць постійного зберігання; 1943–1991 рр. Довідковий апарат: здавальні описи, тематична картотека, історична довідка.

Історичним попередником 2-го Управління МГБ–КГБ УРСР був Контррозвідувальний відділ (КРВ), створений 22 березня 1922 р. у складі ГПУ УСРР. У 1929–1935 рр. він входив до Особливого відділу, який вів контррозвідувальну роботу у Збройних силах і на об'єктах оборонного значення.

У лютому 1941 р. у складі НКГБ СРСР і республіканських органів державної безпеки було створено нову контррозвідувальну структуру – 2-ге Управління. Від травня 1946 р. воно йменувалося 2-ге Головне управління МГБ СРСР, а в МГБ УРСР – 2-ге Управління.

Під час Другої світової війни 2-ге Управління здійснювало активні оперативні заходи проти розвідувально-підривної діяльності спецслужб нацистської Німеччини, її союзників та інших зарубіжних країн, проводило контррозвідувальну роботу в економіці, на особливо важливих об'єктах оборонного значення, розшукувало ворожу агентуру, зрадників, карателів та інших державних злочинців. У березні 1943 р. до складу 2-го Управління НКГБ СРСР було долучено Секретно-оперативне й Економічне управління, відділ зовнішнього спостереження та інші підрозділи.

У повоєнний час 2-ге Управління залишилось провідним підрозділом контррозвідувального захисту. В липні 1959 р. на 2-ге Управління також було покладено контррозвідувальну роботу на залізницях, морському і річковому транспорті, в цивільній авіації, засобах зв'язку.

У 1967 р. створено 5-те Управління КГБ СРСР і відповідні підрозділи на місцях. У зв'язку із цим з 2-го Управління КГБ УРСР до 5-го Управління КГБ республіки передано функції із протидії закордонним антирадянським центрам та ідеологічним диверсіям, розслідування терористичних актів та інших антидержавних проявів.

2-ге Управління з 1967 р. здійснювало роботу проти розвідувальних центрів держав-учасниць НАТО та інших країн, розшук агентів-нелегалів іноземних розвідок, оперативне забезпечення поїздок радянських громадян за кордон, захист державних таємниць, контррозвідувальну роботу у промисловості та на транспорті.

У фонді зберігаються:

- ◆ директиви, вказівки, орієнтування НКГБ–КГБ СРСР і УРСР, адресовані підпорядкованим органам держбезпеки з питань організації контррозвідувальної роботи (1943–1955 рр.);
- ◆ доповідні записки, спецповідомлення про результати роботи МГБ–КГБ УРСР і обласних управлінь держбезпеки, про оперативну обстановку в районах їхнього контррозвідувального обслуговування;
- ◆ документи нарад керівників і оперативних працівників 2-го Управління КГБ УРСР і других відділів обласних управлінь КГБ з питань службової діяльності;
- ◆ контрольно-наглядові справи щодо стану оперативної роботи УКГБ областей по лінії 2-го Управління КГБ УРСР;
- ◆ контрольно-наглядові справи щодо найбільш важливих об'єктів оперативної заінтересованості 2-го Управління КГБ УРСР;
- ◆ довідки про оперативні контингенти, осіб, підозрюваних у проведенні ворожої діяльності, про спецслужби закордонних держав і методи їх розвідувально-підривної діяльності;
- ◆ документи щодо припинення розвідувально-підривної діяльності іноземних спецслужб;
- ◆ документи щодо оперативної діяльності по проникненню до іноземних розвідцентрів;
- ◆ документи контррозвідувального захисту науково-економічного комплексу і транспорту;
- ◆ документи контррозвідувального вивчення виїзду радянських громадян за кордон;
- ◆ справи стосовно розшуку особливо небезпечних злочинців, нацистських каральних органів;
- ◆ документи розслідування надзвичайних подій.

2.4. 3-ТЄ УПРАВЛІННЯ КГБ УРСР

Фонд 33; 70 одиниць постійного зберігання; 1983–1991 рр. Довідковий апарат: здавальні описи.

На основі рішень керівництва колишнього СРСР у вересні 1983 р. на органи держбезпеки покладено завдання контррозвідального забезпечення МВД, військових комісаріатів, комітетів ДТСААФ, штабів цивільної оборони і військово-будівельних частин.

Було утворено 3-тє Управління КГБ УРСР і відповідні підрозділи в обласних управліннях КГБ. Головна увага в роботі 3-го Управління приділялась захисту названих структур від проникнення агентури противника, забезпечення надійного контролю за збереженням державної і військової таємниці, сприяння органам МВД у підтриманні належного порядку та боротьбі зі злочинністю.

На початку 1991 р. створено Управління боротьби з організованою злочинністю (Управління «ОП») КГБ УРСР і відповідні підрозділи в обласних управліннях КГБ УРСР. До складу Управління «ОП» увійшло 3-тє Управління КГБ УРСР. Водночас до Управління «ОП» було передано об'єкти контррозвідального обслуговування, якими раніше опікувалось 3-тє Управління.

Управління «ОП» вело розробку кримінальних угруповань у різних сферах економіки, контролювало і надавало допомогу підрозділам «ОП» на місцях, організовувало заходи щодо захисту органів МВС від спрямувань спецслужб противника, викриття корумпованих елементів в органах МВС.

У фонді зберігаються:

- ◆ справи з доповідними записками, інформаційними повідомленнями та іншими документами, які надсилались у вищі інстанції, про обстановку, надзвичайні події, результати роботи по лінії 3-го Управління КГБ УРСР за 1984–1990 рр.;
- ◆ справи з узагальненими й аналітичними матеріалами про досвід оперативної роботи 3-го Управління КГБ УРСР із березня 1984 р. до грудня 1990 р.;
- ◆ справи з матеріалами про роботу Управління боротьби з організованою злочинністю і корупцією (Управління «ОП») за січень – грудень 1991 р.;
- ◆ справи з річними, кварталними планами організаційно-оперативної діяльності 3-го Управління, Управління «ОП», їх структурних підрозділів, а також звіти, статистичні зведення про результати виконання планів за 1984–1991 рр.;

- ◆ листування КГБ УРСР з органами державного управління, міністерствами, відомствами, громадськими установами з питань, пов'язаних з діяльністю 3-го Управління і Управління «03» КГБ УРСР, за 1984–1991 рр.;
- ◆ листування із 3-ім Головним управлінням КГБ СРСР з питань оперативно-службової діяльності 3-го Управління КГБ УРСР за 1984–1985 рр.;
- ◆ інші матеріали – заяви, скарги, пропозиції громадян, співробітників органів держбезпеки і матеріали їх перевірки; справи, журнали обліку, що стосуються ведення таємного діловодства у 3-му Управлінні КГБ УРСР за 1984–1991 рр.

2.5. 4-ТЕ УПРАВЛІННЯ КГБ УРСР

Фонд 29; 33 одиниці постійного зберігання; 1961–1987 рр. Довідковий апарат: здавальні описи, тематичні картотеки, історична довідка.

Наказом КГБ СРСР за № 00170 (1981 р.) було утворено 4-те Управління КГБ СРСР та відповідні управління КГБ республік, 4-ті відділи (відділення) в обласних управліннях замість підрозділів органів КГБ, які протягом 1960-х – 1970-х років здійснювали контррозвідальні функції на транспорті.

На 4-те Управління КГБ УРСР було покладено такі завдання: організація контррозвідального захисту на об'єктах Міністерства шляхів сполучення, координація та контроль діяльності підрозділів держбезпеки на залізничному транспорті; контррозвідальна робота на об'єктах водного й автомобільного транспорту, Міністерства рибного господарства, зв'язку; контррозвідальне забезпечення об'єктів цивільної авіації.

У фонді зберігаються:

- ◆ плани оперативно-службової діяльності підрозділів і органів КГБ УРСР, звіти, доповідні записки про роботу 4-го Управління (1982–1989 рр.);
- ◆ контрольно-наглядові справи щодо оперативної діяльності підрозділів КГБ на об'єктах залізничного транспорту (1961–1987 рр.);

- ◆ контрольно-наглядові справи щодо розслідування надзвичайних подій на транспорті (1983–1987 рр.);
- ◆ справи з матеріалами розшуку особливо небезпечних злочинців на транспорті (1982–1985 рр.);
- ◆ документи про оперативну роботу на об'єктах зв'язку 30-кілометрової зони відчуження Чорнобильської АЕС (1986–1987 рр.).

2.6. 5-ТЕ УПРАВЛІННЯ МГБ-КГБ УРСР

Фонд 3; 225 одиниці постійного зберігання; 1935–1959 рр. Довідковий апарат: здавальні описи, тематична картотека, історичні довідки.

5-те Управління, яке мало також назву оперативного, і відповідні його підрозділи (управління – відділи – відділення) на місцях було утворено в липні 1946 р.

Згідно з наказом від 2 листопада 1946 р. № 00497, на 5-те Управління МГБ УРСР покладалась попередня оперативна розробка осіб, підозрюваних у ворожій діяльності; оперативні заходи щодо припинення спроб проникнення агентури ворожих розвідок у секретні частини державних установ, організацій, промислових підприємств і наукових закладів; розшук авторів і розповсюджувачів антирадянських анонімних документів.

Від 1950 р. на 5-те Управління також покладено завдання боротьби з «антирадянським елементом» серед церковників та сектантів.

З утворенням 12 березня 1954 р. Комітету державної безпеки 5-те Управління стало називатись економічним. Йому доручалася контррозвідувальна робота на оборонних, народногосподарських і інших особливо важливих державних об'єктах, розслідування надзвичайних подій, охорона державної таємниці, допуск до таємної та цілком таємної роботи.

Наказом КГБ СРСР № 00234 від 23 липня 1959 р. 2-ге та 5-те Управління КГБ УРСР об'єднали в один контррозвідувальний підрозділ – 2-ге Управління КГБ УРСР. Аналогічну реорганізацію проведено і в обласних управліннях держбезпеки, де контррозвідувальну роботу зосереджено в других відділах УКГБ.

У фонді зберігаються також документи окремих підрозділів НКВД УРСР та НКГБ.

У фонді зберігаються:

- ◆ справи з документами про оперативну перевірку, розробку і розслідування стосовно осіб, причетних до зради радянських підпільних організацій, які діяли на тимчасово окупованій німецько-фашистськими загарбниками території України (1943–1948 рр.);
- ◆ циркуляри і директивні настанови МГБ–КГБ СРСР і УРСР про роботу по лінії 5-го Управління (1946–1950 рр.);
- ◆ спецповідомлення у вищі інстанції про стан роботи по лінії 5-го Управління МГБ–КГБ УРСР, про надзвичайні події на промислових підприємствах і транспорті, в сільському господарстві, їх розслідування; повідомлення про грубі порушення техніки безпеки, режиму охорони на підприємствах; доповідні записки про стан контррозвідувальної роботи на оборонних і особливо важливих державних об'єктах на території України (1947–1959 рр.);
- ◆ доповідні записки про терористичні прояви на території України, розшуку терористів, розслідування окремих терористичних проявів (1949–1950 рр.);
- ◆ доповідні записки, інформаційні повідомлення, довідки про оперативну обстановку в Україні на селі у передвоєнні роки і після закінчення Другої світової війни;
- ◆ документи нарад начальників 5-х підрозділів МГБ–КГБ УРСР і УМГБ–УКГБ областей про оперативно-службову діяльність (1951–1959 рр.);
- ◆ справи оперативного листування щодо розслідування надзвичайних подій на території України в промисловості, на водному і повітряному транспорті, в сільському господарстві (1956–1959 рр.);
- ◆ справи з матеріалами листування МГБ УРСР про боротьбу з «антирадянськими елементами» в середовищі церковників і сектантів (1948–1951 рр.);
- ◆ протоколи оперативних нарад керівників відділів УМГБ про підсумки оперативно-розшукової роботи, що проводились у Києві, Львові, Одесі та Харкові, а також доповідні записки

про результати роботи 7-го Управління МГБ УРСР (1951–1953 рр.);

- ◆ доповідні записки і спеціальні повідомлення про забезпечення державної таємниці (1947–1949 рр.).

2.7. УПРАВЛІННЯ «3» КГБ УРСР

Фонд 25; 7 одиниць тимчасового зберігання; 1979–1989 рр. Довідковий апарат: здавальний опис, історична довідка.

У 1967 р. у КГБ при РМ УРСР створено самостійне 5-те Управління із завданням контррозвідувальної роботи із боротьби з ідеологічними диверсіями противника.

У зв'язку зі зміною політичних та оперативних обставин наказом Голови КГБ СРСР у вересні 1989 року 5-ті підрозділи було скасовано, а замість них утворено Управління (відділи) по захисту радянського конституційного ладу (далі Управління «3» КГБ УРСР).

Перед ними поставлено завдання зривати акції іноземних спецслужб, спрямовані на створення антидержавних угруповань; запобігати діяльності осіб, які насильницьким шляхом прагнуть змінити державний устрій у країні; попереджати та не допускати терористичних акцій, масових заворушень, протиправних групових дій та інших проявів екстремізму.

У фонді зберігаються:

- ◆ пропозиції, заяви, скарги та документальні матеріали за їх перевіркою;
- ◆ журнали обліку заяв, листів та рапортів.

2.8. 6-ТЕ УПРАВЛІННЯ КГБ УРСР

Фонд 31; 21 одиниця постійного зберігання; 1983–1987 рр. Довідковий апарат: здавальні описи, тематичні картотеки, історична довідка.

У період існування радянських органів держбезпеки роботу з контррозвідувального забезпечення економіки здійснювали спеціаль-

ні підрозділи в центрі й на місцях. У 1919 р. у складі ВЧК створено Економічний відділ (ЕКВ). У 1921 р. його реорганізували в Економічне управління (ЕКУ), яке функціонувало в складі ГПУ (1922–1923 рр.) та ОГПУ (1923–1934 рр.). У липні 1934 р., після реорганізації ОГПУ в НКВД, ЕКУ було знову перетворено в ЕКВ.

У листопаді 1936 р. ЕКВ розформовано, а його функції передано Контррозвідальному відділу (з грудня 1936 р. – 3-й відділ) ГУГБ НКВД СРСР. Із червня 1938 р. контррозвідальний захист на оборонних підприємствах став завданням 7-го, у промисловості – 8-го відділів УГБ (1-го управління) НКВД СРСР; з вересня 1938 р. – 1-го (оборонної промисловості) та 2-го (важкої промисловості) відділів Головного економічного управління НКВД СРСР.

Відтак загані функції виконували різні оперативні підрозділи, зокрема у 1951–1960 рр. – 5-те (економічне) управління МГБ–МВД–КГБ СРСР, а з 1960 р. – відповідні підрозділи 2-го Управління КГБ СРСР та КГБ УРСР.

На 6-те Управління покладалися функції оперативного захисту об'єктів науки та промисловості від розвідально-підривної діяльності іноземних спецслужб, захисту таємниць, викриття та попередження диверсійно-терористичної діяльності, попередження та розслідування надзвичайних подій, особливо на об'єктах з підвищеною вибухо-, пожежо-, радіаційною та токсичною небезпекою.

У фонді зберігаються:

- ◆ справи з річними планами роботи 6-го Управління КГБ УРСР, звітами про їх виконання, а також матеріалами перевірок оперативно-службової діяльності Управління (1985–1988 рр.);
- ◆ справи з довідками, доповідними записками й аналітичними документами, що характеризують роботу підрозділів 6-го Управління на окремих напрямках оперативної діяльності (1985–1989 рр.) зокрема на Чорнобильській АЕС;
- ◆ справи зі спеціальними та інформаційними повідомленнями про оперативну роботу, які надійшли до 6-го Управління з інших підрозділів КГБ УРСР (1983–1990 рр.);
- ◆ журнали обліку, матеріали розгляду заяв громадян, різні матеріали діловодства.

2.9. 7-МЕ УПРАВЛІННЯ МГБ-КГБ УРСР

Фонд 4; 126 одиниць постійного зберігання; 1944–1991 рр. Довідковий апарат: здавальні описи, історична довідка.

У 1940-ві роки Служба візуального спостереження та оперативної установки, до її відокремлення в самостійну штатну структуру, входила до складу оперативних підрозділів.

Наказом Міністра державної безпеки СРСР від 31 січня 1950 р. №00104 було оголошено штат 7-го Управління МГБ УРСР. Основними завданнями підрозділу були зовнішнє спостереження, ідентифікація осіб, проведення арештів та обшуків.

До 1960 р. Управління неодноразово реорганізовувалося, але його основні функції не змінювалися.

Після 1960 р. 7-ме Управління займалося тільки зовнішнім спостереженням, групу арештів та обшуків було ліквідовано. У такому вигляді воно проіснувало до 1991 р.

У фонді зберігаються:

- ◆ огляди та збірники з прикладами організації постів візуального спостереження та ідентифікації осіб (1952–1956 рр.);
- ◆ особові картки грошового забезпечення співробітників сьомих підрозділів (1944–1987 рр.);
- ◆ річні плани та звіти про роботу 7-го Управління КГБ УРСР (1989–1991 рр.).

2.10. 9-ТА СЛУЖБА КГБ УРСР

Фонд 28; 26 одиниць постійного зберігання; 1970–1991 рр. Довідковий апарат: здавальні описи, історична довідка.

Підрозділи, на які покладалася охорона керівників Комуністичної партії і радянського уряду, були створені в перші роки існування органів держбезпеки СРСР.

До 1938 р. ці функції виконував Оперативний відділ (до 1934 р. він перебував у складі ОГПУ СРСР, а потім увійшов до складу ГУГБ НКВД СРСР. Із 1938 р. до 1943 р. охорона вищих посадових

осіб держави покладалась на 1-й відділ ГУГБ НКВД–МГБ, у 1943–1946 рр. – на 6-те Управління НКВД, у 1946–1953 рр. – на Головне управління охорони НКВД–НКГБ СРСР. У 1953 р. цей підрозділ став називатися 9-им Управлінням МВД СРСР, а з 1954 р. – 9-им Управлінням КГБ СРСР.

В УРСР ці функції виконували відповідні підрозділи в складі республіканських органів держбезпеки, зокрема з 1954 р. – 9-й відділ КГБ УРСР.

У 1975 р. наказом КГБ СРСР № 0258 на базі 9-го відділу КГБ УРСР створено 9-ту службу, а в її складі – відділення охорони та два відділи – оперативний і комендантський.

9-та служба вирішувала завдання охорони безпеки членів Політбюро ЦК КПРС і Політбюро ЦК КПУ, державних і політичних діячів зарубіжних країн, які перебували в Києві та республіці, а також офіційних заходів, що відбувались в Україні за участю осіб, котрі охоронялися 9-ою службою.

У фонді зберігаються:

- ◆ вказівки 9-го Управління КГБ СРСР, КГБ УРСР та інші документи про організацію оперативної та охоронної діяльності 9-ї служби КГБ УРСР, безпеку осіб, які охороняються, важливих громадсько-державних заходів за участю таких осіб, удосконалення охорони об'єктів, підвищення ефективності оперативної роботи, своєчасне одержання інформації про можливі терористичні, диверсійні, екстремістські й інші злочинні наміри, забезпечення бойової та мобілізаційної готовності 9-ї служби (1973–1983 рр.);
- ◆ плани оперативної діяльності 9-ї служби КГБ УРСР, її підрозділів та звіти про їх виконання, питання роботи з кадрами, стан виховної роботи (1976– 1983 рр.);
- ◆ документи про профілактичну роботу на об'єктах і дільницях, що обслуговуються 9-ю службою КГБ УРСР (1980–1985 рр.);
- ◆ документи про підготовку та проведення оперативних і охоронних заходів під час державних і громадських подій, поїздок осіб, які охороняються, в інші міста і регіони України (1973–1985 рр.);

- ◆ пропозиції, заяви, скарги, що надійшли до 9-ї служби КГБ УРСР, результати розгляду та вирішення порушених питань (1975–1991 рр.);
- ◆ журнали обліку надходження та видачі документів 9-ї служби, номенклатури справ, журналів, картотек; інвентарні журнали обліку справ, картотек, інших матеріалів; акти про знищення документів (1970–1991 рр.).

2.11. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА СЛУЖБА КГБ УРСР

Фонд 32; 33 одиниці постійного зберігання; 1970–1991 рр. Довідковий апарат: здавальний опис, історична довідка.

У 1966 р. для організації інформаційно-аналітичної роботи, обліку, накопичення та обробки оперативної інформації створено 4-й відділ КГБ при РМ УРСР.

Згідно з наказом КГБ СРСР від 3 грудня 1969 р. № 0395 в органах КГБ СРСР створено інформаційну систему, до якої увійшов 4-й відділ КГБ при РМ УРСР.

У травні 1977 р. 4-й відділ КГБ УРСР ліквідовано і на його базі утворено 10-й відділ, який увійшов до складу 2-го (контррозвідвального) Управління КГБ УРСР. Цей відділ виконував функції попереднього, але обмежені завданнями 2-го Управління.

У зв'язку з необхідністю створити єдину систему інформаційного забезпечення контррозвідвальної діяльності наказом КГБ СРСР від 22 червня 1980 р. № 0045 в КГБ УРСР створено Інформаційно-аналітичну службу на правах окремого підрозділу.

У фонді зберігаються:

- ◆ справи з документами про організацію інформаційно-аналітичної роботи в органах КГБ УРСР (1980–1986 рр.);
- ◆ справи з контролю та нагляду за станом інформаційно-аналітичної роботи в підрозділах КГБ УРСР (1981–1984 рр.);
- ◆ річні бухгалтерські звіти та кошториси витрат філіалу НДІ ОТУ КГБ СРСР (1970–1991 рр.).

2.12. 4-Й ТА 6-Й ВІДДІЛИ КГБ УРСР

Фонд 26; 24 одиниці постійного зберігання; 1966–1971 рр. Довідковий апарат: здавальний опис.

У квітні 1960 р. КГБ при РМ УРСР створено групу з вивчення й узагальнення досвіду органів держбезпеки республіки. Такі ж групи були створені у 1-му (розвідувальному) та 2-му (контррозвідувальному) управліннях КГБ України.

6-й відділ створено 18 грудня 1967 р. наказом КГБ при РМ УРСР № 00154 як науково-дослідний підрозділ для розробки та впровадження в оперативну практику наукових основ ведення боротьби з підривною діяльністю противника.

У травні 1971 р. відділ було ліквідовано, а його функції частково покладено на Інспекцію при Голові КГБ УРСР та 4-й відділ КГБ, який виконував інформаційно-аналітичну роботу із забезпечення оперативної діяльності органів держбезпеки.

У фонді зберігаються:

- ◆ документи з дослідження проблеми «Зрадницька діяльність українських буржуазних націоналістів»;
- ◆ копії документів про боротьбу з підпіллям ОУН та УПА у 1944–1954 рр.;
- ◆ документи з дослідження за темою «Організація оперативних ігор із закордонними центрами українських буржуазних націоналістів»;
- ◆ документи з дослідження проблеми «Наукова організація праці оперативних працівників контррозвідувальних підрозділів»;
- ◆ документи з дослідження стану, обліку, обробки та накопичення оперативної інформації за ознаками шпигунської діяльності;
- ◆ протоколи загальних зборів і засідань бюро Наукового чекістського товариства КГБ при РМ УРСР.

2.13. 10-Й ВІДДІЛ КГБ УРСР

Фонд 10; 536 одиниць постійного зберігання; 1939–1991 рр. Довідковий апарат: здавальні описи, тематична картотека, історична довідка.

Зі створенням ВУЧК запроваджено оперативний облік осіб, які були засуджені або підозрювались у «контрреволюційній діяльності». Обліку, насамперед, підлягали колишні дворяни, фабриканти, купці, офіцери царської армії та інші «соціально небезпечні» групи населення.

У 1921 р. у складі СОУ ВУЧК існувало реєстраційно-статистичне відділення. З 1922 року, після створення ГПУ, оперативний облік зосереджено у відділі Центральної реєстратури.

З 1929 р. обліком займався Обліково-статистичний відділ, який 1938 р. реорганізовано у 1 спецвідділ, а потім у відділ «А». До його складу входив агентурно-слідчий архів, оперативно-довідкове та слідче відділення.

1953 р. створено 1 спецвідділ, а 1954 р. – Обліково-архівний відділ КГБ, основними завданнями якого були: облік оперативних і слідчих справ, ведення оперативно-довідкової картотеки, зберігання архівних документальних матеріалів. Відтак цей відділ одержав назву 10-го відділу КГБ УРСР.

У фонді зберігаються:

- ◆ директиви МГБ СРСР–УРСР (1939–1956 рр.);
- ◆ листування про цінності, вилучені в арештованих (1940–1945 рр.);
- ◆ документи з організаційних питань 1-го спецвідділу МВД УРСР (1944–1945 рр.);
- ◆ листування про подання особових карток на осіб, які співробітничали з німецькими газетами у період окупації України (1941–1944 рр.);
- ◆ директиви відділу «А» НКГБ УРСР (1946–1951 рр.);
- ◆ протоколи оперативних нарад керівників відділів-відділень «А» МГБ союзних республік, МГБ–УМГБ УРСР (1945–1967 рр.);
- ◆ відомості про виконання наказу МГБ СРСР від 20 жовтня 1948 р. № 00386 про виселення сімей членів ОУН і УПА;
- ◆ доповідні записки відділів «А» УМГБ про виконання наказу МГБ СРСР від 28 листопада 1950 р. № 00565;
- ◆ документи про організацію роботи в Обліково-архівному відділі КГБ УРСР та обліково-архівних підрозділах УКГБ областей республіки (1954–1988 рр.);

- ◆ листування за оперативними матеріалами, виявленими на території Німеччини (1947–1951 рр.);
- ◆ відомості про родини «українських націоналістів», які підлягали виселенню (1947–1950 рр.);
- ◆ документи науково-технічної розробки архівних документальних матеріалів (1970–1986 рр.);
- ◆ плани роботи 10-го відділу КГБ УРСР (1972–1983 рр.);
- ◆ списки архівних справ і матеріалів, що мають оперативну та науково-історичну цінність (1981–1986 рр.);
- ◆ довідки про матеріали, що мають оперативну й історичну цінність (1970–1983 рр.);
- ◆ документи та листування про використання архівних матеріалів в оперативній, науковій та навчальній роботі, відкритій пресі (1987–1990 рр.);
- ◆ документи про реабілітацію безпідставно репресованих у 1930-х – 1940-х і на початку 1950-х років радянських громадян (1989–1990 рр.);
- ◆ документи про увічнення пам'яті жертв політичних репресій 1930-х – 1950-х років (1989–1991 рр.);
- ◆ акти про знищення справ (переважно агентурних) на виконання наказів НКВД СРСР № 0065 (1944 р.), МВД СРСР № 181 (1953 р.), КГБ СРСР № 00511 (1954 р.), КГБ СРСР № 00150 (1990 р.).

2.14. РОЗВІДВІДДІЛИ КГБ СРСР ЗАХІДНОГО ПРИКОРДОННОГО ОКРУГУ

Фонд 24; 148 одиниць постійного зберігання; 1959–1983 рр. Довідковий апарат: здавальний опис, історична довідка.

Постановою Ради Міністрів СРСР від 28 березня 1957 р. № 328-159 охорону державних кордонів СРСР покладено на органи КГБ при РМ СРСР. На підставі цієї постанови видано наказ Міністра внутрішніх справ СРСР та Голови КГБ при РМ СРСР від 2 квітня 1957 р. про передачу Прикордонних військ із МВД СРСР до КГБ при РМ СРСР. Для координації і керівництва агентурно-оперативною роботою на

кордонах країни створено розвідувальні відділи у складі окружних управлінь Прикордонних військ.

Зазнавши незначних реорганізацій, розвідувальний відділ Управління Прикордонних військ Західного округу КГБ СРСР (РВ УПВ 30 КГБ СРСР) проіснував до 1991 р.

У фонді зберігаються:

- ◆ рішення колегії КГБ СРСР;
- ◆ рішення колегії КГБ УРСР;
- ◆ рішення Військової ради Головного управління Прикордонних військ КГБ УРСР;
- ◆ рішення Військової ради Західного округу Прикордонних військ КГБ СРСР;
- ◆ керівні вказівки Головного управління Прикордонних військ КГБ УРСР;
- ◆ керівні вказівки УПВ 30 КГБ СРСР;
- ◆ річні звіти, матеріали з їх контролю і перевірки, плани агентурно-оперативної роботи РВ УПВ 30 КГБ СРСР;
- ◆ доповідні, інформаційні повідомлення, листування РВ УПВ 30 КГБ СРСР з партійними та радянськими органами УРСР, КГБ СРСР, КГБ УРСР, МВД УРСР;
- ◆ доповідні про оперативну обстановку в зоні обслуговування РВ УПВ 30 КГБ СРСР;
- ◆ узагальнюючі матеріали про розвідувальну роботу РВ УПВ 30 КГБ СРСР;
- ◆ документи про вдосконалення агентурно-оперативної роботи РВ УПВ 30 КГБ СРСР;
- ◆ звіти, огляди, листування про закордонну роботу РВ УПВ 30 КГБ СРСР;
- ◆ листування РВ УПВ 30 КГБ із керівництвом КГБ СРСР щодо реалізації оперативних матеріалів;
- ◆ документи про іноземних громадян, які становлять оперативний інтерес;
- ◆ документи про підривну діяльність спецслужб противника з території сусідніх країн соціалістичного табору;

- ◆ документи про підривну діяльність спецслужб противника, закордонних антирадянських, клерикальних та інших організацій;
- ◆ документи щодо протидії ідеологічним акціям закордонних антирадянських центрів.

2.15. ОСОБЛИВИЙ ВІДДІЛ КГБ СРСР ПО ЗАХІДНОМУ ПРИКОРДОННОМУ ОКРУГУ

Фонд 27; 322 одиниці постійного зберігання; 1966–1992 рр. Довідковий апарат: здавальні описи.

На підрозділ покладалися завдання контррозвідувального захисту військ округу, об'єктів 16-го Управління КГБ та спеціальних урядових об'єктів у Криму.

У фонді зберігаються:

- ◆ накази, вказівки начальника Особливого відділу КГБ СРСР по Червонопрапорному Західному прикордонному округу (1966–1991 рр.);
- ◆ доповідні записки, спецповідомлення, звіти, матеріали про оперативно-службову діяльність (1968–1988 рр.);
- ◆ плани роботи, оглядові довідки, аналітичні матеріали з узагальнення досвіду та координації роботи з іншими державними органами, надання допомоги підлеглим підрозділам (1970–1980 рр.);
- ◆ річні плани роботи, звіти про роботу та матеріали оперативних нарад (1981–1989 рр.).

2.16. ОСОБЛИВИЙ ВІДДІЛ КГБ УРСР УПРАВЛІННЯ ВНУТРІШНІХ ВІЙСЬК В УКРАЇНСЬКІЙ ТА МОЛДАВСЬКІЙ РСР

Фонд 34; 32 одиниці постійного зберігання; 1984–1989 рр. Довідковий апарат: здавальний опис, історична довідка.

У 1983 р. у складі КГБ СРСР було створено Управління «В» для контррозвідувального забезпечення МВД СРСР та Управління особливих відділів для контррозвідувального забезпечення внутрішніх військ МВД СРСР.

Для контррозвідувального забезпечення внутрішніх військ по Українській та Молдавській РСР створено Особливий відділ КГБ СРСР по Управлінню внутрішніх військ із підпорядкованими йому відділами у військових частинах. Формування цих органів почалося із січня 1984 р.

У 1991 р. у зв'язку з розпадом СРСР Особливий відділ та підпорядковані йому органи припинили діяльність.

У фонді зберігаються:

- ◆ річні плани роботи та звіти про підсумки агентурно-оперативної діяльності Особливого відділу КГБ СРСР по УВВ по Українській та Молдавській РСР;
- ◆ річні плани роботи та звіти про підсумки агентурно-оперативної діяльності особливих відділів у частинах ВВ Української та Молдавської РСР;
- ◆ доповідні, спеціальні й інформаційні повідомлення Особливого відділу КГБ СРСР по УВВ по Українській та Молдавській РСР для Управління ВВ МВД СРСР та партійних і державних органів.

**2.17. ОСОБЛИВІ ВІДДІЛИ КГБ СРСР ЗА РОДАМИ ВІЙСЬК
КИЇВСЬКОГО ВІЙСЬКОВОГО ОКРУГУ**

Фонд 23; 1 052 одиниці постійного зберігання; 1942–1992 рр. Довідковий апарат: здавальний опис, історична довідка.

Особливий відділ Київського військового округу як підрозділ контррозвідувального захисту військ створено 1935 р.

Постановою РНК СРСР від 19 квітня 1943 р. Управління особливих відділів НКВД СРСР реорганізовано у Головне управління контррозвідки «Смерш» НКВД СРСР.

Відповідно до постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Про внесення змін у структуру КГБ і його органів на місцях та скорочення їх чисельності» від 5 лютого 1960 р. 3-тє Головне управління, до структури якого входив Особливий відділ КГБ при РМ СРСР по Київському військовому округу, реорганізовано у 3-тє Управління КГБ при РМ СРСР.

У фонді зберігаються:

1. Розпорядчо-директивні документи:

- ◆ директиви відділу контррозвідки НКВД СРСР, Управління контррозвідки МГБ СРСР підлеглим підрозділам (з 1945 р.);
- ◆ керівні вказівки відділу контррозвідки МВД СРСР підлеглим підрозділам (з 1948 р.);
- ◆ накази начальника відділу контррозвідки «Смерш» по КВО (з 1944 р.);
- ◆ накази начальника Особливого відділу МВД–КГБ при РМ СРСР по КВО;
- ◆ директиви начальника Управління контррозвідки МГБ СРСР по КВО (з 1945 р.);
- ◆ накази начальників особливих відділів МВД–КГБ при РМ СРСР по окремих частинах і з'єднаннях КВО (з 1952 р.);
- ◆ документи оперативних нарад Особливого відділу КГБ СРСР по КВО (з 1981 р.).

2. Інформаційно-довідкові документи:

- ◆ доповідні, спецповідомлення, інформаційні повідомлення відділу контррозвідки МГБ СРСР по КВО, Особливого відділу МГБ–КГБ СРСР по КВО у ЦК КП(б)У–ЦК КПУ, відділу контррозвідки МВД–КГБ СРСР, командуванню КВО (з 1947 р.);
- ◆ доповідні про агентурно-оперативну роботу Особливого відділу МГБ–КГБ при РМ СРСР по КВО у територіальних органах МГБ–КГБ при РМ УРСР (з 1948 р.);
- ◆ інформаційні документи для Військової ради КВО (з 1952 р.);

- ◆ доповідні, довідки та інформаційні повідомлення особливих відділів окремих частин і з'єднань командуванню КВО та військовим радам з'єднань, що входять до складу КВО (з 1958 р.);
- ◆ річні статистичні звіти Особливого відділу КГБ при РМ СРСР по КВО про оперативно-слідчу роботу (з 1958 р.);
- ◆ статистичні звіти про агентурно-оперативну роботу та про реалізовані справи по лінії відділу контррозвідки МГБ СРСР – Особливого відділу КГБ при РМ СРСР по КВО по обласних управліннях МГБ–КГБ при РМ УРСР (з 1948 р.);
- ◆ статистичні звіти особливих відділів КГБ при РМ СРСР окремих частин і з'єднань, що входять до складу КВО, про агентурно-слідчу роботу, агентурний апарат та оперативний облік (з 1958 р.).

3. Матеріали з питань діяльності Особливого відділу КГБ при РМ СРСР по КВО:

- ◆ річні плани роботи Особливого відділу при РМ СРСР по КВО (з 1970 р.);
- ◆ штатно-посадова розстановка Особливого відділу при РМ СРСР по КВО (з 1967 р.);
- ◆ річні плани роботи особливих відділів окремих частин і з'єднань, що входили до складу КВО (з 1969 р.);
- ◆ контрольні-наглядні справи особливих відділів окремих частин і з'єднань, що входили до складу КВО (з 1986 р.);
- ◆ листування особливих відділів окремих частин і з'єднань з Особливим відділом НКВД СРСР – КГБ СРСР по КВО з оперативно-службових питань (з 1942 р.);
- ◆ документи Особливого відділу КГБ при РМ СРСР по КВО про дезінформування противника та маскування військових об'єктів (з 1961 р.);
- ◆ документи про закордонну роботу особливих відділів частин і з'єднань, що входили до складу КВО (з 1963 р.);
- ◆ документи з узагальнення досвіду контррозвідувальної роботи Особливого відділу КГБ при РМ СРСР по КВО та особливих відділів частин і з'єднань, що входили до складу КВО (з 1968 р.);

- ◆ документи з узагальнення досвіду роботи Особливого відділу КГБ при РМ СРСР по КВО й особливих відділів окремих частин і з'єднань, що входили до складу КВО, із протидії радіотехнічним та повітряно-космічним розвідкам противника (з 1970 р.);
- ◆ документи, що характеризують розвідувальні органи противника та заходи Особливого відділу КГБ СРСР по КВО й особливих відділів окремих частин і з'єднань, котрі входили до складу КВО, із протидії їх підривній діяльності (з 1979 р.);
- ◆ документи про координацію роботи Особливого відділу КГБ при РМ СРСР по КВО й особливих відділів окремих частин і з'єднань, що входили до складу КВО, з іншими підрозділами КГБ при РМ СРСР та КГБ при РМ УРСР (з 1975 р.);
- ◆ вказівки, рекомендації та роз'яснення щодо оперативної діяльності Особливого відділу КГБ СРСР по КВО та особливих відділів окремих частин і з'єднань, що входили до складу КВО та військово-навчальних закладів (з 1986 р.).

4. Документи агентурно-оперативної діяльності Особливого відділу МГБ–МВД СРСР по КВО:

- ◆ особові та робочі справи оперативних джерел відділу контррозвідки МВД УРСР;
- ◆ справи оперативного обліку відділу контррозвідки МВД УРСР;
- ◆ справи-формуляри відділу контррозвідки МВД УРСР;
- ◆ літерні справи відділу контррозвідки МВД УРСР;
- ◆ літерні справи особливих відділів окремих частин і з'єднань, що входили до складу КВО (1942–1965 рр.).

5. Документи Особливого відділу НКВД СРСР по Харківському військовому округу:

- ◆ накази та вказівки відділу контррозвідки «Смерш» по ХВО (1943–1944 рр.);
- ◆ спецповідомлення та довідки відділу контррозвідки «Смерш» по ХВО до Військової ради округу (1943–1944 рр.);
- ◆ документи про прийняття та здачу справ розформованих органів відділу контррозвідки «Смерш» по ХВО (1944–1945 рр.).

2.18. УПРАВЛІННЯ КГБ СРСР НА ПІВДЕННО-ЗАХІДНІЙ ЗАЛІЗНИЦІ

Фонд 21; 21 одиниця постійного зберігання; 1943–1958 рр. Довідковий апарат: здавальні описи, історична довідка.

Для організації контррозвідувальної роботи, здійснення оперативного-розшукової роботи, боротьби із саботажем і диверсіями на транспорті відповідно до постанови уряду РРФСР від 7 серпня 1918 р. було створено Залізничний відділ при ВЧК та відповідні йому відділи – відділення на місцях – при управліннях залізниць, на великих залізничних вузлах.

У травні 1919 р. Залізничний відділ ВЧК перетворено у Транспортну надзвичайну комісію, яка керувала підпорядкованими їй транспортними надзвичайними комісіями на всій території РРФСР.

У лютому 1922 р., після скасування ВЧК, Транспортну надзвичайну комісію перетворено у Транспортний відділ Державного політичного управління при НКВД РРФСР, який функціонував до 1923 р. У наступні роки Транспортний відділ входив до Об'єднаного державного політичного управління при Раднаркомі СРСР (1923–1934 рр.), Головного управління державної безпеки (ГУГБ) НКВД СРСР (1934–1941 рр.).

У 1941 р. на базі Транспортного відділу ГУГБ НКВД СРСР створено Головне транспортне управління НКГБ СРСР, а 1943 р. замість нього – 3-тє Управління (транспортне) НКГБ СРСР. На його основі 1946 р. утворено Головне управління охорони на транспорті МГБ СРСР, а 1953 р. – 6-тє Управління (транспортне) МВД–КГБ СРСР, яке функціонувало до 1960 р.

Органи державної безпеки на транспорті, в тому числі Управління КГБ при РМ СРСР на Південно-Західній залізниці, дислоковане в м. Києві, до 1960 р. були підпорядковані безпосередньо союзному центру.

У сферу оперативної діяльності Управління КГБ на Південно-Західній залізниці входили всі залізничні об'єкти, розташовані на території Київської, Чернігівської, Черкаської, Житомирської, Вінницької, Хмельницької та частково сусідніх областей. Інші залізниці України входили у сферу оперативного обслуговування управлінь КГБ СРСР на Донецькій, Львівській, Одеській, Південній та Придніпровській залізницях.

У 1960 р. транспортні органи державної безпеки, серед них і Управління КГБ на Південно-Західній залізниці, було ліквідовано, а їх функції покладено на 7-й відділ 2-го Управління КГБ при РМ УРСР, який разом з відповідними підрозділами обласних управлінь КГБ УРСР проводив роботу з контррозвідувального забезпечення транспорту на території України.

У фонді зберігаються:

- ◆ директивні вказівки КГБ СРСР, надіслані транспортним органам держбезпеки, щодо оперативно-службової діяльності, листування Управління КГБ на Південно-Західній залізниці з підрозділами КГБ СРСР і КГБ УРСР із цих питань (1955–1957 рр.);
- ◆ доповідні записки, спецповідомлення Управління КГБ на Південно-Західній залізниці до 6-го Управління КГБ СРСР про хід і результати оперативно-службової, розшукової діяльності, розслідування надзвичайних подій на транспорті (1951–1957 рр.);
- ◆ повідомлення Управління охорони МГБ СРСР на Південно-Західній залізниці до Головного управління охорони МГБ СРСР про розшук особливо небезпечних злочинців (1950–1951 рр.);
- ◆ доповідні записки до Головного управління охорони МГБ СРСР про результати слідчої роботи (1951 р.);
- ◆ доповідні записки в партійні органи України про обстановку, надзвичайні події на Південно-Західній залізниці (1952–1954 рр.);
- ◆ журнали реєстрації слідчих справ (1943–1952 рр.);
- ◆ журнали реєстрації справ оперативного обліку, облікових і літерних справ (1952–1958 рр.).

2.19. ВІДДІЛ КГБ СРСР У ДНІПРОВСЬКОМУ РІЧКОВОМУ БАСЕЙНІ

Фонд 22; 183 одиниці постійного зберігання; 1944–1959 рр. Довідковий апарат: здавальний опис, історична довідка.

Після визволення Червоною Армією території України та Білорусії від німецько-фашистських окупантів 1944 р. для зміцнення безпеки внутрішніх водних шляхів сполучення, що проходили по Дніпру і Західній Двіні, було створено Водний відділ Транспортного управління НКГБ СРСР у Дніпровсько-Двінському річковому басейні. Центр відділу розташовувався в м. Гомелі, а пізніше був передислокований до м. Києва.

У контррозвідувальне обслуговування Водного відділу спочатку входило Управління Дніпровсько-Двінського військово-відбудовчого басейну, в тому числі військово-відбудовчі загони, суднобудівні верфі та заводи й інші об'єкти Дніпровсько-Двінського водного шляху, на яких діяли оперативні пункти Водного відділу.

У 1946 р. у зв'язку з реорганізацією органів державної безпеки замість Водного відділу Дніпровсько-Двінського річкового басейну створено відділ охорони МГБ СРСР Дніпровського та Верхньодніпровського річкового басейну, який діяв до 1953 р. Після об'єднання органів державної безпеки і внутрішніх справ в одне відомство у 1953–1954 рр. цей підрозділ називався Водний відділ МВД СРСР Дніпровського і Верхньодніпровського річкового басейну.

У березні 1954 р. у зв'язку з утворенням КГБ СРСР Водний відділ реорганізовано у відділ КГБ при РМ СРСР у Дніпровському річковому басейні.

У 1960 р. транспортні органи держбезпеки, які до цього підпорядковувались безпосередньо центральному апаратові КГБ СРСР, було ліквідовано, в тому числі й відділ КГБ СРСР у Дніпровському річковому басейні, а його завдання і функції покладено на новостворений 7-й відділ (Транспортний) 2-го Управління КГБ УРСР, який здійснював контррозвідувальне забезпечення всіх видів транспорту і зв'язку в УРСР.

У фонді зберігаються:

- ◆ накази по особовому складу Водного відділу, відділу охорони НКГБ–КГБ у Дніпровсько-Двінському, Дніпровському та Верхньодніпровському річковому басейні (1944–1959 рр.);
- ◆ накази по особовому складу Водного відділу, відділу охорони НКГБ–КГБ у Дніпровсько-Двінському, Дніпровському та Верхньодніпровському річковому басейні (1944–1959 рр.);

- ◆ доповідні записки, спецповідомлення Водного відділу, відділу охорони НКГБ–МВД СРСР у Дніпровському річковому басейні, листування з партійними органами, органами держбезпеки, різними міністерствами та відомствами (1944–1952 рр.);
- ◆ звітність про оперативну та слідчу роботу Водного відділу, відділу охорони НКГБ–КГБ СРСР у Дніпровсько-Двінському, Верхньодніпровському річковому басейні (1944–1958 рр.);
- ◆ звітність відділу охорони МГБ–МВД у річковому басейні про боротьбу з підривною діяльністю іноземних розвідорганів, розшук державних та кримінальних злочинців (1948–1956 рр.), статистична звітність про оперативну та слідчу роботу відділу (1956–1958 рр.);
- ◆ доповідні записки про роботу відділу із виконання наказів, вказівок КГБ СРСР та у зв'язку із надзвичайними подіями.

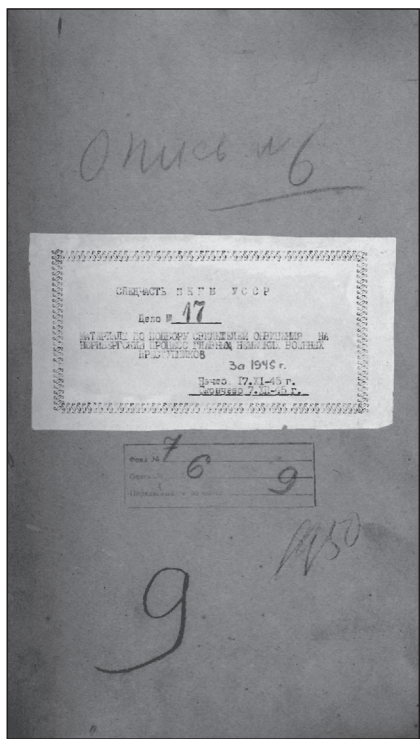
2.20. СЛІДЧА ЧАСТИНА МГБ І СЛІДЧИЙ ВІДДІЛ КГБ УРСР

Фонд 7; 108 одиниць постійного зберігання; 1945–1991 рр. Довідковий апарат: здавальний опис, історична довідка.

Із 1921 р. у структурі ВУЧК–Г П У – Н К В Д – Н К Г Б – М Г Б УСРР–УРСР на засадах самостійного відділу функціонувала Слідча частина для провадження дізнання та попереднього слідства в особливо важливих справах.

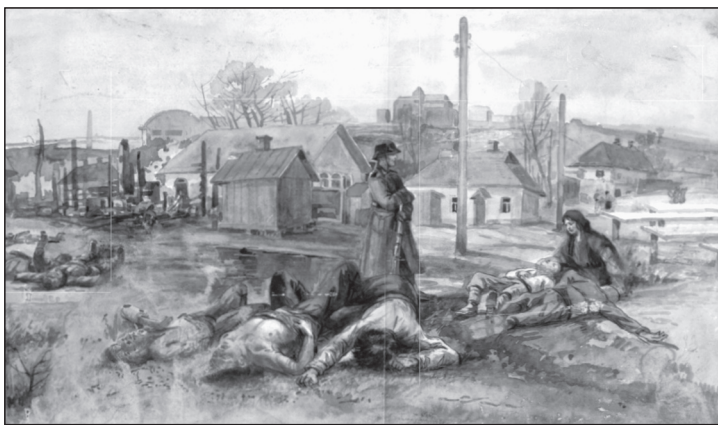
У 1954 р. створено Слідчий відділ КГБ при РМ УРСР.

Фонд складено з документів загального та таємного діловодства Слідчої частини МГБ–КГБ, Слідчого відділу КГБ УРСР.

У фонді зберігаються:

- ◆ документи про розшук і встановлення свідків звинувачень для Нюрнберзького міжнародного судового процесу проти головних нацистських військових злочинців (1945 р.);
- ◆ документи про підготовку та проведення відкритого судового процесу в Києві над нацистськими військовими злочинцями (1946 р.);

Документи, які готувались для Нюрнберзького процесу. Вересень 1943 р., м. Харків. Мал. художника В. Осадчука, оригінал

- ◆ документи про діяльність ОУН і УПА в західних областях України (довідки у справах заарештованих, протоколи допитів, доповідні записки про проведення судових процесів) (1946–1949 рр.);
- ◆ документи про перевірку стану слідчої роботи управлінь НКГБ західних областей України (1948 р.);
- ◆ директиви МГБ УРСР (1949 р.);
- ◆ копії протоколів допитів та листування стосовно заарештованих емісарів закордонних центрів ОУН (1951–1953 рр.);
- ◆ листування за кримінальними справами стосовно визначних радянських державних і партійних діячів, а також відомих письменників (1953–1959 рр.);

- ◆ листування органів держбезпеки з партійними та урядовими органами, відомствами та громадськими організаціями у справах нацистських військових злочинців (1966–1970 рр.);
- ◆ списки німецьких військових та нацистських злочинців, що проживають у ФРН (складені на підставі «Коричневої книги», виданої у НДР 1965 р.), картки на нацистських військових злочинців, складені слідчими КГБ при РМ УРСР;
- ◆ документи перевірки за листами Міністра внутрішніх справ УРСР генерал-полковника І. Головченка від 1973 р. (1972–1973 рр.);
- ◆ документи організації «Міжнародна амністія» (1974 р.);
- ◆ листування у справі дисидента В. Марченка (1973 р.);
- ◆ копії матеріалів документування масового знищення німецькими окупантами радянських громадян в урочищі Бабин Яр м. Києва у 1941–1943 рр. (1980 р.);
- ◆ документи з питань забезпечення слідчих підрозділів спеціальною технікою (1981–1985 рр.);
- ◆ листування за порушеними кримінальними справами щодо військових злочинців, розкрадачів державної власності, скоєння контрабанди тощо (1985–1986 рр.);
- ◆ пропозиції, заяви, скарги громадян та документальні матеріали про їх перевірку та вирішення (1986–1991 рр.);
- ◆ журнали реєстрації заяв, скарг, листів, вхідної та вихідної документації (1986–1990 рр.);
- ◆ річний план роботи та звіт про роботу Слідчого відділу КГБ УРСР (1987 р.);
- ◆ реєстраційно-контрольний журнал обліку та розгляду пропозицій, заяв і скарг (1991 р.);
- ◆ журнал обліку надходження та видачі в користування печаток і штампів (1986–1991 рр.).

2.21. СЛІДЧИЙ ІЗОЛЯТОР КГБ УРСР

Фонд 20; 55 одиниць постійного зберігання; 1940–1991 рр. Довідковий апарат: здавальні описи, історична довідка.

Слідчий ізолятор як окремий підрозділ КГБ УРСР створено 1959 р. замість ліквідованих Тюремного відділу та Внутрішньої тюрми КГБ УРСР. Функціонував до часу створення Служби безпеки України.

У фонді зберігаються:

- ◆ директивні вказівки тюремних управлінь НКВД СРСР і НКВД УРСР начальникам тюремних відділів обласних управлінь НКВД з питань оперативної роботи серед заарештованих і підслідних, попередження можливих ексцесів, додержання режиму охорони (1940–1941 рр.);
- ◆ директивні вказівки НКГБ СРСР і УРСР, тюремних відділів МГБ СРСР і УРСР щодо оперативної діяльності обласних управлінь державної безпеки України (1946 р.);
- ◆ протоколи кущових нарад начальників внутрішніх тюрем і оперативних працівників УМГБ–МГБ УРСР, які обслуговували внутрішні тюрми (1951 р.);
- ◆ листування органів КГБ, МВД, прокуратури і судів з питань, що стосувалися роботи Слідчого ізолятора та утримуваних там ув'язнених, заарештованих і підслідних (1984–1986 рр.);
- ◆ акти, довідки, доповідні записки про результати перевірки роботи Слідчого ізолятора КГБ УРСР щодо законності й умов утримання заарештованих та інші документи, які характеризували стан роботи цього підрозділу (1978–1982 рр.);
- ◆ річні та щомісячні зведення про наявність і рух ув'язнених, заарештованих, підсудних, утримуваних у Слідчому ізоляторі КГБ УРСР (1981–1988 рр.);
- ◆ особові рахунки, книги обліку грошового утримання ув'язнених, листування й інші матеріали про майно і цінності осіб, які перебували у Слідчому ізоляторі (1944–1983 рр.);
- ◆ журнали обліку лікарського прийому хворих, котрі перебували у Слідчому ізоляторі, журнали обліку заяв і скарг ув'язнених (1981–1988 рр.).

2.22. ВІДДІЛ КАДРІВ ТА УПРАВЛІННЯ КАДРІВ КГБ УРСР

Фонд 8; 775 одиниць постійного зберігання; 1936–1991 рр. Науково-довідковий апарат: здавальний опис, історична довідка.

У 1920 р. у складі ВУЧК створено Адміністративно-організаційне управління (АОУ), одним з головних завдань якого було кадрове забезпечення оперативно-службової діяльності органів держбезпеки.

У 1931 р. створено відділ кадрів ОГПУ та відповідні підрозділи на місцях, які розробляли організаційно-штатну структуру органів держбезпеки та здійснювали їх кадрове забезпечення.

Для удосконалення системи кадрового забезпечення провідних оперативних підрозділів 1984 р. відділ кадрів КГБ УРСР перетворено в Управління кадрів.

У фонді зберігаються:

- ◆ списки обліку за абеткою співробітників НКВД УРСР, що закінчили Київську, Харківську та Московську школи НКВД СРСР у 1936–1942 рр.; робочі списки особового складу з переміщеннями у період Другої світової війни УНКГБ областей УРСР (1941–1945 рр.);
- ◆ списки особового складу центрального апарату НКГБ УРСР (1941–1945 рр.);
- ◆ звіти про особовий склад НКВД–УНКВД УРСР (1941 р.);
- ◆ списки та листування стосовно співробітників центрального апарату НКГБ–НКВД та УНКГБ–УНКВД УРСР, а також офіцерів запасу НКВД, відряджених для роботи до особливих відділів НКВД (1941 р.);
- ◆ штатні розстановки НКГБ УРСР, апаратів обласних, міських і районних підрозділів, затверджені 12 квітня 1941 р.;
- ◆ статистичні звіти про якісний та кількісний склад органів МГБ у 1944–1945 рр.;
- ◆ структурні схеми органів МГБ УРСР станом на 1946 р.;
- ◆ персональні списки робітників МГБ УРСР, що обіймали посади номенклатури МГБ СРСР (1946–1952 рр.);

- ◆ списки керівного складу МГБ—УМГБ УРСР та штатні розстановки особового складу МГБ УРСР (1946—1949 рр.);
- ◆ штатні розстановки особового складу, зміни в штатах Управління 2-Н, управлінь МГБ областей (1947—1952 рр.);
- ◆ списки співробітників органів держбезпеки УРСР, які загинули у ході бойових операцій зі збройними формуваннями ОУН та УПА, довідки про обставини загибелі деяких із них, довідки про діяльність формувань ОУН та УПА й окремих активних учасників підпілля;
- ◆ біографічні довідки колишніх співробітників органів держбезпеки республіки, які брали участь у складних агентурно-оперативних та бойових заходах підрозділів НКВД—НКГБ у період Другої світової війни 1941—1945 рр.;
- ◆ довідка відділу кадрів МВД УРСР (листопад 1953 р.) «Про виконання рішень липневого Пленуму ЦК КПРС», «Про злочинні антипартійні та антидержавні дії Л. Берія у сфері кадрової реорганізації органів МВД»;
- ◆ штатна розстановка керівного складу КГБ при РМ УРСР (1955 р.);
- ◆ стенограма республіканської наради начальників особливих інспекцій Вищих курсів МГБ УРСР (1952 р.);
- ◆ списки осіб, що прибули на керівну роботу до органів КГБ УРСР за рішенням ЦК КПРС та ЦК КП України (1956 р.);
- ◆ списки співробітників органів держбезпеки, які загинули під час виконання службових обов'язків у боротьбі з озброєним підпіллям ОУН;
- ◆ списки персонального обліку бойових втрат офіцерського складу КГБ при РМ УРСР (1966—1970 рр.);
- ◆ списки співробітників органів МГБ—НКГБ УРСР, представлених до нагородження медалями «За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941—1945 гг.» і «Партизану Великой Отечественной войны»;
- ◆ описи, журнали обліку особових справ на співробітників НКГБ—НКВД УРСР, у тому числі УНКГБ—УНКВД УРСР;

- ◆ статистична звітність про кадри органів КГБ при РМ УРСР та персональна звітність по апарату;
- ◆ статистичні звіти по Центральному апарату МВД УРСР;
- ◆ листування з ЦК КПУ та звіти про склад і змінюваність номенклатури робітників МГБ УРСР;
- ◆ спецповідомлення й інші інформаційні матеріали про події в КГБ УРСР та УКГБ областей (1960–1980-ті рр.);
- ◆ довідки, доповідні записки та інші документи про перевірку стану роботи з кадрами в органах КГБ УРСР, вказівки КГБ СРСР за цими питаннями (1984–1991 рр.);
- ◆ накази КГБ СРСР з організаційно-штатних питань (1971–1991 рр.);
- ◆ журнали обліку виданих наказів КГБ при РМ УРСР по особовому складу;
- ◆ штатні розстановки КГБ УРСР та УКГБ УРСР (1957–1991 рр.);
- ◆ річні статистичні звіти, аналітичні довідки, журнали обліку, повідомлення про якісний склад і рух кадрів, стан військової дисципліни й інші питання роботи з кадрами (1978–1991 рр.);
- ◆ плани роботи Управління кадрів КГБ УРСР (1971–1991 рр.);
- ◆ листування з інстанціями щодо всесоюзних переписів населення 1970, 1979 та 1989 рр.;
- ◆ журнали із протоколами комісії КГБ при РМ УРСР про пільгове нарахування вислуги років учасникам збройної боротьби з підпіллям ОУН та УПА (1960–1971 рр.);
- ◆ документи з питань організації роботи чекістського кабінету та історичного залу (1977–1983 рр.);
- ◆ довідка Управління кадрів КГБ УРСР від 21 вересня 1990 р. «Про обстановку та процеси, які відбуваються у чекістських колективах УКГБ областей республіки. Щодо основних проблем кадрового забезпечення регіональних підрозділів КГБ УРСР в умовах прогресуючої соціально-політичної кризи»;
- ◆ доповідь заступника Голови КГБ УРСР генерал-майора Пихтіна В.А. на робочій зустрічі керівників кадрових апаратів УКГБ західних областей УРСР 22 березня 1991 р. «Актуальні питання роботи з чекістськими кадрами у Західному регіоні»

республіки. Про проблеми кадрового забезпечення оперативних підрозділів УКГБ західних областей УРСР в умовах активізації діяльності в регіоні різноманітних суспільно-політичних організацій та загальної дестабілізації оперативної обстановки».

2.23. ВИЩІ КУРСИ УДОСКОНАЛЕННЯ КЕРІВНОГО Й ОПЕРАТИВНОГО СКЛАДУ КГБ СРСР У М. КИЄВІ

Фонд 70; 481 одиниця постійного зберігання; 1944–1991 рр. Довідковий апарат: здавальні описи, історична довідка.

25 березня 1944 р. наказом НКВД СРСР створено Всеукраїнську школу НКВД СРСР у м. Києві, яка готувала кадри оперативних працівників для органів внутрішніх справ та державної безпеки України й інших союзних республік.

На початковому етапі у школі було 2 відділення: підготовки оперативного складу з терміном навчання 1 рік і вдосконалення кадрів із терміном навчання 5 місяців.

У 1946 р. школу реорганізовано у Київську офіцерську школу МВД СРСР. Строк навчання в ній для курсантів збільшено до 2-х років. У програму навчання введено правову підготовку в обсязі середньої юридичної освіти.

У грудні 1949 р. школу передано до системи МГБ СРСР, а в липні 1950 р. реорганізовано в Школу перепідготовки керівного й оперативного складу МГБ СРСР з однорічним і п'ятимісячним термінами навчання. На базі школи організовано курси іноземних мов, заочного підвищення кваліфікації, проводились навчальні збори для офіцерів запасу.

У 1969 р. Школа перетворюється на Курси вдосконалення керівного й оперативного складу КГБ при РМ СРСР. Навчання на курсах проводилося по дев'яти напрямках контррозвідувальної діяльності.

У грудні 1975 р. навчальний заклад реорганізовано у Вищі курси підготовки і вдосконалення керівного й оперативного складу КГБ при РМ СРСР (найбільш вживана назва, яка збереглась до 1991 р., – Вищі курси КГБ СРСР).

У фонді зберігаються:

- ◆ звітність в Управління кадрів МГБ СРСР про стан і результати роботи Київської школи МГБ СРСР у 1950–1954 рр.;
- ◆ доповідні записки, звіти і довідки про роботу Вищих курсів КГБ СРСР за 1980–1991 рр., доповідні записки про ідейно-виховну, навчальну, науково-методичну, науково-дослідну, організаційну роботу, про роботу з кадрами, підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу за 1979–1990 рр.; про результати наборів слухачів і курсантів на Вищі курси; про стан дисциплінарної практики; звіти про підсумки державних екзаменів;
- ◆ довідки про історію Вищих курсів КГБ СРСР (м. Київ) станом на 1986 р. – пояснювальні записки, подання;
- ◆ протоколи засідань навчальної ради за 1948–1969 рр., ради Вищих курсів КГБ СРСР за 1980–1990 рр.;
- ◆ плани навчальної, методичної і науково-дослідної роботи Вищих курсів КГБ СРСР, підвищення кваліфікації викладачів курсів за 1980–1991 рр.;
- ◆ поіменні особові картки постійного і змінного складу школи-курсів за 1944–1989 рр.;
- ◆ звітність про особовий склад школи за 1949–1950 рр.;
- ◆ штатні розклади і списки постійного і змінного особового складу школи-курсів за 1949–1991 рр.;
- ◆ статистична звітність кадрового апарату школи-курсів про особовий склад навчального закладу (1952–1985 рр.);
- ◆ бухгалтерська і статистична звітність про фінансову діяльність школи-курсів (1955–1991 рр.);
- ◆ журнали обліку кінофотодокументів (1978–1991 рр.), обліку предметів спецтехніки (1974–1989 рр.);
- ◆ протоколи засідань житлових комісій навчального закладу (1962–1988 рр.).

3.

УПРАВЛІННЯ БОРОТЬБИ З БАНДИТИЗМОМ МВД, УПРАВЛІННЯ 2-Н ТА 4-ТЕ УПРАВЛІННЯ МГБ-КГБ УРСР

Фонд 2; 2 802 одиниці зберігання; 1940–1965 рр. Науково-довідковий апарат: здавальні описи, тематична картотека, історична довідка.

До фонду увійшли документи Управління боротьби з бандитизмом НКВД–МВД, Управління 2-Н МГБ та 4-го Управління МГБ–КГБ УРСР, на які покладалися завдання боротьби з рухом опору ОУН і УПА, а також із закордонними центрами українських націоналістів.

Управління боротьби з бандитизмом (ББ) НКВД УРСР створено 17 березня 1942 р. за наказом НКВД СРСР № 0022. До 1944 р. підрозділ був відділом, а з 1944 р. одержав статус Управління.

У березні 1950 р. Управління ББ МВД УРСР ліквідовано. Кримінальні справи і матеріали, що були до цього часу в його провадженні, передано у відділ розшуку злочинців МВД УРСР.

У січні 1947 р. ЦК ВКП(б) та уряд СРСР прийняли рішення покласти завдання боротьби з нелегальною діяльністю ОУН та УПА на органи держбезпеки. Управління 2-Н МГБ УРСР було створено 21 січня 1947 року наказом МГБ СРСР та МВД СРСР № 0074/0029. На нього покладалися завдання оперативної протидії підпіллю ОУН у Західній Україні. В обласних управліннях МГБ створювалися відділи 2-Н. Управління 2-Н функціонувало до 1954 року.

4-те Управління МГБ СРСР створене наказом МГБ СРСР від 12 червня 1946 р. № 00244. Одночасно сформовано й 4-ті управління – відділи – відділення в МГБ–УМГБ союзних республік (у тому числі в УРСР), країв та областей. Головним завданням підрозділу був розшук державних злочинців, а з початку 50-х років – боротьба з антирадянським підпіллям ОУН.

Згідно з наказом МГБ СРСР від 2 листопада 1946 р. № 00497 на 4-те Управління і відповідні підрозділи в республіканських і місцевих органах державної безпеки покладено функції розшуку співробітників і агентури іноземних розвідок та контррозвідувальних органів, осіб, які співробітничали з німецько-фашистськими спецслужбами в роки Другої світової війни, учасників каральних акцій і масового знищення мирного населення, поліцейських, співробітників німецької окупаційної адміністрації, зрадників Батьківщини.

7 березня 1953 р. постановою уряду МГБ СРСР та МВД СРСР об'єднано в Міністерство внутрішніх справ СРСР. Унаслідок дальших реорганізацій 4-те Управління перетворено із розшукового в секретно-політичне.

У березні 1954 р. за постановою Президії Верховної Ради СРСР утворено Комітет державної безпеки при Раді Міністрів СРСР, до складу якого увійшло і 4-те Управління.

Згідно із функціональними обов'язками на 4-те Управління КГБ УРСР і 4-ті відділи обласних управлінь КГБ покладались: боротьба з ОУН та її збройними формуваннями на території України та із закордонними оунівськими центрами, розробка колишніх учасників опозиційних партій та організацій, ведення радіоігор із закордонними центрами ОУН.

Наказом КГБ СРСР від 13 липня 1959 р. № 00236 затверджено нові функціональні завдання КГБ УРСР, згідно з якими 4-те Управління вирішувало питання організації та проведення оперативної роботи з виявлення та припинення діяльності українських націоналістів, «антирадянських елементів» серед творчої інтелігенції, молоді, запобігання спробам проникнення агентури іноземних розвідок в особливо важливі науково-дослідні заклади Академії наук УРСР.

У зв'язку із курсом керівництва СРСР на скорочення силових і правоохоронних структур для зосередження зусиль у боротьбі з розвідками іноземних країн, а також з метою кращого використання оперативних засобів і можливостей у контррозвідувальній роботі наказом КГБ СРСР від 9 березня 1960 р. № 0084 4-те Управління було розформовано, а його підрозділи об'єднано в одну структуру – 2-ге (контррозвідувальне) Управління КГБ УРСР.

У фонді зберігаються:

1. Документи про оперативну обстановку в Україні після Другої світової війни:

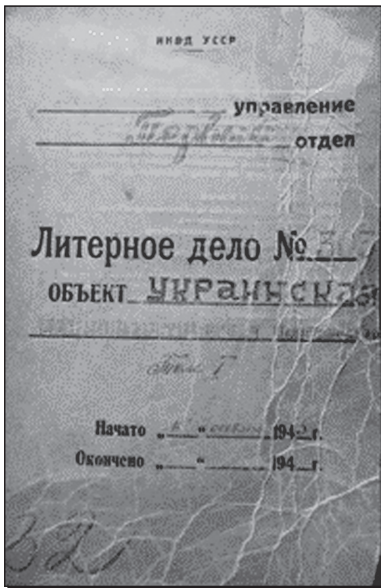
- ◆ директиви, вказівки, орієнтування МГБ СРСР, адресовані МГБ УРСР, з питань організації боротьби з ОУН та УПА;
- ◆ спецповідомлення, доповідні записки, поточна звітність МГБ УРСР до ЦК КП(б)У та РМ УРСР про обстановку в республіці, результати роботи по лінії Управління 2-Н.

4. Документи, які характеризують структуру, склад, тактику дій формувань ОУН та УПА, їх діяльність у західних областях УРСР:

- ◆ доповідні записки, спецповідомлення обласних управлінь у МГБ УРСР держбезпеки про результати роботи, проведені оперативні заходи та військові операції проти ОУН та УПА;
- ◆ щоденні, щомісячні, щоквартальні та щорічні звіти обласних управлінь НКГБ–МГБ–КГБ про боротьбу з українським визвольним рухом у 1944 – 1954 рр. (Волинська, Дрогобицька, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька області);
- ◆ трофейні документи-інструкції, протоколи нарад керівників ОУН, накази командування УПА, а також зізнання захоплених органами держбезпеки оунівських функціонерів про діяльність ОУН та УПА;
- ◆ оперативні розробки членів Центрального та регіональних проводів ОУН;
- ◆ матеріали радіоігор органів МГБ із закордонними центрами ОУН;
- ◆ повідомлення про захоплення або ліквідацію ватажків підпілля;
- ◆ документи про переселення членів сімей учасників підпілля;
- ◆ списки учасників підпілля;
- ◆ списки бійців винищувальних батальйонів, які загинули в боях з ОУН та УПА;

ФОНДИ АРХІВУ

- ◆ списки викритої агентури німецько-фашистських спецорганів;
- ◆ матеріали про реагування населення на важливі внутрішньо-політичні та міжнародні події.

*Літерні справи Управління
2-Н МГБ УРСР
на учасників визвольного руху
в Україні*

4. | ФОНДИ КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ

Джерелами комплектування фондів кримінальних справ є судові органи, оперативні і слідчі підрозділи, що діяли в органах ВУЧК–ГПУ–НКВД–НКГБ–МГБ–КГБ УСРР–УРСР, а також реабілітаційні органи.

Слідчі органи проводили попереднє розслідування за статтями кримінальних кодексів. Судові органи за поданням або за участю прокурора виносили вироки. Реабілітаційні органи переглядали архівні кримінальні справи, готували висновки щодо них відповідно до законодавчих і нормативних актів.

На виконання вимог Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» з архіву СБ України було відібрано та переглянуто кримінальні справи і підготовлено правові висновки про реабілітацію репресованого чи відмову в ній та направлення до органів прокуратури.

До складу документів кримінальних справ входять:

- ◆ описи документів, що є у справі, та список обвинувачених (якщо справа групова);
- ◆ постанови про відкриття провадження у справі та обрання міри запобіжних заходів;
- ◆ ордери на арешт та обшук;
- ◆ анкети заарештованих (арештантська картка);
- ◆ протоколи обшуку;
- ◆ довідки про дактилоскопічну реєстрацію, фотокартки заарештованого;
- ◆ описи вилученого майна;

- ◆ протоколи допитів обвинувачених, свідків, очних ставок;
- ◆ постанови про висування обвинувачення та зміну міри запобіжних заходів;
- ◆ довідки та характеристики різних установ стосовно особи та діяльності обвинуваченого;
- ◆ обвинувальні висновки;
- ◆ витяг із протоколу засідання судового органу при винесенні вироку;
- ◆ акт про виконання вироку (у разі засудження до вищої міри покарання);
- ◆ документи про перебування у виправно-трудовах таборах;
- ◆ листи, звернення, скарги обвинувачених, їх рідних;
- ◆ матеріали про встановлення правомірності висунутих обвинувачень, відгуки свідків щодо репресованих під час реабілітації;
- ◆ протести органів прокуратури;
- ◆ висновки про відсутність підстав для реабілітації або постанови про реабілітацію.

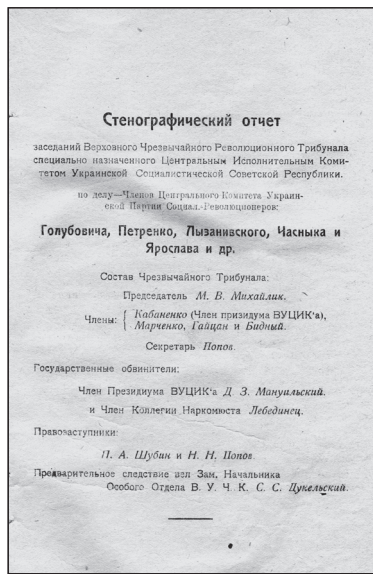
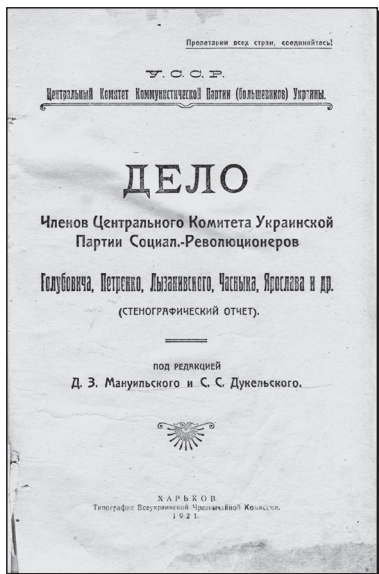
У багатьох справах збереглися особисті фотокартки, посвідчення й інші особисті документи засуджених.

4.1. КРИМІНАЛЬНІ СПРАВИ НА РЕАБІЛІТОВАНИХ ОСІБ

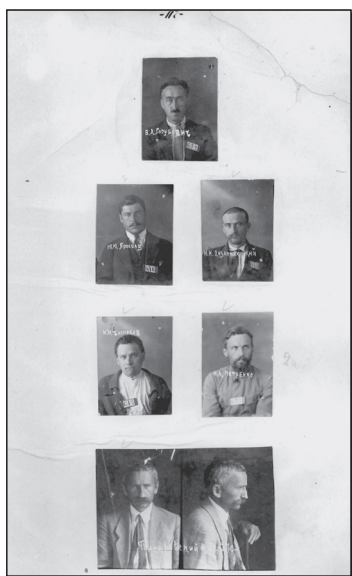
Фонд 6; 12 802 справи у 21 061 томах; 1919–1991 рр. Довідковий апарат: описи, алфавітна картотека, історична довідка.

У фонді зберігаються кримінальні справи за 1919–1991 рр.:

- ◆ справа уряду УНР, 1921 р. – слідчі документи, протоколи допитів державних діячів УНР Всеволода Голубовича, Івана Лизанівського, стенографічні звіти судових засідань, обвинувальні висновки;

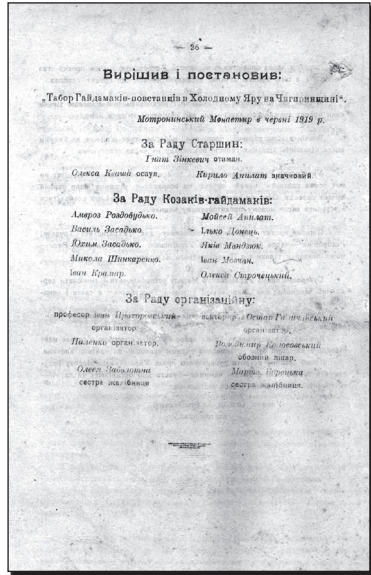
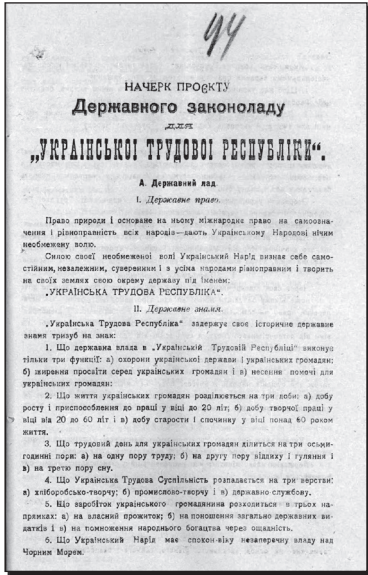

Стенографічний звіт засідань Верховного надзвичайного революційного трибуналу (1921 р.)

Обвинувачені в «Справі уряду УНР»

кримінальні справи на керівників та учасників повстанського руху в Україні 1918–1923 рр.: Центрального українського повстанського комітету (Цупкому) – Івана Чепилка, Федора Наконечного (Дністров), Спиридона Махину, Івана Андруха (Авраменка), Григорія Чупринку; Козачої ради Правобережної України – Павла Гайдученка, Миколу Лозовика, Михайла Симака, Івана Шемулянка, Тихона Бесарабенка; Восьмого повстанського району військ УНР – Миколу Якубовича, Івана Трейка; анархістів – Лева Зіньковського-Задова, Петра Рибіна, дружину й доньку Нестора Махна;

Проект державного устрою, підготовлений повстанцями Холодного Яру на Чигиринщині

- ◆ справа на учасників Другого зимового походу військ УНР (листопад 1921 р.), розстріляних під м. Базар Житомирської області, та справа 1929 р. на начальника партизанського повстанського штабу з підготовки загального антибільшовицького повстання в Україні Юрія Тютюнника;
- ◆ справа на «Київський обласний центр дії», 1924 р. (Микола Василенко та ін.);
- ◆ «Шахтинська справа», 1928 р.;
- ◆ справа на «Спілку визволення України», 1929–1930 рр. (Сергій Єфремов, Андрій Ніковський, Володимир Чехівський, Людмила Старицька-Черняхівська та ін.);
- ◆ справа на «Український національний центр», 1930–1931 рр. (Всеволод Голубович, Микола Левитський, Іван Лизанівський, Василь Мазуренко, Матвій Яворський та ін.);

ФОНДИ КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ

О.Г.П.У.

АРХИВ
Учтено-архивного отдела
МВД при Сов. Министров СССР
СЛЕД. ФОНД

ДЕЛО № 567938

УКРАИНСК. НАЦ. ЦЕНТР.
1931

(СВИДЕТЕЛЬ. МАТЕРИАЛ)

ТОМ № 3

59881 ФП

Арх. № 51693 в 117 ТОМАХ

О.Г.П.У.

УЧТЕНО в 1962 году

ДЕЛО № 215471

С.В.У.

*Копия следственного материала по делу
от 25-26 ноября 1950 г.*

АРХИВ **ТОМ № 191**

Учтено-архивного отдела
МВД при Сов. Министров СССР
СЛЕД. ФОНД

Арх. № 4115 в 237 ТОМАХ
67098607

О.Г.П.У.

ДЕЛО № 2298 03

Дело по обвинению Г.И.О.

(Сиротенко Г.И.)

ТОМ № 11

Арх. № 6663 в 40 ТОМАХ

О.Г.П.У.

УЧТЕНО в 1962 году

АРХИВ
Учтено-архивного отдела
МВД при Сов. Министров СССР
СЛЕД. ФОНД

ДЕЛО № 247589

ДЕЛО П.О.В. (УКРАИНСКИЙ ФИЛ.)

*Постановление министра М.В. Мороз
от 06.01.50 г.*

ТОМ № 117

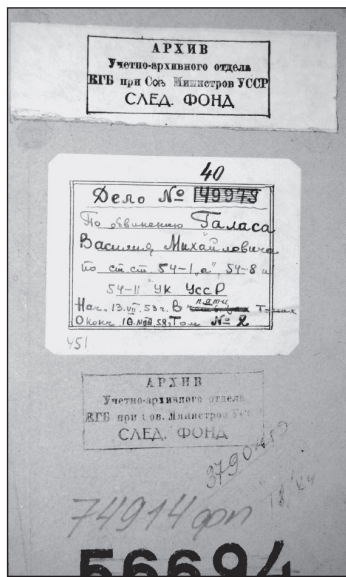
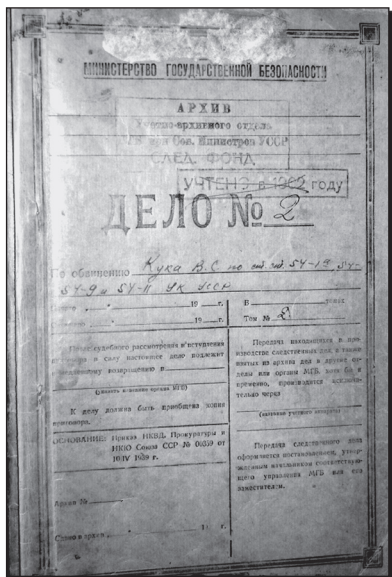
6 08 30 ФП

51361

Количество томов **130**
60830 917

Масові політичні процеси в Україні – багатотомні справи

- ◆ справа на Всесоюзну військово-офіцерську організацію «Весна», 1930–1931 рр. (Костянтин Гаєвський, Євген Гамченко, Григорій Іванов, Микола Мінін, Лев Какурін, Михайло Лебедев, Володимир Ольдерогге, Володимир Ржечицький та ін.);
- ◆ справа на «Український інженерний центр», 1930–1931 рр.;
- ◆ справа на «Контрреволюційну шкідницьку організацію в сільському господарстві України», 1930 р.;
- ◆ справа на «Союз визволення робітників і селян», 1930 р.;
- ◆ справа на «Трудову селянську партію», 1931 р.;
- ◆ справа на «Українську військову організацію», 1932–1933 рр.;
- ◆ справа на «Польську організацію військову», 1932–1934 рр.;
- ◆ справа на «Шкідницьку, диверсійну і повстанську організацію в системі тресту «Донбас-антрацит», 1933 р.;
- ◆ справа на «Контрреволюційну троцькістську організацію на Україні», 1934–1935 рр.;
- ◆ справа про «Військово-фашистську змову в Червоній Армії», 1937 р. (М.П. Амелін, П.Ю. Княгницький, Д.А. Шмідт та ін.);
- ◆ справи на діячів науки Катерину Грушевську, Наталю Мірзу-Авакянц, Михайла Кравчука;
- ◆ справи на літераторів Миколу Зерова, Євгена Плужника, Миколу Куліша та ін.;
- ◆ справи на вчительку Олександру Радченко і селянина Нестора Білоуса, партійного функціонера Дмитра Заволоку, фотографа Миколу Боканя, студента Григорія Бурика, які залишили яскраві свідчення про Голодомор 1932–1933 рр. в Україні;
- ◆ справа на учасників Київського проводу ОУН за 1947–1948 рр.;
- ◆ справи на провідників, ідеологів, зв'язкових УПА та їхніх рідних – Дмитра Вітовського, Василя Галасу, Галину Голояд, Григорія Голяша, Володимира Горбового, Дарію Гусяк, Галину Дидик, Петра Дужого, Миколу Дужого, Ольгу Ільків, Степана Коваля, Уляну Крюченко, Василя Кука, Василя Левковича, Кирила Осьмака, Володимира Порендовського, Марію Савчин, Тимоша Семчишина, Володимира Стельмашука, Михайла Степаняка, Людмилу Фою, Наталію Шухевич, Юрія Шухевича;

Архівно-кримінальні справи Василя Галаси та Василя Куца

- ◆ справи на репресованих із політичних мотивів «шістдесятників», дисидентів, правозахисників: Олесь Бердника, Семена Глузмана, Івана Дзюбу, Івана Кандиби, Юрія Литвина, Василя Лісового, Левка Лук'яненка, Анатолія Лупиноса, Валерія Марченка, Оксану Мешко, Валентина Мороза, Василя Овсієнка, Леоніда Плюща, Євгена Пронюка, Раїсу Руденко, Євгена Сверстюка, Івана Світличного, Надію Світличну, Олександра Сергієнка, Гелія Снегір'ова, Василя Стуса, В'ячеслава Черновола, Данила Шумука та ін.;
- ◆ справи на репресованих священнослужителів УАПЦ – архієпископа Харківського і Слобожанського Олександра Ярещенка, протоієрея Володимира Рогальського;
- ◆ справи на репресованих священнослужителів УГКЦ – митрополита Йосипа Сліпого, єпископів Івана Лятишевського, Григорія Хомишина, Миколая Чарнецького;
- ◆ справи на українських політичних емігрантів Августина Волошина, Миколу Галагана, Валентина Садовського, Івана Фещенка-Чопівського, Мар'яна Тумира.

ФОНДИ АРХІВУ

КДБ при РМ УРСР

АРХИВ
15-й отдел КДБ при СМ УССР
Уголовный фонд

УГОЛОВНОЕ ДЕЛО № 55

по обвинению *Дзюби Івана Михайловича за ст. 62 ч.1 КК УРСР.*

Начато 12 січня 1972
Окончено 18 січня 1972
В 18 томах
ТОМ № 1

Арх. № 67328
Архив 69260
Сдано

Слідчий відділ
Комітету державної безпеки УРСР

КРИМІНАЛЬНА СПРАВА
УГОЛОВНОЕ ДЕЛО № 5

по обвинению *СТУСА*
ВАСИЛЯ СЕМЕНОВИЧА
в скотні заступу
педяльничого скоту 2 КК УРСР
на ст. 70 ч.2 КК УРСР

Начато 12 травня 1968
Окончено 10 вересня 1968
В 15 томах
ТОМ № 1

67362
7524 фп

Слідчий відділ КДБ при РМ УРСР

АРХИВ
15-й отдел КДБ при СМ УССР
Уголовный фонд

УГОЛОВНОЕ ДЕЛО № 57

по обвинению *Світличного Івана Олександровича за ст. 62 ч.1 КК УРСР*

Слідчий відділ КДБ при РМ УРСР

АРХИВ
15-й отдел КДБ при СМ УССР
Уголовный фонд

УГОЛОВНОЕ ДЕЛО № 58

по обвинению *Пронюка Євгена Васильовича, Лисового Василя Степановича та Овсєнка Василя Васильовича за ст. 62 ч.1 КК УРСР.*

Начато 6 липня 1972
Окончено 5 жовтня 1972
В 27 томах

Арх. № 67337
Архив 69308 фп
Сдано в архив 197 г.

Начато 13 січня
Окончено 27 лютого
В 33 томах
ТОМ № 1

7336

82219

50002-11

В правление КДБ при СМ УССР
по Льв. облас. области

УГОЛОВНОЕ ДЕЛО № 199

по обвинению *Чорновола Іваслава Максимовича*
в скотні заступу, педяльничого скоту 2 КК УРСР

Начато 12 січня 1968
Окончено 10 вересня 1968
В 14 томах
ТОМ № 1

Арх. № 72644 фп
Архив 62335
Сдано в архив 19 г.

Архівно-кримінальні справи на Івана Дзюбу, Євгена Пронюка, Івана Світличного, Василя Стуса, В'ячеслава Чорновола

4.2. КРИМІНАЛЬНІ СПРАВИ НА НЕРЕАБІЛІТОВАНИХ ОСІБ

Фонд 5; 12 502 справи у 14 804 томах; 1919–1991 рр. Довідковий апарат: алфавітна картотека.

У фонді зберігаються кримінальні справи за 1919–1991 рр. на осіб, які проходили службу в царській поліції, карателів денікінської армії, повстанців, шпигунів, а також нереабілітованих учасників повстанського руху 1918–1923 рр. і діячів ОУН і УПА.

- ◆ справа на осіб, які навчалися в німецьких спеціальних закладах (розвідувальних, контррозвідувальних, поліцейських, військових);
- ◆ справа на співробітників та агентуру розвідувальних і контррозвідувальних органів нацистської Німеччини;
- ◆ справа на осіб, котрі працювали в німецьких окупаційних адміністративних органах;
- ◆ справа на осіб, що проходили службу в німецьких охоронних органах (жандармерія, поліція, комендатура й інші);
- ◆ справа на осіб, які проходили службу в армійських частинах нацистської Німеччини та її союзників, у національних леґіонах;
- ◆ справа на осіб, засуджених за зраду Батьківщини, шпигунство, диверсії, шкідництво, саботаж, терористичні акти, злочини проти людства та людяності, каральні акції щодо мирного населення, вбивства, мордування громадян і пособництво в цьому фашистським окупантам, збройні вторгнення на територію України, організацію збройних формувань, розбої, грабежі й інші насильства;
- ◆ справа на керівників та учасників національно-визвольного повстанського руху в Україні в 1918–1923 рр.: Федора Артеменка (Орлика), Мефодія Голика (Залізняка), Овсія Гончара, Семена Гризла, Івана Грисюка (Гайового), Андрія Гулого-Гуленка, Дениса Гупала, Петра Дерещука, Семена Заболотного, Ларіона Завгороднього, Андрія Левченка, Йосипа Пшонника, Семена Харченка (Хмару), Марка Шляхового, Маркіяна Уса-того (Головка);

ФОНДИ АРХІВУ

- ◆ справа на діячів ОУН і УПА: Ярослава Зілинського, Федора Воробця, Миколу Гайдука, Артемізію Галицьку, Катерину Зарицьку, Олександра Луцького, Юліана Матвіїва, Василя Охримовича, Миколу Павловича, Любомира Полюги Омеляна Польового, Григорія Пришляка, Євгена Пришляка, Юрія Стельмашука, Володимира Чавяка, Степана Янішевського та ін.

5. | СПРАВИ ОПЕРАТИВНОГО ОБЛІКУ КГБ УРСР

Фонд 65; 1 950 справ в 3 537 томах; 1922–1991 рр. Довідковий апарат: журнали реєстрації архівних справ оперативного обліку і архівних літерних справ, тематичні картотеки, оглядові довідки, історична довідка.

На початок 2000 р. у фонді зберігалось 2 584 архівні справи оперативного обліку, в тому числі 1 227 справ у 1 991 томі на осіб, знятих з оперативного обліку. Граничні дати провадження справ 1922–1991 рр. Матеріали надходили до фонду у 1945–1989 рр.

Основу фонду складають справи оперативного обліку контррозвідувальних підрозділів республіканського апарату ВУЧК–КГБ УРСР. До фонду надходили також архівні справи оперативного обліку Управління КГБ по м. Києву і Київській області, підрозділів військової контррозвідки, транспортних органів, дислокованих на території Київської області.

Окремою групою при фонді зберігаються літерні справи підрозділів КГБ УРСР, в яких систематизовано матеріали, що характеризують оперативну обстановку впродовж різних періодів історії і відображають заходи на основних напрямках і об'єктах оперативної діяльності органів державної безпеки.

Загалом у фонді нараховується 91 літерна справа у 227 томах.

У фонді зберігаються справи оперативного обліку за такими напрямками діяльності органів держбезпеки України:

1. Робота органів держбезпеки з виявлення та припинення підривної діяльності закордонних спецслужб:

- ◆ протидія підривній діяльності спецслужб іноземних держав, здійснювана через легальні можливості — працівників дипло-

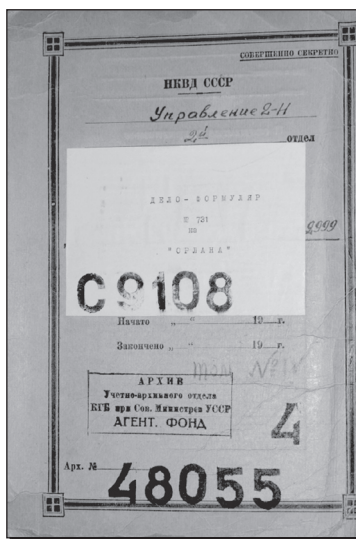
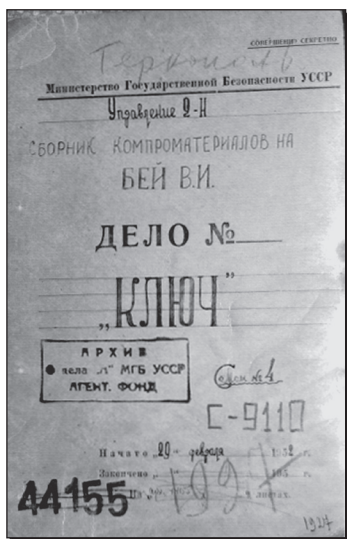
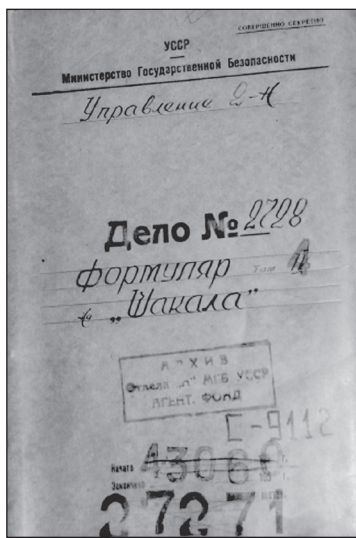
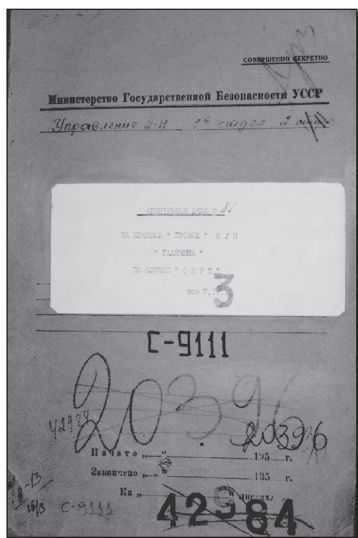

Справи-формуляри на Остапа Вишню, Олександра Довженка, Миколу Бажана

3. Документи про український національний рух у роки Другої світової війни (1939–1945 рр.) і повоєнний період:

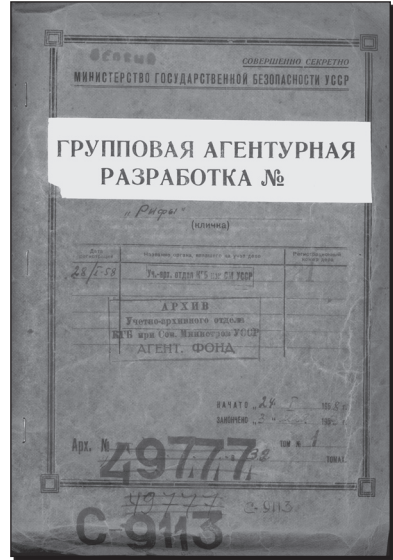
- ◆ агентурні справи, справи оперативної розробки на керівників УПА та підпілля ОУН: Василя Бея, Василя Галасу, Дмитра Клячківського, Романа Кравчука, Уляну Крюченко, Василя Кука, Дмитра Маївського, Василя Охримовича, Василя Сидора, Романа Тучака, Петра Федуна, Романа Шухевича, Ріхарда

Ярого (документи каральних органів, оригінали документів підпільників – листівки, брошури, бофони, робочі записи за-триманих або вбитих підпільників, їх фотографії);

Справи агентурної розробки на вчених, письменників, священнослужителів, керівників визвольного руху в Україні

- ◆ справи на різні ланки ОУН і УПА, зокрема на провід ОУН в Україні («Берлога»), Львівський крайовий провід («Пропасть»), Золочівський окружний провід («Яма»);
- ◆ справи оперативного розшуку на учасників ОУН і УПА й інших антирадянських організацій, які існували в 1939–1960 рр.;
- ◆ агентурні справи, справи оперативної розробки на керівників Української греко-католицької церкви (Йосифа Сліпого та ін.).

Справа агентурної розробки кардинала Йосифа Сліпого

4. Група літерних справ:

- ◆ літерні справи з матеріалами про розвідувальні та контррозвідувальні, диверсійні й каральні органи нацистської Німеччини, її союзників та пособників із числа радянських громадян, які діяли на тимчасово окупованій території УРСР у період Другої світової війни;
- ◆ літерні справи про розвідувальні та контррозвідувальні органи США, Англії, ФРН, Франції, Італії, Ізраїлю, інших держав;
- ◆ літерні справи з матеріалами про вжиті заходи щодо захисту економіки країни.

6. | ОПЕРАТИВНО-СТАТИСТИЧНА ЗВІТНІСТЬ КГБ УРСР

Фонд 42; 320 одиниць постійного зберігання; 1927–1991 рр. Довідковий апарат: журнал обліку, тематична картотека, історична довідка.

Із 1919 р. в радянських органах держбезпеки запроваджуються різні форми (річні, піврічні, кварталні) статистичної звітності територіальних органів перед Центром.

Основні показники статзвітності, як правило, відображали функціональну спрямованість органів держбезпеки на різних етапах державного будівництва.

Із 1954 р. Центром було видано низку наказів і вказівок щодо суворого забезпечення повноти звітності, обґрунтованості цифрових показників оперативної діяльності.

Одержані відомості періодично перевірялись підрозділами Інспекції при Голові КГБ СРСР і республік, а також начальниками управлінь.

Наказами КГБ СРСР № 0150/1973 р., 0454 та 0076/1977 р., 0754, 00145 та 00185/1983 р., 0625/1989 р. залежно від поставлених перед органами держбезпеки завдань та з урахуванням оперативної і політичної обстановки в країні, у форми статистичної звітності вносились зміни, доповнення й уточнення.

У фонді зберігаються:

- ◆ статистичний звіт про слідчу роботу ГПУ УСРР (ІV квартал 1927 р.);
- ◆ статистична книга обліку ГПУ УСРР (із 1927 р.);
- ◆ статистичний звіт про оперативно-слідчу роботу ГПУ УСРР (із 1927 р.);

- ◆ декадні відомості про оперативні заходи прикордонних загонів з очищення прикордонної смуги від ворожих радянській владі елементів (15 березня – 30 травня 1933 р.);
- ◆ відомості про рішення судів за справами, що вело ГПУ УСРР (1933 р.);
- ◆ відомості про рух справ оперативного обліку НКВД УРСР (із 1936 р.);
- ◆ відомості про результати оперативно-слідчої роботи УНКВД областей (із 1936 р.);
- ◆ відомості про оперативно-слідчу роботу прикордонних загонів (із 1937 р.);
- ◆ відомості та листування про хід операції «з вилучення куркулів» (1937 р.)
- ◆ доповідні про роботу шляхово-транспортних відділів та органів УГБ НКВД УРСР (1937 р.);
- ◆ відомості про оперативну роботу НКВД УРСР із 1 жовтня 1936 р. по 1 липня 1938 р. з додатком про кількісний і соціальний склад репресованих;
- ◆ відомості про рух оперативних джерел НКВД УРСР (із 1938 р.);
- ◆ документи про виселення із прикордонної смуги сімей репресованих (із 1938 р.);
- ◆ обліково-статистичні документи 5-го відділення 3-го відділу УГБ НКВД УРСР по лінії «української контрреволюції» (1938 р.);
- ◆ відомості про кількість заарештованих учасників українських політпартій, білогвардійських і монархічних організацій, зрадників Батьківщини, шпигунів у західних областях УРСР (1939–1941 рр.);
- ◆ директиви та звітність про виселення сімей нелегалів ОУН, «польської контрреволюції» та засуджених до вищої міри покарання у західних областях УРСР (1941 р.);
- ◆ відомості про поляків – громадян СРСР, які перебували у військових таборах НКВД УРСР на 28 серпня 1944 р.;
- ◆ відомості про агентурно-слідчу роботу НКГБ–НКВД УРСР за період 1941–1945 рр.;
- ◆ відомості про кількість заарештованих, які утримувались у таборі НКВД УРСР № 310 (1945 р.);

- ◆ відомості про кількість заарештованих та направлених у спецтабір НКВД УРСР (1943–1945 рр.);
- ◆ відомості про осіб, що проходять за оперативними розробками (з 1946 р.);
- ◆ відомості про заарештованих і засуджених за антирадянську діяльність на селі (з 1947 р.);
- ◆ відомості про кількість осіб, що проходять за оперативними розробками (з 1947 р.);
- ◆ справа «Трійка» з матеріалами про операцію з виселення із західних областей УРСР сімей куркулів, єговістів та андерсовців (1951 р.);
- ◆ доповідні та відомості спецкомендатури МГБ УРСР при спецтаборі МГБ СРСР УС-940, м. Дніпродзержинськ (із 1948 р.);
- ◆ відомості про виконання директиви МГБ СРСР від 27 червня 1947 р. № 147 (за 1953 р.);
- ◆ відомості про виконання директиви МГБ СРСР від 26 жовтня 1948 р. № 66/24сс (за 1953 р.);
- ◆ відомості про виконання директиви МГБ СРСР від 17 серпня 1949 р. № 53 (за 1953 р.);
- ◆ відомості про кількість звільнених із тюрем, виправно-трудових колоній, камер попереднього ув'язнення, заслання та виселення (1953 р.);
- ◆ відомості про чисельність і рух ув'язнених у слідчих ізоляторах МВД–КГБ УРСР у 1953–1954 рр.;
- ◆ відомості про кількість заарештованих, засуджених, убитих і засланих учасників ОУН і УПА й осіб, які їм допомагали у 1944–1953 рр.;
- ◆ статистичні дані про кількість татар, висланих із Криму 1944 р.;
- ◆ відомості та доповідні про профілактичну роботу органів КГБ при РМ УРСР (із 1960 р.); додаток – списки заарештованих органами КГБ при РМ УРСР у 1954–1961 рр.;
- ◆ листування з питань статистичної звітності з КГБ при РМ СРСР (із 1967 р.);
- ◆ довідка зі зведеними статистичними даними про кількість репресованих органами ГПУ–КГБ УРСР із 1921 по 1954 рр.

7. | ОСОБОВІ ТА РОБОЧІ СПРАВИ АГЕНТІВ РАДЯНСЬКИХ СПЕЦСЛУЖБ

Фонд 60; 1 686 справ у 3 284 томах; 1922–1991 рр. Довідковий апарат: журнали реєстрації архівних особових і робочих справ агентів, тематичні картотеки, історична довідка.

Документи фонду складають особові та робочі справи агентів, справи зі звітами про оперативну та бойову діяльність окремих розвідувально-диверсійних, оперативно-чекістських груп, спеціальних загонів і резидентур НКВД–НКГБ УРСР у період радянсько-німецької війни 1941–1945 рр. на окупованій ворогом території.

У цьому ж фонді перебувають літерні справи 4-го (зафронтового) Управління НКВД–НКГБ УРСР, яке було створено відповідно до наказу НКВД СРСР від 18 січня 1942 р. № 00145. У роки війни підрозділ організовував розвідувальну, диверсійно-підривну та контррозвідувальну діяльність на окупованій території, забезпечував створення та виведення на територію країн Східної Європи оперативних груп для допомоги місцевим патріотичним силам у визволенні від нацистів.

У фонді зберігаються:

- ◆ особові та робочі справи на агентів, які використовувались органами держбезпеки в оперативних заходах у 1920-х–1930-х роках;
- ◆ справи агентів, які брали участь в оперативних комбінаціях органів держбезпеки з виявлення та припинення діяльності спецслужб іноземних держав;
- ◆ справи на агентів, які брали участь у виявленні та розробці іноземців, що приїздили в Україну як дипломати, журналісти,

- спеціалісти і котрих підозрювали у приналежності до спецслужб іноземних держав;
- ◆ справи на агентів – іноземних громадян, які надавали відомості політичного, економічного, військового та оперативного характеру про країну їхнього проживання;
 - ◆ справи на агентів, які використовувались органами держбезпеки в розробці та припиненні діяльності політичної опозиції та її утворень, у тому числі діяльності українських націоналістичних формувань в Україні і за кордоном;
 - ◆ накази, вказівки, директиви НКВД–НКГБ СРСР та УРСР з питань організації оперативно-службової діяльності четвертих підрозділів органів держбезпеки;
 - ◆ доповідні записки, спеціальні й інформаційні повідомлення, направлені до НКВД–НКГБ СРСР і ЦК КП(б)У про результати оперативної, розвідувально-диверсійної і бойової діяльності четвертих підрозділів НКВД–НКГБ України;
 - ◆ радіограми, спецповідомлення, звіти командирів зафронтових спеціальних формувань НКВД УРСР про результати оперативно-службової діяльності в тилу у ворога;
 - ◆ документи про оперативну обстановку на окупованій території, німецьку адміністрацію та спеціальні органи, злочини нацистів;
 - ◆ документи про створення і діяльність резидентур та оперативних груп четвертих відділів 4-го Управління у 1941–1945 рр.;
 - ◆ матеріали про діяльність партизанських загонів, створених НКВД для боротьби з нацистськими окупантами (звіти, трофейні документи, фотографії);
 - ◆ документи про організацію та діяльність оперативних груп, виведених на територію країн Східної Європи у 1944–1945 рр.;
 - ◆ документи про організацію та діяльність агентурно-бойових груп МГБ, які боролися з українським визвольним рухом;
 - ◆ справи на агентів, які брали участь у боротьбі з підпіллям ОУН і УПА.

8. | ОСОБОВІ СПРАВИ КОЛИШНІХ СПІВРОБІТНИКІВ ОРГАНІВ ДЕРЖБЕЗПЕКИ

Фонд 12; 41 202 справи у 118 842 томах; 1918–1991 рр. Довідковий апарат: журнал реєстрації, історична довідка.

Фонд складають особові справи на колишніх співробітників органів безпеки (ВУЧК–КГБ) з 1918 р., військовослужбовців понадстрокової служби та вільнонайманих працівників, термін зберігання яких становить 80 років.

У фонді зберігаються:

- ♦ особові справи на колишніх співробітників Центрального апарату ВУЧК–КГБ УРСР;
- ♦ особові справи на колишніх співробітників УНКВД–УКГБ УРСР по Дрогобицькій і Львівській областях, м. Києву та столичній області;
- ♦ документи про розслідування службових злочинів співробітників органів держбезпеки республіки.

До складу особових справ на колишніх співробітників органів держбезпеки входять документи:

- ♦ послужний список, анкета, автобіографія, зобов'язання про нерозголошення відомостей, що становлять державну таємницю, військова присяга, атестація, подання до звільнення;
- ♦ матеріали вивчення кандидата на службу в органи держбезпеки;
- ♦ документи, які характеризують військовослужбовця за час служби в органах держбезпеки;
- ♦ архівно-довідкові матеріали;
- ♦ особові справи на колишніх офіцерів (у тому числі запасу) Радянської Армії та флоту, прийнятих до органів держбезпеки;
- ♦ документи спеціальної перевірки.

9. | ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНІ ПІДРОЗДІЛИ

Фонд 35; 35 одиниць постійного зберігання; 1979–1997 рр. Довідковий апарат: здавальний опис, історична довідка.

Військовий медичний підрозділ у системі органів держбезпеки України започатковано 8 листопада 1918 р. у зв'язку зі створенням Радою оборони РСФРР при Всеросійській надзвичайній комісії Особливої відомчої комісії із поліпшення санітарного стану республіки.

3 січня 1920 р. Особлива медична комісія при ВЧК перейшла у підпорядкування Реввійськради РСФРР.

Упродовж 1920-х – 1930-х рр. військова медслужба ГПУ–НКВД УСРР–УРСР зазнала організаційних змін.

Після Другої світової війни Санітарний відділ визначено структурним підрозділом Господарського управління МГБ УРСР. Наказом Міністра державної безпеки СРСР від 2 листопада 1946 р. № 00497 оголошено штат Санітарного відділу у складі лікувально-профілактичного та планово-фінансового відділень.

Наказом Голови КГБ при РМ СРСР від 28 квітня 1954 р. № 00179. Санітарний відділ перетворено в Медичний відділ з оголошенням штату в складі лікувально-профілактичного та планово-фінансового відділень і Центральної військово-медичної комісії.

У листопаді 1954 р. в Києві введено в експлуатацію клінічну лікарню КГБ УРСР.

У 1972 р. її реорганізовано у госпіталь КГБ при РМ УРСР.

Медслужбі Центру й областей було надано статус самостійного структурного підрозділу.

10. | КОЛЕКЦІЯ ДРУКОВАНИХ ВИДАНЬ КГБ УРСР

Фонд 13; 2 052 одиниці зберігання; 1920–1992 рр. Довідковий апарат: журнал реєстрації, тематична картотека, історична довідка.

Колекцію друкованих видань оперативного архіву КГБ УРСР створено у грудні 1959 р. Вона формувалась із документів, які надходили включно до 1991 р. і за своїм змістом торкалися історії та діяльності органів державної безпеки України, СРСР, спецслужб іноземних держав.

До колекції увійшли також документи архівних фондів підрозділів Центрального апарату КГБ УРСР, терміни відомчого зберігання котрих закінчились, але які за своїм змістом представляли науково-історичну цінність.

До колекції долучено друковані видання, рукописи, тексти лекцій про роботу спеціальних служб, довідкову літературу, спогади ветеранів органів державної безпеки України.

У фонді зберігаються:

- ◆ обвинувальні висновки щодо «контрреволюційних організацій» у СРСР та УРСР;
- ◆ літерні справи «Болгарія», «Німецька колонія», «Корейська колонія», «Румунська колонія», «Французька колонія», «Японська колонія»;
- ◆ доповідні записки у справі «Польської Організації Військової»;
- ◆ документи про переслідування радянськими органами єврейських організацій;
- ◆ матеріали слідства у справі «Української філії “Трудової селянської партії”»;

Окремі видання обвинувальних документів

- ◆ документи, вилучені 1937 р. після арешту В. Балицького;
- ◆ документи комісій про масові розстріли і поховання 1937–1941 рр. у Биківнянському лісі під Києвом, а також в інших регіонах України;

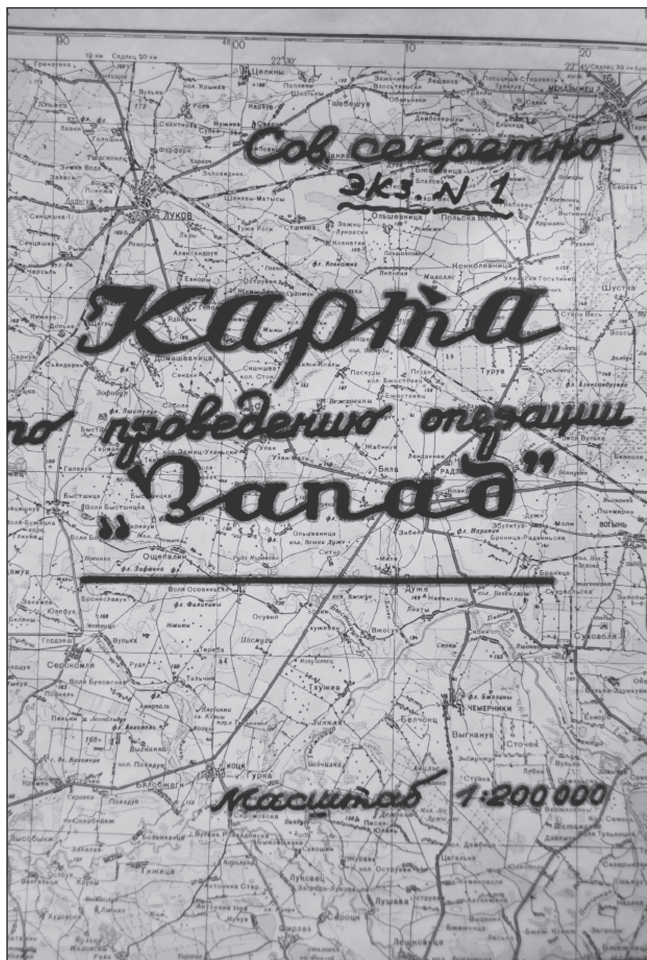
В. Балицький (другий у центрі) з партійними та державними керівниками УРСР.
Фото з особистих документів В. Балицького, ф. 13

КОЛЕКЦІЯ ДРУКОВАНИХ ВИДАНЬ КГБ УРСР

- ◆ документи про злочини німецько-фашистських окупантів під час Другої світової війни;
- ◆ документи, вилучені чекістами у 1944–1955 рр. у вбитих і заарештованих учасників українського визвольного руху (ідеологічні матеріали; розпорядження та інструкції керівництва ОУН і УПА; звіти; офіційні, пропагандистські, навчальні та дитячі видання; періодичні видання; листівки, звернення та летючки; листування);
- ◆ 15 фотоальбомів підпільників та їх оточення;

Фотоальбоми з колекції друкованих видань

Карта проведення операції «Запад»: масові депортації 1947 р.

- ◆ оригінали та копії документів НКВД–НКГБ–МГБ–КГБ про організацію боротьби з підпіллям ОУН і УПА (вказівки та розпорядження; звіти; спецповідомлення, доповідні записки, довідки; агентурні повідомлення; фотографії; плани роботи);
- ◆ періодичні видання КГБ СРСР і КГБ УСРР («Сборник КГБ СССР», 1987– 1991 рр.; Сборник статей по вопросам агентур-

- но-оперативной и следственной работы Комитета государственной безопасности при Совете Министров СССР, 1959–1987 pp.);
- ◆ навчальна та навчально-методична література з оперативно-розшукової діяльності, про боротьбу чекістів з українським, білоруським, литовським, латвійським та естонським визвольними рухами;
 - ◆ добірки матеріалів з історії органів і військ ВУЧК–ГПУ– НК-ВД–МГБ–КГБ СРСР та УРСР (История советских органов государственной безопасности. Учебник. – М., 1977; Советская военная контрразведка. Сб. документов. Вып. первый (1918–1922 гг.). – М., 1978; Деятельность органов государственной безопасности СССР на современном этапе. Сб. документов и материалов. Вып. 1. – М., 1980);
 - ◆ видання з історії дореволюційних російських спецслужб, радянських органів держбезпеки, спецслужб країн світу;
 - ◆ довідкові видання.

11. | КОЛЕКЦІЯ ДРУКОВАНИХ ВИДАНЬ СБ УКРАЇНИ

Фонд 68; 702 одиниці зберігання; 1944–1991 рр. Довідковий апарат: журнал реєстрації, тематична картотека, історична довідка.

Колекцію друкованих видань створено 1992 р. на основі оперативного архіву колишнього КГБ УРСР. Містить документи архівних фондів підрозділів Центрального апарату й обласних управлінь СБ України, які втратили оперативне значення, однак становлять науково-історичну цінність.

У фонді зберігаються:

- ◆ наукова та навчальна література з історії діяльності радянських органів державної безпеки;
- ◆ тематичні збірники документів;
- ◆ копії доповідних записок, звітів, оглядів, орієнтувань, аналітичних матеріалів та інших документів про оперативну обстановку в Україні, надзвичайні події, результати проведених оперативно-пошукових заходів, розслідування окремих кримінальних справ;
- ◆ довідники та бібліографічні видання;
- ◆ матеріали німецького розслідування 1943 р. стосовно жертв масових репресій і поховань 1937–1941 рр. на території Вінниці;
- ◆ матеріали зі списками японських військовополонених, похованих на території СРСР;
- ◆ матеріали про розстріли громадян єврейської національності в роки Другої світової війни;
- ◆ видання та документи з історії ОУН і УПА, передані до ГДА СБУ із Служби зовнішньої розвідки України (матеріали про процес над С. Бандерою у Польщі, публікація канадського видавництва «Літопис УПА», закордонні книги з історії українського визвольного руху).

12. | КОЛЕКЦІЯ КІНОФОТОДОКУМЕНТІВ КГБ УРСР

Фонд 61; 205 одиниць постійного зберігання мікрофільмів документів; 1959–1967 рр., 2 одиниці обліку; 43 одиниці постійного зберігання кінодокументів 1972 р. Довідковий апарат: журнал реєстрації, анотація змісту трофейних німецьких документів, список мікрофільмів, відзнятих у Центральному архіві КГБ при РМ СРСР (ЦА КГБ СРСР).

Колекція формувалась за рахунок надходжень мікрофільмів трофейних німецьких документів періоду Другої світової війни, придбаних з оперативною метою в Американської асоціації істориків у 1959 р., мікрофільмів звітних документів ВЧК–ВУЧК, Катеринославської, Кримської, Одеської і Подільської губернських надзвичайних комісій 1917–1921 рр., знятих у ЦА КГБ СРСР у 1966–1967 рр., та документальних фільмів.

Склад колекції:

1. Мікрофільмовані документи імперського міністерства у справах східних окупованих територій та його керівника А. Розенберга:

- ◆ документи про діяльність німецької окупаційної адміністрації в Україні;
- ◆ доповідні про дії партизанських загонів і груп та підпілля в Україні;
- ◆ документи про діяльність німецької окупаційної адміністрації в Білорусії та Прибалтиці;
- ◆ доповідні та повідомлення про соціально-політичне й економічне становище на окупованих територіях СРСР;
- ◆ доповідні та повідомлення про реагування населення окупованих територій на заходи німецької адміністрації, події на фронті;

- ◆ документи про відправку робочої сили на підприємства Німеччини та країн-сателітів;
- ◆ пропозиції щодо створення адміністративно-територіальної системи на окупованих територіях СРСР;
- ◆ пропозиції представників української, білоруської та російської громадськості про створення національних органів влади й управління;
- ◆ документи про контакти представників українських національних організацій та митрополита УГКЦ А. Шептицького із представниками німецької окупаційної адміністрації;
- ◆ характеристика соціально-політичного й економічного становища в Галичині;
- ◆ документи про створення «Українського національного визвольного комітету» під керівництвом П. Шандрука;
- ◆ протоколи допиту військовополоненого командуючого 18-ю армією генерал-лейтенанта Лукіна й інших;
- ◆ документи про розслідування вбивства рейхс-комісара Білорусії Кубе.

2. Документи про зовнішню політику Німеччини періоду Другої світової війни:

- ◆ документи про підготовку до вторгнення у Чехословаччину (1937–1938 рр.);
- ◆ документи про розвиток військової тактики та стратегії на прикладі бойових дій між китайськими та японськими військами під Шанхаєм;
- ◆ документи про підготовку залізничних військ до висадки в Англії;
- ◆ документи про підготовку залізничних частин до вторгнення у СРСР;
- ◆ документи про організацію саперної та залізничної служби в окупованих країнах Європи;
- ◆ документи про діяльність німецької військової місії в Румунії періоду підготовки до вторгнення в СРСР.

3. Довідники:

- ◆ Югославська армія (1941 р.);
- ◆ Французька колоніальна армія, в т. ч. «Війська Вільної Франції»;
- ◆ література з питань розвитку військової підготовки саперних частин у арміях Великої Британії, Франції, Німеччини за час між Першою та Другою світовими війнами.

4. Документи тилових органів німецького польового командування:

- ◆ довідки про історію створення тилу армійських груп вермахту, завдання, діяльність та структуру органів;
- ◆ узагальнюючі документи з досвіду бойових дій у Польщі 1939 р.;
- ◆ документи про ситуацію у Словаччині 1939 р.;
- ◆ документи про діяльність тилових органів вермахту в Норвегії, Фінляндії, Німеччині, Африці, Греції, Польщі (1939–1941 рр.);
- ◆ документи штабу тилу Південної групи військ про підготовку до вторгнення в СРСР.

5. Документи тилових органів Вермахту періоду війни проти СРСР:

- ◆ накази, розпорядження;
- ◆ доповідні, повідомлення, бюлетені, донесення, звіти про стан тилу, рух військовополонених, дії партизанських загонів і груп та радянського підпілля, окупаційний режим, настрої населення;
- ◆ протоколи допиту військовополонених та партизанів і підпільників;
- ◆ огляди про роботу поліцейських підрозділів;
- ◆ фотокопії партизанських газет та листівок;
- ◆ документи нарад з питань боротьби з партизанським рухом;
- ◆ документи про місцеві військові формування: а) східні частини; б) козацькі частини; в) туркестанські, мусульманські й інші частини;

- ◆ характеристика груп населення окупованих територій за національною, політичною та соціальною ознаками;
- ◆ повідомлення розвідувальних та контррозвідувальних підрозділів штабів тилових органів груп армій «Південь», «Центр», «А», «В»;
- ◆ документи про створення резидентур для роботи у радянському тилу та в районах активної діяльності партизан;
- ◆ документи про діяльність окремих агентів із розробки радянського й ОУНівського підпілля в Україні на окупованих територіях СРСР;
- ◆ документи про взаємовідносини німецьких і румунських окупаційних адміністрацій на Півдні України;
- ◆ документи про участь Словаччини у війні проти СРСР;
- ◆ довідка про партизанський рух у Польщі 1939–1944 рр.;
- ◆ документи про ситуацію в Угорщині 1944 р.;
- ◆ військові щоденники штабів залізничних частин періоду війни із СРСР;
- ◆ звіти про діяльність радянських партизан на залізничних комунікаціях;
- ◆ звіти про диверсії та руйнування залізничних магістралей на території окупованих районів СРСР;
- ◆ документи про розгром німецьких частин і з'єднань на Східному фронті.

б. Мікрофільми документів Центрального архіву КГБ при РМ СРСР:

- ◆ звіт ВЧК за період із 20 грудня 1917 р. по 20 грудня 1921 р.;
- ◆ звіт про діяльність Катеринославської губернської надзвичайної комісії з 1 січня 1920 р. по 1 листопада 1921 р.;
- ◆ доповідь про діяльність Одеської губернської надзвичайної комісії з часу створення по 1 січня 1921 р.;
- ◆ звіт про діяльність Одеської губернської надзвичайної комісії з 8 лютого 1920 р. по 8 лютого 1921 р.;
- ◆ збірник статей та матеріалів про діяльність Подільської губернської надзвичайної комісії за 1921 р.;

КОЛЕКЦІЯ КІНОФОТОДОКУМЕНТІВ КГБ УРСР

- ◆ звіт про діяльність Кримської обласної надзвичайної комісії за 1921 р.;
- ◆ звіт про діяльність Кримської обласної надзвичайної комісії з 19 квітня по 1 жовтня 1921 р.;
- ◆ інформаційний бюлетень ВУЧК № 23 (15 липня – 1 серпня 1921 р.).

7. Документальні кінофільми:

- ◆ «Люди и маски» у 2 частинах;
- ◆ «Национализм без маски» у 3 частинах.

ПЕРЕЛІК ІЛЮСТРАЦІЙ

Картотека обліку агентури спецвідділу НКВД СРСР, 1939 р.	11
Одержання справ із архіву НКВД СРСР, 1939 р.	11
Читальний зал спецвідділу НКВД СРСР, 1939 р.	11
Стелажі ГДА СБУ.....	16
Співробітники ГДА СБУ працюють із картотекою	18
Загальний вигляд Інформаційно-довідкового залу ГДА СБУ в м. Києві.....	19
Читальний зал ГДА СБУ.....	19
Круглий стіл «Політичні репресії в Україні і роль СБУ в утвердженні історичної правди про Голодомор і політичні репресії». листопада 2007 р. <i>Фото В. Бородіна</i>	20
Громадські слухання «Міжнародна діяльність ОУН і УПА». Прес-центр СБУ, 8 квітня 2009 р. Зліва направо: Володимир Ковальчук, Олександр Ішук, Олександр Пагіря	21
Президент України В.А. Ющенко оглядає оригінали документів під час першої виставки «Розсекречена пам'ять» в Українському домі. Київ, 24 листопада 2006 р.	22
Перегляд фільму про Б. Антоненка-Давидовича, знятого за документами ГДА СБУ	22
Стенди виставки про Голодомор «Розсекречена пам'ять».....	23
Фотовиставка – спільний проект ГДА СБУ та Центру досліджень визвольного руху. Екскурсію проводить В. В'ятрович	24
Оригінали гравюр Ніла Хасевича та дерев'яне кліше для їх виготовлення... 25	
Церемонія передачі копій архівних документів про репресованих священнослужителів. На передньому плані – патріарх Української православної церкви Київського патріархату Філарет і Голова СБУ В. Наливайченко.....	25
Президент України В. Ющенко та Голова СБУ В. Наливайченко біля друкованих видань документів з фондів ГДА СБУ. Биківня, 17 травня 2009 р.....	26
Книжкові видання ГДА СБУ.....	29

ПЕРЕЛІК ІЛЮСТРАЦІЙ

Презентація книги «Голодомор в Україні 1932–1933» – 7 тому українсько-польського видання «Польща та Україна у тридцятих – сорокових роках ХХ століття. Невідомі документи з архівів спеціальних служб» (Варшава – Київ, 2008). Київ, 18 листопада 2008 р. Зліва направо: заступник директора ГДА СБУ А. Шпак, д.і.н. Ю. Шаповал, директор департаменту міграційної політики Міністерства внутрішніх справ і адміністрації Республіки Польща П. Мерецький, Голова Інституту національної пам'яті РП Я. Куртика, в.о. Першого заступника Міністра закордонних справ України Ю. Костенко директор ГДА СБУ В. В'ятрович	30
Прес-конференція представників ГДА СБУ та Інституту національної пам'яті Республіки Польща після презентації 7 тому	31
Циркулярний лист ГПУ«Об украинском сепаратизме», 1926 р.....	34
Оригінали та копії наказів радянських органів державної безпеки	37
Витяг з протоколу засідання політбюро ЦК ВКП(б) про затвердження Інструкції про охорону соціалістичної власності, 1932 р.	39
Завірені протоколи засідань «двійки» у складі наркома внутрішніх справ СРСР М. Єжова та прокурора Союзу РСР А. Вишинського (1937 р.).....	40
Документи, які готувались для Нюрнберзького процесу. Вересень 1943 р., м. Харків. <i>Мал. художника В. Осадчука, оригінал</i>	71
Літерні справи Управління 2-Н МГБ УРСР на учасників визвольного руху в Україні.....	82
Стенографічний звіт засідань Верховного надзвичайного революційного трибуналу (1921 р.).....	85
Обвинувачені в «Справі уряду УНР».....	85
Проект державного устрою, підготовлений повстанцями Холодного Яру на Чигиринщині	86
Масові політичні процеси в Україні – багатотомні справи	87
Архівно-кримінальні справи Василя Галаси та Василя Кука	89
Архівно-кримінальні справи на Івана Дзюбу, Євгена Пронюка, Івана Світличного, Василя Стуса, В'ячеслава Чорновола.....	90
Агентурні донесення	94
Справи-формуляри на Остапа Вишню, Олександра Довженка, Миколу Бажана.....	95
Справи агентурної розробки на вчених, письменників, священнослужителів, керівників визвольного руху в Україні.....	96
Справа агентурної розробки кардинала Йосифа Сліпого.....	97
Окремі видання обвинувальних документів.....	106
В. Балицький (другий у центрі) з партійними та державними керівниками УРСР. <i>Фото з особистих документів В. Балицького, ф. 13</i>	106
Фотоальбоми з колекції друкованих видань	107
Карта проведення операції «Запад»: масові депортації 1947 р.....	108

НАУКОВО-ДОКУМЕНТАЛЬНІ ВИДАННЯ ГДА СБУ

I. За програмою видання науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією» побачили світ 23 випуски журналу «3 архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ». Цей науково-документальний журнал засновано 1994 р. Службою безпеки України спільно з Головним архівним управлінням при Кабінеті Міністрів України (нині Державний комітет архівів України), Інститутом історії України НАН України та Всеукраїнською спілкою краєзнавців. Видання зареєстровано Вищою атестаційною комісією при Кабінеті Міністрів України як наукове фахове видання з історичних наук.

- 1) 3 архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ // 1994. – № 1.
- 2) 3 архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ // 1995. – № 1/2.
- 3) 3 архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ // 1997. – № 1/2.
- 4) 3 архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ // 1998. – № 1/2.
- 5) 3 архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. Спецвипуск «Справа Єврейського антифашистського комітету 1948–1949 рр.» // 1998. – № 3/4.
- 6) 3 архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ // 1999. – № 1/2.
- 7) 3 архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. Спецвипуск «Діяльність органів державної безпеки УРСР у 1941–1944 рр.» // 2000. – № 1.
- 8) 3 архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ // 2000. – № 2/4.
- 9) 3 архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. Спецвипуск «Чорнобильська трагедія в документах та матеріалах» // 2001. – № 1.
- 10) 3 архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ // 2001. – № 2.
- 11) 3 архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. Спецвипуск «Справа “Всесоюзної військово-офіцерської контрреволюційної організації”»

- (справа «Весна», 1930–1931 рр.) за документами Державного архіву Служби безпеки України» // 2002. – № 1.
- 12) З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. Спецвипуск «Справа „Все-союзної військово-офіцерської контрреволюційної організації”» (справа «Весна», 1930–1931 рр.) за документами Державного архіву Служби безпеки України» // 2002. – № 2.
- 13) З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ // 2003. – № 1.
- 14) З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. Спецвипуск «Влада і Костьол в радянській Україні, 1919–1937 рр.: Римо-католицька церква під репресивним тиском тоталітаризму» // 2003. – № 2.
- 15) З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ // 2004. – № 1/2.
- 16) З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. Спецвипуск «Політичні репресії проти священиків Української Автокефальної Православної Церкви (1919–1938). За документами Галузевого державного архіву Служби безпеки України» // 2005. – № 1/2.
- 17) З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. Спецвипуск «Політичні репресії проти священиків Української Автокефальної Православної Церкви (1919–1938). За документами Галузевого державного архіву Служби безпеки України» // 2006. – № 1/2.
- 18) З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ // 2007. – № 1.
- 19) З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ // 2007. – № 2.
- 20) З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ // 2008. – № 1/2.

II. У рамках співробітництва СБУ з Міністерством внутрішніх справ і адміністрації Республіки Польща та Інститутом національної пам'яті РП опубліковано сім томів спільного науково-документального видання «Польща та Україна у тридцятих-сорокових роках ХХ століття. Невідомі документи з архівів спеціальних служб»:

- 1) Том 1. Польське підпілля 1939–1941. Львів – Коломия – Стрий – Золочів. – Варшава-Київ: «Rytm», 1998.
- 2) Том 2. Переселення поляків та українців 1944–1946. – Варшава-Київ: «Rytm», 2000.
- 3) Том 3. Польське підпілля 1939–1941. Від Волині до Покуття. У 2-х кн. – Варшава-Київ: IPN, 2004. – Кн. 1–2.
- 4) Том 4. Поляки і українці між двома тоталітарними системами 1942–1945. У 2-х кн. – Варшава-Київ, IPN, 2005.

- 5) Том 5. Акція «Вісла» 1947. – Варшава-Київ: IPN, 2006.
- 6) Том 6. Операція «Сейм» 1944–1946. – Варшава-Київ: IPN, 2007.
- 7) Том 7. Голодомор в Україні 1932–1933. – Варшава-Київ: IPN, 2008.

III. За результатами здійснення окремих науково-видавничих проєктів опубліковано книги:

- 1) Пристайко В.І., Шаповал Ю.І. Справа «Спілки визволення України»: невідомі документи і факти. – К., 1995.
- 2) Пристайко В., Шаповал Ю., Золотарьов В. ЧК-ГПУ в Україні: факти, особи. – К.: «Абрис», 1997.
- 3) Пристайко В., Шаповал Ю. Михайло Грушевський і ГПУ–НКВД. Трагічне десятиліття: 1924–1934. – К., 1998.
- 4) Пристайко В., Шаповал Ю. Михайло Грушевський: Справа «УНЦ» і останні роки (1931–1934). – К.: «Критика», 1999.
- 5) Остання адреса. До 60-річчя соловецької трагедії. У 3-х т. – К.: «Сфера», 1997–1999.
- 6) Остання адреса. Розстріли соловецьких в'язнів з України у 1937–1938 роках. У 2-х т. – 2-ге вид., доопрац. і допов. – К.: «Сфера», 2003.
- 7) Київ у дні нацистської навали. За документами радянських спецслужб. – Київ-Львів, 2003.
- 8) Бабий Яр: человек, власть, история: Документы и материалы. – Кн. 1: Историческая топография. – К.: Внешторгиздат Украины, 2004.
- 9) Кримські татари: шлях до повернення. Кримськотатарський національний рух (друга половина 1940-х – початок 1990-х років) очима радянських спецслужб. Зб. документів та матеріалів. У 2-х ч. – К.: Інститут історії України НАН України, 2004.
- 10) Митрополит Андрей Шептицький у документах радянських органів державної безпеки (1939–1944 рр.). – К.: Українська Видавнича Спілка, 2005.
- 11) Ліквідація УГКЦ 1939–1946. Документи радянських органів державної безпеки. У 2-х т. – К.: ПП Сергійчук М.І., 2006.

- 12) Бабак О.І., Даниленко В.М., Плекан Ю.В. Прага – Харків – Соловки: Архівно-слідча справа академіка Степана Рудницького. – К., 2007.
- 13) Роман Шухевич у документах радянських органів державної безпеки (1940–1950). У 2-х т. – К.: ПП Сергійчук М.І., 2007.
- 14) Розсекречена пам'ять. Голодомор 1932–1933 років в Україні в документах ГПУ–НКВД. – К.: Видавничий дім «Стилос», 2007; 2-ге вид., доп. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008.
- 15) Дзеркало душі народної: Спогади та враження відвідувачів виставки про Голодомор 1932–1933 років в Україні «Розсекречена пам'ять». – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008.
- 16) Бофони: грошові документи ОУН і УПА. – К.: УБС НБУ, 2008.
- 17) Павлоградське повстання 1930 р.: Документи і матеріали. – К.: «Український письменник», 2009.
- 18) Степан Бандера у документах радянських органів державної безпеки (1939–1959). – Т. 1. – К.: ПП Сергійчук М.І., 2009.
- 19) Радянські органи державної безпеки у 1939 – червні 1941 р.: Документи ГДА СБ України. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2009.

IV. У рамках співробітництва з видавництвом «Літопис УПА» (Канада) опубліковано чотири томи з нової серії «Літопису УПА»:

- 1) Том 8. Волинь, Полісся, Поділля: УПА та запілля 1944–1946. Документи і матеріали. – Київ-Торонто, 2006.
- 2) Том 9. Боротьба проти повстанського руху і націоналістичного підпілля. Протоколи допитів заарештованих радянськими органами державної безпеки керівників ОУН і УПА, 1944–1953. Кн. 1: 1944–1945. – Київ-Торонто, 2007.
- 3) Том 10. Життя і боротьба генерала «Тараса Чупринки» (1907–1950). Документи і матеріали. – Київ-Торонто, 2007.
- 4) Том 12. Воєнна округа УПА «Буг». Документи і матеріали. 1943–1952. – Кн. 1. – Київ-Торонто, 2009.

У 2006–2009 рр. з друку вийшли брошури співробітника ГДА СБУ Олександра Іщука (підготовлені самостійно або в співавторстві з Н. Ніколаєвою): «Ліквідація органами державної безпеки УРСР підпільних типографій Організації Українських Націоналістів у 1944–1945 рр.»; «Доля та спогади охоронця Романа Шухевича – Михайла Зайця – «Зенка»; «Методи зашифрування кореспонденції у підпіллі ОУН і УПА та їх розшифрування органами державної безпеки УРСР у 1944–1954 рр.»; «Життя, доля та загибель Михайла Дяченка – «Марка Боеслава»; «Життя та доля Уляни Крюченко», «До проблеми методів роботи спецслужб УРСР зі знищення трупів вбитих керівників національно-визвольного руху та виявлення місць поховання борців за українську державність», «Діяльність молодіжних структур ОУН(б) на території східних та центральних областей України у 1944–1954 рр.»; «Реакція Львівської інтелігенції на розгром історичної школи Михайла Грушевського у 1946 р.».

ПЕРЕЛІК ФОНДІВ ГДА СБУ

- Фонд 1. 2-ге Управління МГБ-КГБ УРСР
- Фонд 2. Управління боротьби з бандитизмом МВД, Управління 2-Н та 4-ге Управління МГБ-КГБ УРСР
- Фонд 3. 5-те Управління МГБ-КГБ УРСР
- Фонд 4. 7-ме Управління МГБ-КГБ УРСР
- Фонд 5. Кримінальні справи на nereабілітованих осіб
- Фонд 6. Кримінальні справи на реабілітованих осіб
- Фонд 7. Слідча частина МГБ та Слідчий відділ КГБ
- Фонд 8. Відділ кадрів та Управління кадрів КГБ УРСР
- Фонд 9. Нормативно-розпорядчі документи ЧК-КГБ
- Фонд 10. 10-й відділ КГБ УРСР
- Фонд 12. Особові справи колишніх співробітників органів держбезпеки
- Фонд 13. Колекція друкованих видань КГБ УРСР
- Фонд 16. Секретаріат ГПУ-КГБ УРСР
- Фонд 17. Інспекція при Голові МГБ-КГБ УРСР
- Фонд 20. Слідчий ізолятор КГБ УРСР
- Фонд 21. Управління КГБ СРСР на Південно-Західній залізниці
- Фонд 22. Відділ КГБ СРСР у Дніпровському річковому басейні
- Фонд 23. Особливі відділи КГБ СРСР за родами військ Київського військового округу
- Фонд 24. Розвідвідділи КГБ СРСР Західного прикордонного округу
- Фонд 25. Управління «3» КГБ УРСР

- Фонд 26. 4-й та 6-й відділи КГБ УРСР
- Фонд 27. Особливий відділ КГБ СРСР по Західному прикордонному округу
- Фонд 28. 9-та служба КГБ УРСР
- Фонд 29. 4-те Управління КГБ УРСР
- Фонд 31. 6-те Управління КГБ УРСР
- Фонд 32. Інформаційно-аналітична служба КГБ УРСР
- Фонд 33. 3-те Управління КГБ УРСР
- Фонд 34. Особливий відділ КГБ УРСР Управління внутрішніх військ в Українській та Молдавській РСР
- Фонд 35. Військово-медичні підрозділи
- Фонд 42. Оперативно-статистична звітність КГБ УРСР
- Фонд 60. Особові та робочі справи агентів КГБ УРСР
- Фонд 61. Колекція кінофотодокументів КГБ УРСР
- Фонд 65. Справи оперативного обліку КГБ УРСР
- Фонд 68. Колекція друкованих видань СБ України
- Фонд 70. Вищі курси удосконалення керівного й оперативного складу КГБ СРСР у м. Києві¹

¹ Не зазначені в переліку фонди або не укомплектовані, або містять архівні документи Служби безпеки України 1992–2005 рр.

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

- АЕС – Атомна електростанція
ВКП(б) – Всесоюзна комуністична партія (більшовиків)
ВТК – Виправно-трудова колонія
ВУЧК – Всеукраїнська надзвичайна комісія (рос.: Всеукраинская чрезвычайная комиссия)
ВЦР – відділ Центральної реєстратури
ГПУ – Державне політичне управління (рос.: Государственное политическое управление)
ГУГБ – Головне управління державної безпеки (рос.: Главное управление государственной безопасности)
ЕКВ – Економічний відділ
ЕКУ – Економічне управління
ЄАК – Єврейський антифашистський комітет
ІДЗ – Інформаційно-довідковий зал
КВО – Київський військовий округ
КГБ – Комітет державної безпеки (рос.: Комитет государственной безопасности)
КОВО – Київський особливий військовий округ
КП(б)У – Комуністична партія (більшовиків) України
КПЗ – Камера попереднього затримання
КПРС – Комуністична партія Радянського Союзу
КРВ – Контррозвідальний відділ
МВД – Міністерство внутрішніх справ (рос.: Министерство внутренних дел)
МГБ – Міністерство державної безпеки (рос.: Министерство государственной безопасности)
НАН України – Національна академія наук України
НКВД – Народний комісаріат внутрішніх справ (рос.: Народный комиссариат внутренних дел)

НКГБ – Народний комісаріат державної безпеки (рос.: Народный комиссариат государственной безопасности)

ОГПУ – Об'єднане державне політичне управління (рос.: Объединенное государственное политическое управление)

ОП – організована злочинність (рос.: организованная преступность)

ОСВ – Обліково-статистичний відділ

ОУН – Організація Українських Націоналістів

РМ – Рада Міністрів

СНБ – Служба національної безпеки

СОУ – Секретно-оперативне управління

СОЧ – Секретно-оперативна частина

СПВ – Секретно-оперативний відділ

СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік

УАПЦ – Українська автокефальна православна церква

УВВ – Управління внутрішніх військ

УГБ – Управління державної безпеки (рос.: Управление государственной безопасности)

УГКЦ – Українська греко-католицька церква

УІНП – Український інститут національної пам'яті

УК – Управління кадрів

УКГБ – Управління Комітету державної безпеки

УМГБ – Управління Міністерства державної безпеки

УПА – Українська Повстанська Армія

УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка (до 1937 р. – Українська Соціалістична Радянська Республіка)

ХВО – Харківський військовий округ

ЦК – Центральний комітет

ЧАЕС – Чорнобильська атомна електростанція

ЧК – Надзвичайна комісія (рос.: Чрезвычайная комиссия)

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

А

Амелін М.П. 88
Андрух (Авраменко) І. 85
Антоненко-Давидович Б. 22
Артеменко (Орлик) Ф. 91

Б

Бажан М. 16, 94, 95
Бажан О. 18
Балицький В. 27, 106
Бандера С. 17, 110, 137
Бей Василь 95
Бердник Олесь 89
Берія Л. 75
Бесарабенко Т. 85
Білоус Н. 88
Бокань М. 88
Бородін В. 20
Бурик Г. 88

В

В'ятрович В. 18, 24, 30
Василенко М. 86
Вишинський А. 40
Вишня О. 16, 94, 95
Вітовський Д. 88
Волошин А. 89

Воробець Ф. 92

Г

Гаєвський К. 88
Гайдук М. 92
Гайдученко П. 85
Галаган М. 89
Галаса В. 17, 88-89, 95
Галицький А. 92
Гамченко Є. 88
Глузман С. 89
Голик (Залізник) М. 91
Головченко І. 72
Голояд Г. 88
Голубович В. 84, 86
Голяш Г. 88
Гончар О. 91
Горбовий В. 88
Гризло С. 91
Грисюк (Гайовий) І. 91
Грушевський М. 16, 27, 94, 118,
120
Грушевська К. 88
Гулий-Гуленко А. 91
Гупало Д. 91
Гусяк Д. 88

Д

Даниленко В. *18, 119*
 Дерещук П. *91*
 Дзюба І. *89, 90*
 Дидик Г. *88*
 Довженко О. *15, 95*
 Донець М. *94*
 Дужий М. *88*
 Дужий П. *88*
 Дяченко М. *120*

Є

Єжов М. *40*
 Єфремов С. *86*

З

Заболотний С. *91*
 Завгородній Л. *91*
 Заволока Д. *88*
 Зеров М. *88*
 Зілинський Я. *92*
 Зіньковський-Задов Л. *85*

І

Іванов Г. *88*
 Ільків О. *88*
 Іщук О. *2, 18, 21, 120*

К

Каганович Л. *27*
 Какурін Л. *88*
 Кандиба І. *89*
 Клячківський Д. *17, 95*
 Княгницький П. *88*
 Ковальчук В. *21*
 Коваль С. *88*
 Кокін С. *18*

Косинка Г. *16, 94*
 Косіор С. *27*
 Кравчук М. *88*
 Кравчук Р. *95*
 Крюченко У. *88, 95, 120*
 Кубе *112*
 Кук В. *17, 88, 89, 95*
 Куліш М. *88*
 Куртика Я. *30*

Л

Лебедеєв М. *88*
 Левитський М. *86*
 Левкович В. *88*
 Левченко А. *91*
 Лизанівський І. *84, 86*
 Литвин С. *18*
 Литвин Ю. *89*
 Лифар С. *94*
 Лісовий В. *89*
 Лозовик М. *85*
 Лошицький О. *18*
 Лук'яненко Л. *89*
 Лукін *112*
 Лупинос А. *89*
 Луцький О. *92*
 Лятишевський І. *89*

М

Мазуренко В. *86*
 Маївський Д. *95*
 Майборода П. *94*
 Малишко А. *16, 94*
 Марченко В. *72, 89*
 Матвіїв Ю. *92*
 Махиня С. *85*
 Махно Н. *85*

Мерецький П. 30
Мешик П. 46
Мешко О. 89
Мінін М. 88
Мірза-Авакянц Н. 88
Молотов В. 27
Мороз В. 89

Н

Наконечний Ф. 85
Наливайченко В. 25, 26
Ніковський А. 86
Ніколаєва Н. 120
Новохатський К. 18

О

Овсієнко В. 89
Ольдерогге В. 88
Осадчук В. 71
Осьмак К. 88
Охримович В. 17, 95

П

Павлович М. 92
Пагіря О. 21
Потильчак О. 18
Патриляк І. 18
Петлюра С. 17
Пихтін В. 76
Плекан Ю. 119
Плужник Є. 88
Плющ Л. 89
Польовий О. 92
Полюга Л. 92
Порендовський В. 88
Постишев П. 27
Пристайко В. 118

Пришляк Г. 92
Пришляк Є. 92
Пронюк Є. 89, 90
Пшонник Й. 91

Р

Радченко О. 88
Реденс С. 27
Ржечицький В. 88
Рибін П. 85
Рогальський В. 89
Рубльов О. 18
Руденко Р. 89
Рудницький С. 119

С

Савчин М. 88
Садовський В. 89
Сверстюк Є. 89
Світличний І. 89, 90
Світлична Н. 89
Семчишин Т. 88
Сенченко І. 16, 94
Сергієнко О. 89
Сергійчук В. 18
Сергійчук М. 118, 119
Сидор В. 95
Симак М. 85
Сліпий Й. 89, 97
Снегірьов Г. 89
Сталін Й. 27
Старицька-Черняхівська Л. 86
Стельмашук В. 88
Стельмашук Ю. 92
Степаняк М. 88
Стус В. 26, 89, 90

Т

Трейко І. 85
Тумир М. 89
Тучак Р. 95
Тютюнник Ю. 21, 86

У

Усатий (Головко) М. 91
Успенський М. 41

Ф

Федун П. 17, 95
Фешенко-Чопівський І. 89
Філарет 25
Фоя Л. 88

Х

Харченко (Хмара) С. 91
Хасевич Н. 25
Хвильовий М. 17, 94
Хомишин Г. 89
Хрущов М. 38

Ч

Чавяк В. 92
Чарнецький М. 89
Чепилко І. 85
Чехівський В. 86

Чорновол В. 89, 90
Чупринка Г. 85

Ш

Шандрук П. 112
Шаповал Ю. 18, 30, 118
Шевченко Т. 27
Шемулянка І. 85
Шептицький А. 112, 118
Шляховий М. 91
Шмідт Д. 88
Шпак А. 18, 30
Шумський О. 17, 94
Шумук Д. 89
Шухевич Н. 88
Шухевич Р. 17, 23, 95, 119, 120
Шухевич Ю. 88

Ю

Ющенко В.А. 12, 22, 26

Я

Яворський М. 86
Ягода Г. 27
Якубович М. 85
Янішевський С. 92
Ярещенко О. 89
Ярий Р. 95

ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

А

Автономна Республіка Крим,
Крим *62, 79, 100, 111, 115,*
118, 132

Англія *97, 112*

Африка *113*

Б

Бабин Яр *72*

м. Базар *86*

Бельгія *23*

Бессарабія *41*

Білорусія *69, 111, 112*

м. Брюссель *23*

В

Варшава *30, 117, 118*

Велика Британія *113*

Верхньодніпровський річковий
басейн *69, 70*

м. Вінниця *110*

Вінницька область *67*

Волинська область *81, 130, 133*

Волинь *117, 119, 130*

Г

м. Гомель *69*

Греція *113*

Д

Дніпро, р. *68-70*

Дніпровський річковий басейн
68-70

Дніпро-Двінський річковий
басейн *69, 70*

Дніпродзержинськ *100*

Донецька область *67, 103*

Дрогобицька область *81, 130*

Ж

Житомирська область *67, 86*

З

Закарпатська область *81, 130, 133*

Західна Двіна, р. *69*

м. Золочів *117*

І

м. Івано-Франківськ *81, 132,*
133

Ізраїль *97*

Італія *97*

К

Катеринославська губернія *111,*
114

м. Київ *6, 13, 12, 17, 19, 22, 23,*
25, 30, 43-45, 52, 56, 67, 69,

71, 72, 77, 78, 93, 103, 104,
106, 117-119, 122, 130, 132
Київська область 26, 67, 74, 77,
78, 93

м. Коломия 117

Крим 111, 115

Л

м. Львів 45, 52, 67, 103, 117,
118, 133

Львівська область 81, 130, 133

М

Молдавія 5, 62, 63, 122

Н

Німеччина 30, 41, 47, 60, 72, 91,
97, 112, 113, 130

Норвегія 113

О

м. Одеса 52, 67, 111, 114

П

Північна Буковина 41

Поділля 119

Покуття 117

Полісся 119

Польща 23, 40, 44, 110, 113, 114

Прибалтика 111

Р

Рівненська область 81, 131, 133

РРФСР 67

Румунія 40, 41, 113

С

Словаччина 114

СРСР 5, 6, 10, 11, 13, 14, 15,
16, 27, 34, 35, 38, 39, 40, 41,
42, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50,
51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 59,

60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67,
68, 69, 70, 73, 74, 76, 77, 78,
79, 80, 81, 98, 99, 100, 101,
102, 104, 105, 108, 109, 110,
111, 112, 113, 114, 121, 122,
124, 131

м. Стрий 117

США 22, 31, 97, 131

Т

Тернопільська область 81, 131, 134

м. Торонто 119

У

Угорщина 41, 44, 114

Україна, УНР, УСРР, УРСР 2,
5, 6, 10, 12, 13, 15, 16, 17-24,
26, 27, 29-32, 34, 35, 38, 39,
41-62, 64-77, 79-88, 91, 93,
96-106, 108-111, 114, 116-
124, 131, 132, 136

Ф

Фінляндія 113

Франція 97, 113

Х

м. Харків 10, 52, 71, 119, 131,
134, 136

м. Хмельницький 67

Холодний Яр 86

Ч

Черкаська область 67

Чернівецька область 81, 131, 134

Чернігівська область 67

Чехословаччина 44

Чигиринщина 86

Ш

м. Шанхай 112

КОНТАКТИ

Адреса: Україна, 01034, м. Київ, вул. Золотоворітська, 7.
Транспорт: ст. метро «Золоті ворота»
Для кореспонденції: 01034, м. Київ, вул. Володимирська, 35
Сторінка на веб-сайті Служби безпеки України:
www.ssu.gov.ua/struktura/dep13/html/
E-mail: arhivsbu@ssu.gov.ua
Директор архіву – В'ятрович Володимир Михайлович
Заступники директора – Шпак Аліна Володимирівна,
Кокін Сергій Анатолійович
Час роботи: щоденно з 9.00 до 18.00,
крім вихідних та святкових днів.
Телефон для довідок: (044) 256–9296.
Факс: (044) 253–1386.
Читальний зал працює щоденно з 10.00 до 17.00,
крім суботи та неділі.
Телефон для довідок: (044) 256–9406.

ІНФОРМАЦІЙНО-ДОВІДКОВІ ЗАЛИ

ЦДЗ працюють з 14.00 до 17.00 крім вихідних та святкових днів

№	Регіон	Адреси	Контактні телефони
1.	м. Київ	01034, м. Київ, вул. Ірининська, 4	(044) 255-82-24

ГАЛУЗЕВИЙ ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ СБУ: ПУТІВНИК

2.	АР Крим	95000, м. Сімферополь, вул. Дзержинського, 7	(0652) 244-584
3.	Вінницька область	21000, м. Вінниця, вул. Грушевського, 27	(0432) 599-271
4.	Волинська область	43000, м. Луцьк, пр-т Перемоги, 4	(0332) 42-210
5.	Дніпропетровська область	49000, м. Дніпропетровськ, вул. Чкалова, 23	(056) 791-92-75
6.	Донецька область	83000, м. Донецьк, вул. Р. Люксембург, 63	(062) 332-62-92
7.	Житомирська область	10000, м. Житомир, вул. Фещенка-Чопівського, 7	(0412) 372-152; 405-125
8.	Закарпатська область	88000, м. Ужгород, вул. Довженка, 3	(0312) 691-503
9.	Запорізька область	69000, м. Запоріжжя, вул. Дзержинського, 62	(0612) 644-658
10.	Івано-Франківська область	76000, м. Івано-Франківськ, вул. Академіка Сахарова, 15	(0342) 522-295
11.	Кіровоградська область	25000, м. Кіровоград, вул. Леніна, 9	(0522) 399-433
12.	Луганська область	91016, м. Луганськ, вул. Радянська, 79	(0642) 583-587
13.	Львівська область	79000, м. Львів, вул. Вітовського, 38	(032) 258-84-44
14.	Миколаївська область	54000, м. Миколаїв, вул. Спаська, 40	(0512) 490-360
15.	Одеська область	65045, м. Одеса, вул. Єврейська, 43	(048) 779-24-90
16.	Полтавська область	36000, м. Полтава, вул. Жовтнева, 40	(0532) 511-872
17.	Рівненська область	33023, м. Рівне, вул. Відінська, 4	(0362) 224-343
18.	м. Севастополь	99000, м. Севастополь, вул. Леніна, 37	(0692) 442-273

КОНТАКТИ

19.	Сумська область	40000, м. Суми, вул. Кірова, 32	(0542) 287-430
20.	Тернопільська область	46000, м. Тернопіль, пр-т Степана Бандери, 21	(0352) 279-312
21.	Харківська область	61002, м. Харків, вул. Мироносицька, 2	(057) 707-97-47
22.	Херсонська область	73000, м. Херсон, вул. Кірова, 1	(0552) 223-960
23.	Хмельницька область	29000, м. Хмельницький, вул. Театральна, 19	(0382) 698-641; 698-842
24.	Черкаська область	18000, м. Черкаси, вул. Гоголя, 240	(0472) 398-733
25.	Чернівецька область	58000, м. Чернівці, вул. Шевченка, 1а	(0372) 595-348
26.	Чернігівська область	14000, м. Чернігів, вул. Шевченка, 28	(0462) 655-262

Науково-довідкове видання

ГАЛУЗЕВИЙ ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ СБУ: ПУТІВНИК

ISBN 966-8919-82-4

Відповідальний за випуск
Євген Захаров

Над випуском працювали:
*Людмила Аулова, В'ячеслав Василенко, Юлія Копил,
Ірина Лябах, Тетяна Петруша, Валентина Улезько*

Літературний редактор
Оксана Лашко

Художній редактор
Ольга Сало

Комп'ютерна верстка
Олег Мірошніченко

Підписано до друку 07.12.2009
Формат 60 x 84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Тип Таймс
Друк офсетний. Умов. друк. арк. 7,64 Умов. фарб.-від. 8,26
Умов.- вид. арк. 8,43. Наклад 1000 прим.

Видавництво «Права людини»
61112, Харків, вул. Р. Ейдемана, 10, кв. 37
Свідоцтво Державного комітету телебачення і радіомовлення України
серія ДК № 3065 від 19.12.2007 р.

Надруковано на обладнанні Харківської правозахисної групи
61002, Харків, вул. Іванова, 27, кв. 4
<http://khp.org>
<http://library.khp.org>
<http://archive.khp.org/>